

TOIVO KIVIPELTO

VALOA JA VOIMAA

ALAJÄRVEN SÄHKÖISTÄMISEN VAIHEET

Toivo Kivipelto

VALOA JA VOIMAA

Alajärven sähköistämisen vaiheet

Kansikuva: Alajärven Sähkö Oy:n toimitalo
Kuva: Toivo Kivipelto
Taitto: Jani Levijoki / Ikonos, Alajärvi
Painopaikka: Oy Arkmedia Ab, Vaasa 2015
ISBN 978-952-93-5485-6

SISÄLLYS

JOHDANTO	8
SÄHKÖ JA SEN HYÖDYNTÄMINEN KEKSITÄÄN	9
SÄHKÖLAITOSTOIMINNAN VAIHEITA SUOMESSA	11
JÄRVISEUDUN SÄHKÖISTYS ALKOI 1910-LUVULLA	15
SÄHKÖISTÄMISEN ALKUVAIHEITA ALAJÄRVELLÄ	17
Kustaa Peltomäki toi sähkön	17
Oskari Vesalan sähkölaitos	19
Ailahtelua kirkonkylässä	25
Kurejoella kaksi yrittäjää	27
Itäpuoli pimeänä	27
Kokeiluja Menkijärvellä	28
Saukonperän sähköyhtymä	28
Leveämpiä harteita kaivattiin	30
ALAJÄRVEN SÄHKÖ OY:N SYNTY	33
Valaistusongelmia sota-aikana	33
Sähköyhtiön perustaminen	34
Ensimmäiset valot syttyvät	37
TOIMITILAT	43
Omaan taloon	43
Myymäälä	47
Huolto	48
Hallit	49

KOKO PITÄJÄ SÄHKÖVALON PIIRIIN	50
Alajärven Sähkön toimet	50
Valoa ja voimaa	50
Patami viimeisenä	57
Asentajat	58
Osuuskunnat	62
Menkijärven Sähköosuuskunta	62
Möksyn Sähköosuuskunta	66
SÄHKÖN HANKINTA	70
Lapua	70
Järvisseudun sähkövoiman kuntainliitto	71
Huoli sähkön riittävydestä yhdisti	71
Energian saannin turvaamisvaihtoehdot	74
Hajoamisuhka	85
Oma sähkölaitos	86
Päätös oman voimalaitoksen rakentamisesta syntyy	86
Rakentaminen	92
Voimalaitoksen arkea	94
Alajärven säännöstely	97
VERKOSTO	101
Sähkölínjat	101
Sähköasemat Sänkiahoon ja Hoiskoon	108
Käyttövarmuus	111
TARIFFIT JA KULUTUS	117
Hehtaareista sulakevyöhykkeisiin	117
Kulutus	118
Kulutuksesta kolmannes ydinvoimaa	123
Hinta	126
Rästit	127

TAISTELU OSAKKEISTA JA KULUTTAJISTA	131
Nurkanvaltaajat	131
Sähkömarkkinoiden vapautuminen	135
TALOUS JA OMISTUS	139
Vakaa talous	139
Osakkaat	142
JOHTO JA HENKILÖKUNTA	144
Toimitusjohtajat	144
Hallitus ja tilintarkastajat	147
Henkilökunta	152
Juhlia	159
KEHITYKSEN EDELLYTYKSIÄ PARANNETTIIN	160
Liitteet	162
Liite 1	162
Liite 2	164
Lähteet	165

JOHDANTO

Alajärven Sähkö Oy täytti 70 vuotta 29.1.2014. Tämän johdosta yhtiön hallitus pyysi allekirjoittanutta kirjoittamaan Alajärven sähköistämisen vaiheita käsittelevän kirjan.

Vaikka yhtiökokousten ja hallituksen pöytäkirjat ovat tallella, vaikeuksia silti riitti. Varsinkin yhtiön toiminnan alkuajoilta ja käytännön töistä oli vaikea löytää materiaalia. Sama koski Menkijärven ja Möksyn sähköistämistä.

Onneksi haastateltavaksi löytyi runsaasti yhtiön pitkäaikaisia työntekijöitä. Lisäksi yhtiön henkilökunta tarjosi auliisti apua. Kiitos kaikille kirjan tekemisessä avustaneille.

Kuvamateriaali on saatu pääasiassa Alajärven Sähkö Oy:n arkistosta ja Lyyli Asplundilta.

Aineistoa prosessoitaessa on kiinnitetty erityistä huomiota Alajärven sähköistämisen uranuurtajiin, sotien vaikutukseen sähköistämisessä, virran hankinnan moniin erilaisiin ratkaisumalleihin, kulutuksen kehitykseen ja lainsäädännön vaikutukseen yhtiön toiminnassa.

Alajärvellä 29.1.2015

Toivo Kivipelto

SÄHKÖ JA SEN HYÖDYNTÄMINEN KEKSITÄÄN

Sähköilmiöitä on tunnettu ja niitä on yritetty selittää yhtä kauan kuin ympäröivä luonto on ihmismieltä askarruttanut.

Pitkälti uudelle ajalle saakka sähköutkimukset kohdistuivat yksinomaan sähkövarauksiin, jotka syntyivät hankauksesta ja jotka purkauivat ympäristöön kipinäinä.

Käännös tapahtui vuonna 1800, jolloin italialainen Alessandro Volta keksi jatkuvaa sähkövirtaa kehittävän pariston. Suomessa piirilääkäri Samuel Roos ehdotti 1845 suomalaista nimitystä sähkö kansainvälisen elektrositeetin sijaan.

Ensimmäiset tekniset sovellutukset tehtiin viestitekniikan eli heikkovirtatekniikan piirissä. Huomattiin, että sähkövirran avulla voitiin siirtää sovittuja merkkejä silmänräpäyksessä pitkiä matkoja. Alkeellinen sähkölennätin esiteltiin vuonna 1809. Sellainen saatiin kaupalliseen käyttöön Saksassa 1833, ja kymmenen vuotta myöhemmin alettiin lankoja pitkin lähettää morseaakkosia. Suomessa rakennettiin ensimmäinen lennätinlinja Helsingin ja Pietarin välille 1855. Vielä vallankumouksellisempi keksintö heikkovirtatekniikan alueella oli amerikkalaisen Graham Bellin vuonna 1875 keksimällä telefontilla eli puhelimella. Ensimmäiset puhelinkeskustelut käytiin Suomessa 1877.

Humphrey Davy esitti Lontoossa 1808, miten sähköpariston napoihin kytkettyjen hiilikärkien väliin syntyi häikäisevä valokaari. Sähkövalo, kaarilappu oli keksitty.

Alun perin kaarilamput toimivat juuri hiilielektrodeilla, jotka kuitenkin paloivat nopeasti loppuun. Tätä varten kaarilamppuihin kehitettiin mekanismi, jolla elektrodien etäisyyttä toisistaan voitiin säätää, ja aina hiilten palaessa niitä voitiin säätönupeista siirtää lähemmäs toisiaan.

Käytettävyyden kannalta olennainen parannus oli hiilielektrodien sul-

keminen jalokaasutäytteisiin lasiputkiin, jotka lisäsivät lampun käyttöikä jopa sataan käyttötuntiin. Lasiputkessa olevat kaarilamput olivat myös helpompia käsitellä, ja niiden täyttäminen jalokaasulla esti hiilten reagoimisen hapen kanssa ja varsinaisen palamisen.

Heikkovirtatekniikan rinnalle syntyi vahvavirtatekniikka. Paristoon varastoitunut energiamäärä oli kuitenkin varsin pieni. Oli periaatteessa helppo rakentaa laite, jossa johdinkäämiin syntyy virta, kun käämiä pyöritetään voimakoneella magneetin napojen välissä. Tämän oivalluksen perusteella syntyi silloisen kielenkäytön mukaan dynamo eli generaattori, joka muutti mekaanisen energian sähköenergiaksi. Dynamolle on kirjattu puolenkymmentä keksijää. Dynamoa pyörittävänä voimakoneena käytettiin aluksi höyrykonetta.

1800-luvun puolivälin jälkeen yritettiin keksiä sähkövalolähdettä, joka soveltuisi sisävalaistukseen paremmin kuin kaarilamppu. Ongelman ratkaisi amerikkalaisen Thomas Alva Edisonin vuonna 1879 keksimä hehkulamppu.

Maailman ensimmäisen sähkölaitoksen rakensi Thomas Edison vuonna 1822 New Yorkiin. Ensimmäiset sähkölaitokset toimivat tasavirtamoottoreilla. Tämän rinnalle tuli kilpailijaksi vaihtovirtajärjestelmä, jossa muuntajia käyttämällä voitiin suurjännitettä nostaa ja vastaavasti pienentää.

SÄHKÖLAITOSTOIMINNAN VAIHEITA SUOMESSA

Sähkölaitostoiminta yleistyi ensin Suomen kaupungeissa. Vuonna 1882 alkoi viisi generaattoria jauhaa sähköä Tampereella Finlaysonin tehtailla. Maaseudun ensimmäinen sähkölaitos oli Tyrvään Sähkölaitos (1908).

Etelä-Pohjanmaalla pääsivät ensimmäisinä tutustumaan sähkön ihmeisiin vaasalaiset, kun siellä tehtiin katuvalokokeiluja vuonna 1887. Vaasan Sähkö Oy aloitti sähkön tuotannon Vaasassa vuonna 1892. Kristiinankaupunki sai oman sähkölaitoksensa vuonna 1900.

Maaseudun sähköistyksen lähtökohtina olivat kaupungit ja teollisuuskeskukset, jotka sähköistivät myös lähimpiä ympäristöjään. Kehitys oli nopeaa siellä, missä koskivoimaa oli käytettävissä tai missä jokin saha tai meijeri alkoi tuottaa sähköä.

Vähitellen sähköä alettiin tuottaa Etelä-Pohjanmaan maaseudulla sahojen ja myllyjen yhteydessä. Lapuan Sähkö Oy perustettiin 1910. Sähkön tuotantoa harjoittivat 1910-luvun alussa Jyllinkosken Sähkö Kurikassa, Kauhajoen Mylly- ja Sähkö Oy, Vähänkyrön Saha- ja Mylly-yhtiö ja Kauhavan Sähkö Oy.

Maaseudun harvaan asuttujen osien sähköistämässä pääpaino on vasta toisen maailmansodan jälkeisessä ajassa.

Sähkölaitosten johto ymmärsi alusta lähtien, mikä merkitys oli oikealla tariffirakenteella maaseudun olosuhteissa. Siksi käytettiin sekä kulutusmaksuja että kiinteitä vuosimaksuja.

Vuonna 1918 vain parikymmentä maalaiskuntaa oli sähkön piirissä, mutta viisi vuotta myöhemmin määrä oli jo kymmenkertainen. Vuoden 1925 tienoilla arvioitiin maaseudun sähköistysasteen nousseen noin 40 prosenttiin.

Maaseudun sähköistys ennen vuosia 1939–45 eroaa sotien jälkeisestä sähköistämisestä mm. siinä, etteivät valtio ja kunnat tukeneet sähköis-

tystä yhtä tehokkaasti ennen sotia kuin sotien jälkeen.

Valtioneuvosto asetti vuonna 1947 komitean, jonka tehtävänä oli selvittää, mitkä maamme sähköistämättä olevat osat voitaisiin sähköistää kohtuullisin kustannuksin. Komitea esitti, että liittymis- ja perusmaksujen suuruus olisi määrättävä Ruotsin mallin mukaisesti sähkökäyttömahdollisuuksien mukaan ja mitattava asuntojen huoneluvun ja peltopinta-alan perusteella.

Maaseudun 565000 taloudesta oli vuonna 1947 sähköistetty noin 280000 eli puolet. Vaasan läänissä luku oli noin 63 %. Sähköistykseen ensimmäinen suuri aalto oli 1920-luvulla, sotien jälkeen tuli toinen aalto. Vuonna 1964 maaseudulla oli sähköistämättä 120000 taloutta 675000 taloudesta. Sähköistämistäaste oli 83 %. Vuonna 1975 oli sähkön piirin ulkopuolella maaseudulla 10000 taloutta ja vuoden 1985 lopulla 4500.

Vesivoima oli Suomen sähköhuollon perinteinen energialähde. Koko maan sähköntarpeesta tyydytettiin 1950-luvulla lähes 90 % vesivoimalla maan koko sähköntarpeesta.

Maaseudun jakelusähkölaitoksista oli vuonna 1980 kunnallisia 48 %, kuntainliiton omistamia 4 %, yksityisten sähköyhtiöiden omistamia 7 %. Muut sähköyhtiöt omistivat 33 %, sähköosuuskunnat 2 % ja teollisuuslaitokset 7 %.

Suomen sähkölaitosyhdistys r. y. hoiti sähkölaitosten yhteisenä etujärjestönä sähköhuollon piiriin kuuluvaa tutkimus-, neuvonta- ja tiedotustoimintaa. Yhdistys tunnetaan nykyään nimellä Sähköenergialiitto.

Sähkölaki (1979) velvoittaa sähkölaitokset alueelliseen yhteistoimintaan. Maa on jaettu 20 yhteistoiminta-alueeseen. Kunkin alueen laitokset perustavat keskuudestaan sähköhuollon aluetoimikunnan, jonka tehtävänä on laatia viideksi vuodeksi aluesuunnitelma alueen sähkön hankinnasta, siirrosta ja laitosten jakelualueista.

Vuonna 1959 Suomen ja Ruotsin kantaverkkojen välille saatiin Lapissa kiinteä yhteys. Siitä lähtien pohjoismaiset sähköhuoltojärjestelmät ovat kirjaimellisesti sykkineet samassa tahdissa ja tukeneet toisiaan. Vuonna 1970 yhteyttä vahvistettiin 220 ja 400 kV:n johdoilla

Siirtojohdot muodostavat yli koko maan ulottuvan valtakunnallisen kantaverkon, johon on kytketty kaikki merkittävät voimalaitokset. Suo-

FINGRID OYJ:N VOIMANSIIRTOVERKKO 1.1.2015

- 400 kV kantaverkko
- 220 kV kantaverkko
- 110 kV kantaverkko
- tasavirtayhteys
- muiden verkko

Suomen sähkön kantaverkko vuonna 2015. Kuva: Fingrid Oy

men sähköverkon omistuksesta ja ylläpidosta huolehtii kaksi eri ryhmää. Fingrid Oyj:n hallinnoimaan kantaverkkoon kuuluu yli 14000 kilometriä voimajohtoja ja noin sata sähköasemaa. Muista verkoista huolehtivat paikalliset sähkönsiirtoyhtiöt. Jakelujärjestelmä taas koostuu alueellisista keskijänniteverkoista ja paikallisista pienjänniteverkoista. Sähkönkulutuksen kasvaessa ja siirtomatkojen pidentyessä siirtojohtojen jännitteet ovat jatkuvasti nousseet.

Suomessa sähköntuottaminen on vapaata, mutta sähkönjakelussa on paikallisilla sähköyhtiöillä monopoli.

JÄRVISEUDUN SÄHKÖISTYS ALKOI 1910-LUVULLA

Sähkön tuotanto alkoi Järvisseudulla ensiksi vesivoiman pyörittämien myllyjen ja sahojen yhteydessä. Kun höyrykone sekä imu- ja polttomootori yleistyivät, sähkövoiman käyttöönotto helpottui.

Sähkön tuotanto Järvisseudulla alkoi 1910-luvulla. Tämä mullisti ajan mittaan valaistuksenkin, joka sähköön saakka oli päreen, kynttilän, öljy-, karbidi- ja lopulta kaasulampun eli petromaksin varassa. Karbidi oli kaasuuntuvaa kiveä. Sen tuottamaa kaasua käytettiin hitsauksessakin. Kaasulampussa käytettiin valopetrolia, joka paloi hehkusukassa kirkasta valoa. Lampun valo oli tavallisen öljylampun valoa huomattavasti kirkkaampi ja vastasi teholtaan jopa monisatawattista hehkulamppua. Lyhty piti palaessaan pientä kohisevaa ääntä ja tuotti runsaasti lämpöä.

Lappajärvellä oli generaattori käytössä vuonna 1913. Sillä tuotti sähköä ympäristön taloihin vuonna 1917 perustettu Lappajärven saha-, mylly- ja sähkösaakeyhtiö. Lappajärven Lammin Mylly-yhtiölle myönnettiin vuonna 1916 oikeus laittaa kunnassa sähköjohtoja haluamiinsa paikkoihin. Öörnin tuotantolaitosten yhteyteen asennettiin sähkögeneraattori vuonna 1919. Laitoksen sähkölinjat ulottuivat 1920-luvun puolivälissä kuuden kilometrin etäisyydelle. Yöllä sähköä ei jaettu talouksiin, päiväsaikaankin oli useita katkoja.

Alajärvellä sähköistys alkoi 1917 Koskenvarrella.

Vimpelissä saatiin sähköä valaistukseen vuonna 1916 Lakasen myllystä. Jakelualueena oli aluksi Pokelan kylä, sittemmin myös muutamat kirkonkylän talot. Vuodesta 1919 Antti Heikkilän sekä Alfred ja Erkki Männikön perustama suksitehdas veti sähkölinjat ensin kirkonkylään ja pian myös laajemmalle alueelle. Vuonna 1922 perustettiin Vimpelin Sähkö Oy, jossa oli mukana myös Vimpelin kunta. Kun yritys ajautui 1930-luvun pularivuosina konkurssiin, jatkoi sen haltuunsa ottanut pankki sähkön jakelua.

Soinissa jakoi saha- ja mylly-yhtiö Tähti virtaa kirkonkylän taloihin vuonna 1923. Sähköä saatiin vain määräajoin. Tavallisesti sunnuntaina sitä ei saanut lainkaan.

Lehtimäellä oli ensimmäinen sähkön tuottaja Kätjän saha ja mylly.

Kortejärvellä Kukkolan ja Fräntilan saha- ja myllylaitokset tuottivat sähköä vuonna 1922. Evijärvellä uranuurtaja oli Jokelan Sähköosuuskunta.

SÄHKÖISTÄMISEN ALKUVAIHEITA ALAJÄRVELLÄ

Kustaa Peltomäki toi sähkön

Mäkitupalainen ja liikemies Kustaa Peltomäki tuotti ensimmäisenä sähköä Alajärvellä vuonna 1917. Vuonna 1923 laaditussa katselmuskirjassa todetaan sähkön tuotannon alkaneen vuonna 1917. Laitoksessa oli hevosvoimia 40, tasavirta ja jännitys 220 voltia.

Vaikka Peltomäki aloitti sähkön tuotannon Koskenvarrella, hän oli tekemässä suunnitelmia sähköistämisestä jo sitä ennen Hoiskossa.

Kustaa Peltomäki perusti yhdessä Jaakko Jaakonpoika Nelimarkan, kauppias Aukusti Joensuun, Matti Nelimarkan (Muuri-Matti) ja Israel Hoiskon kanssa vuonna 1915 Hoiskon mylly-yhtiön. Yhtiö rakensi sahan ja jauhomyllyn ja tarkoitus oli aloittaa myös sähkön tuotanto.

Alajärven kuntakokous myönsi vuonna 1916 Hoiskon mylly-yhtiölle luvan sähkövalon laittamiseen ehdolla, että noudatetaan tarpeellista varovaisuutta. Mutta varovaisuutta ei noudatettu tarpeeksi, sillä saha ja mylly tuhoutuivat tulipalossa kesällä 1917.

Paremmiin Kustaa Peltomäki menestyi Koskenvarrella, jossa oli vesivoimaa yllin kyllin sähkönkin tuotantoon.

Koskenvarren kylä syntyi aikoinaan kolme kilometriä pitkän kosken varrelle. Putouskorkeus on Viitasaaren talojen kohdalta Turpelaan 27 metriä. Vesivoima houkutteli perustamaan vesimyllyjä. Niitä oli vielä 1900-luvun alussa toistakymmentä.

Sijoittaja ja kauppias Kustaa Peltomäki osti huutokaupassa 31.5.1915 Koskenvarrelta Myllylaakson palstatilan, jossa oli Mäkelän luu- ja jauhomylly ja sen yhteyteen rakennettu saha. Myyjinä olivat Aleks Granfors, Edvard Mertaniemi ja Juho Granfors vaimoineen. Kaupan ulkopuolelle jäivät palstalle rakennettu uusi tuvan kehikko, uusi navetta ja vesikyökki,

jotka olivat Aleksi Granforsin yksityistä omaisuutta. Ne oli siirrettävä pois vuoden loppuun mennessä.

Myllyn hoitajana toimi ennen kauppaa 20 vuotta Aleksi Granfors, joka pani laitoksen hyvään iskuun uudistamalla laitoksen ja liittämällä siihen sahan.

Mylly oli Peltomäen hallussa kauppakirjan mukaan 31.5.1915–14.5.1917. Vuonna 1923 pidetyssä katselmuksessa todetaan sähkölaitoksen olleen käytössä vuodesta 1917 lähtien.

Tuotettu sähkövalo oli usein himmeää.

– Sähkön tuotannon alkuaikana isäni oli 15-vuotias. Himmeän valon takia hän kävi kaveriensa kanssa säätämässä virtaa suuremmalle. Seurauksena oli sähkölamppujen palaminen ja selkäsauna, muisteli Eino Peltomäki vuonna 1902 syntyneen Eino-isänsä kertomuksia omasta isästään.

Taksoitusluettelon mukaan laitos tuotti kohtuullisesti. Vuonna 1915

Mäkelän saha ja mylly 1910-luvulla. Kuva: Alajärven kotiseutuarkisto / Alajärvi-seuran arkisto.

Peltomäelle tuli kunnallisverotuksessa 15 veroäyriä, josta osa tuli Mäkelän myllystä. Veroäyrimäärä vastasi talollisen veroja mutta oli esimerkiksi kaksi kertaa opettajille määrättyjä suurempi.

Kesän 1917 tulipalo muodostui kuitenkin kohtalokkaaksi Hoiskon mylly-yhtiön osakkaille. Osa joutui taloudellisiin vaikeuksiin. Myös Peltomäki menetti varallisuuttaan. Mutta varattomaksi hän ei jäänyt. Hän jatkoi liikemiestoimintaansa ostamalla maata mm. Iiruulta ja harjoittamalla kauppaa.

– Muistan isoisäni Juha Kustaa Peltomäen ajalta, jolloin hän tuli kaupamatkoiltaan. Tullessaan hän toi meille lapsille usein karamellejä, muisteli Ylihärmään avioitunut Kerttu Haapoja o.s. Timmerbacka.

Juha Kustaa Peltomäki, Alajärven sähköistämisen historian uranuurtaja, syntyi Levijoella torpparin poikana 1.1.1862. Ristimäni nimi oli Juha Kustaa. Poikaa kutsuttiin kuitenkin Kustaaksi. Kustaan isä torppari Juha Erkinpoika Peltomäki muutti perheineen Viipuriin rautatien rakennustöihin. Kun Kustaan vanhemmat kuolivat siellä 1869, oli lapset tuotava takaisin Alajärvelle. Kustaa aloitti asevelvollisuutensa suorittamisen Alavuden reservikomppaniassa vuonna 1885.

Kustaa Peltomäki avioitui talollisen tytär Hilda Antintytär Levijoen kanssa. Avioparille syntyi neljä lasta. Vuosi nuorimman lapsen syntymän jälkeen Hilda Antintytär kuoli vuonna 1906. Kustaa avioitui vuonna 1921 vielä Hanna Kultavuoren kanssa. Myöhemmin pariskunta muutti ensin Iiruulle, sitten Pynttäriin.

Mäkitupalaisena ja torpparin poikana Kustaa Peltomäki oli uhmassa perinteistä sääty-yhteiskunnan staattisuutta eli muuttumattomuutta ryhtymällä yrittäjäksi. Hänen merkityksensä Alajärven sähköistämisessä oli innostajan ja uusien keksintöjen tuojan rooli.

Oskari Vesalan sähkölaitos

Kustaa Ojala ja Juha-Erkki Kuusiniemi ostivat Kustaa Peltomäen omistukset Koskenvarrella toukokuussa 1917 ja jatkoivat toimintaa noin vuoden. Elokuussa 1918 Myllylaakso I, II ja III palstatilat ja niillä sijainneet saha, mylly ja sähkölaitos siirtyivät kauppias Kalle Oskari Talvitien

omistukseen. Kalle Oskari tunnettiin Koskenvarrelle muuton jälkeen nimellä Oskari Vesala.

Oskari Vesalalla oli ennen Mäkelän myllyn ostoa kokemusta myllytoiminnasta hänen rakennettua vuonna 1900 Saukonperälle Talvitien risteuksen läheisyyteen tuulimyllyn, joka tunnettiin nimellä Laitilan mylly. Siinä jauhettiin viljaa, ja sen yhteydessä oli myös pärehöylä. Hän myi tuulimyllynsä ja osti Mäkelän myllyn.

Sähkön tuotanto oli pitkän aikaa sivuasiana, vaikka kesällä 1918 tehdyssä kaupassa puhuttiin sähkölaitoksesta. Kaupantekohetkellä Koskenvarrella oli vielä lähes yhtä pimeää kuin muuallakin Alajärvellä. Maanmittausinsinööri Väinö Aalto muisteli syksyä 1918 Aaltojen muuttua Jyväskylältä Alajärvelle.

SÄHKÖ PUUTTUI

Matka Paavolaan oli juhlaa, joka päättyi tyytyväisten vanhempien päivällis-pöytään lämpimässä uudessa kodissa. Nopeasti siitä sopeudimme maalaisolojen kodikkuuteen. Meistä tuota kodikkuutta lisäsi se, ettei kylässä ollut sähkövaloa eikä puhelinta eikä muita sentapaisia ylellisyyksiä. Olimme päässeet puhtaaseen agrariiyhteiskuntaan, jossa tuotantoa edusti yksinomaan maanviljelys ja ihmisten viihtyvyyttä edisti ystävällinen kanssakäyminen. (Alajärven Joulu 1966 s. 16.)

Vuonna 1921 Oskari Vesala päätti laajentaa sähköntuotantoa.

LUPA

Oskari Vesalalle Alajärven pitäjän Kurejoen kylästä myönnettiin kunnan puolesta oikeus sähkölaitoksen perustamiseen Mäkelän myllyyn ja saada johtaa sähköä Alajärven kunnan alueelle noudattamalla kaikkia niitä lakeja ja asetuksia kuin sähkölaitoksen perustamisesta on olemassa. (Alajärven kunnanvaltuuston pöytäkirja 2.11.1921.)

Vuonna 1923 suoritetun katselmuksen mukaan sähkölinjojen kokonaispituus oli kolme kilometriä ja talouksissa lamppuja yhteensä noin 40. Tuolloin kylän keskusta oli valaistu. Useimmissa talouksissa oli vain yksi lamppu.

Katselmuksen jälkeen alettiin rakentaa lisää sähkölinjoja. Linjojen rakentamisluvan allekirjoitti 26 isäntää, jotka antoivat Oskari Vesalalle täydet oikeudet vetää maiden ylitse sähkölinjoja valoa ja mahdollista voimavirtaa varten sekä asettaa sähköpylväitä ja muita niihin liittyviä laitteita, sikäli kuin laitoksen etu niin vaati.

Vuonna 1924 Oskari Vesala anoi padon siirtämistä noin 40 metriä alemmaksi. Koskeen tehtiin tammi, jonka avulla veden korkeutta voitiin säätää. Vettä riitti ympäri vuoden.

Vuoteen 1945 mennessä sähkölinjoja oli rakennettu noin 21 kilometriä. Kaikki Koskenvarren talot oli tuolloin sähköistetty, samoin osa Kurejoen talouksista maamieskoulun ja kunnalliskodin ympäristössä. Kunnalliskodin linja päättyi silloiselle ”limunaatitehtaalle”, jonka omisti Samuel Saarinen. Tehdas sijaitsi Juutin talojen vieressä, muutama sata metriä kunnalliskodilta Lapuan suuntaan. Sähköä jaettiin aamulla kello 5:stä päivän valkenemiseen ja iltahämärästä kello 23:een saakka. Kun iltapäivällä alkoi hämärtää, johtaja Matti Rajavaara usein soitti ilmoittaakseen, että maamieskoululla tarvittaisiin sähkövaloa.

Sähkömaksut kannettiin lamppujen wattimäärän mukaan. Tavallisimpia olivat 15–25 watin lamput. Sähkömittareita oli maamieskoululla, kansakoululla ja vanhainkodilla. Laitoksella oli myytävänä myös sähköalan tarvikkeita kuten lamppuja ja sulakkeita. Ensi kokemuksen jälkeen monet pyysivät katkaisemaan johtonsa, koska sähkön hintaa pidettiin liian suurena. Rajoitetun käyttäjäkunnan takia Oskari Vesala ei keskeyttänyt sähkövirran jakelua välittömästi, vaikka asiakkaan sähkömaksu viipyi.

Kun eräessä talossa sähkö oli ollut maksamatta jo pitemmän aikaa, Oskari Vesala pyysi Leander Latvalaa, joka oli lähdössä linjankorjausmatkalle kyseiseen suuntaan, käymään samalla katkaisemassa virran mainitusta talosta. Mutta isännän tietämättä talon emäntä oli samaan aikaan maksamassa sähkörästejä. Kun emäntä palasi kotiin, oli Leander Latvala jo pylväässä katkaisemassa virtaa.

Emäntä kiirehti pylvääseen nousseen Latvalan luokse. Käytiin kiihkeä väittely siitä, onko lasku maksettu vai ei. Kun asiasta ei päästy yksimielisyyteen, emäntä haki aitasta leipäorren ja sohi sillä pylväskenkiin niin, että toinen jo irtosi. Latvalalle tuli hätä. Ei ollut enää väliä, oliko maksu

maksettu vai ei, kunhan pääsi turvallisesti pylvästä alas. Puhumalla asia lopulta selvisi ja sille myöhemmin hymyiltiinkin.

Sodan aikana Koskenvarrella kokeiltiin polttoainepulan takia sähkömoottoreiden käyttöä puimakoneiden pyörittämiseen. Eeli Mäkelän talon viljaa puitiin ensimmäiseksi, ja hyvin ”Iso-Esa” pyöri.

Kun sotien jälkeen perustettiin Alajärven Sähkö Oy, myytiin sille 26.6.1945 päivätyllä kauppakirjalla linjoista osa eli noin 15 kilometriä. Sähköyhtiö käytti vanhoja linjoja niin kauan, kunnes uudet saatiin rakennettua. Näin päättyi lähes 30 vuotta kestänyt jakso, jolloin Mäkelän Saha ja Mylly säännöllisesti toimitti sähköä paikkakunnan tarpeisiin, lukuun ottamatta yhtä keskeytystä talvisodan aikana, jolloin vesi loppui ankarien pakkasten takia.

Lähes puolet mainitusta ajasta Oskari Vesalan poika Antti oli mukana sahan ja myllyn toiminnassa. Tehtäviin kuului yhdessä muiden perheenjäsenten kanssa työpäivän päätyttyä päivystää sähkön toimittamista.

SOTAVANKI AUTTOI

Kosken jäätyminen aikoihin oli päivystäjällä työlästä. Veteen muodostui sohjoja eli hyhmää, joka tukki välvät. Niitä täytyi käydä aika ajoin kolaamassa, jotta vesi pääsi esteettömästi virtaamaan turbiiniin.

Sähkö sai palaa hämärän tulosta klo 23:een ja aamulla klo viidestä päivän valkenemiseen. Joskus, kun esim. maamieskoululla oli toveripäiviä ym. juhlia, pyydettiin valoa pidempään.

Pulmallisin tilanne siihenastisella ”sähkömiesurallani” tuli selvitettäväksi eräänä jatkosodan syksynä. Olin vasta toisella kymmenellä ja minun olisi pitänyt kytkeä kesän ajaksi (ukkosvaaran takia) jakotaulusta irrotetut linjojen päät. Miehet olivat ”siellä jossain” ja isäni sairaana. Yritin ja yritin, mutta en onnistunut.

Apua tuli odottamattomalta taholta. Eino Mäkelän taloon sijoitettu sotavanki Anatoli tuli myllylle, hän katseli hetken yrityksiäni ja kuunteli selityksiäni, tarttui ystävällisesti olkapäähäni kehottaen siirtymään sivuun. Ei kestänyt kauan, kun naapurimaan mies sai jakotaulun kuntoon. (Järviseu tu 16.5.1985 / Antti Vesala: Koskenvarren sähköistyksen alkuvaiheita.)

Oskari Vesala pystyi ensimmäisenä Alajärvellä toteuttamaan sähköistyksen laajalla alueella. Tämä innosti muita ja johti myöhemmin koko Alajärven sähköistämiseen.

Välillisesti Oskari Vesala edisti myös elokuvien leviämistä paikkakunnalle. Lauri Viitaniemi käytti Vesalalta saamaansa generaattoria myöhemmin voimanlähteenä kierrellessään näyttämässä suojeluskunnan projektorilla elokuvia pitkin pitäjää. Auton takapyörä nostettiin ylös ja generaattorin remmisiivu asennettiin vastaamaan kumiin. Kun nopeusmittari näytti 40 km/h, sai elokuvakone riittävästi virtaa.

VAKAUMUKSEN MIES

Oskari Vesala syntyi luotettavan perimätiedon mukaan Hoiskon Heinikankaalla Hautamäen talossa talollisen poikana 22.10.1879, vaikka syntyneiden kirjaan hänen syntymäpaikakseen on merkitty Hietalan metsänvartijan mökki Karstaperällä.

Pian syntymän jälkeen Oskarin vanhemmat muuttivat Hietalaan, jossa emäntänä oli Oskarin äidin sisko. Oskari viihtyi hyvin Karstaperällä. Metsänvartija Heikki Hietala ja Oskarin täti Maija olivat lapsettomia ja olisivat halunneet Oskarin omaksi lapsekseen.

Perhe muutti kuitenkin ensin Koskenvarren Kultavuoreen, jossa Oskari työskenteli renkinä Koskelassa. Avioiduttuaan vuonna 1900 Milia Turpelan kanssa nuoripari osti Laitilan talon Saukonperältä ja sukunimeksi tuli nyt Talvitie. Vuosina 1905–1906 Oskari käväisi Amerikassa. Matka toi lisää rohkeutta ja maailmankuva avartui.

Oskarille ja Milialle syntyi 10 lasta, jotka perivät vanhemmiltaan voimakaan musikaalisuuden.

Oskari Vesala kuoli pitkällisen sairauden jälkeen 2.5.1953. Kuolemasta kertoneen lehtiutisen mukaan hän oli syvästi uskonnollinen vakaumuksen mies, jolla oli lämmin mieli lähimmäisiä kohtaan. (Pirkko Vesalan haastattelu, Järviseu-tu-lehti, Alajärven seurakunnan arkisto/syntyneiden luettelot.)

Oskari ja Milia Vesala sekä heidän lapsiaan, takana vas. Nikolai, Elli ja Jenny, edessä Kalle ja Hilda. Kuva otettu 1920-luvulla. Kuva: Keijo Vesalan kokoelmat

Ailahtelua kirkonkylässä

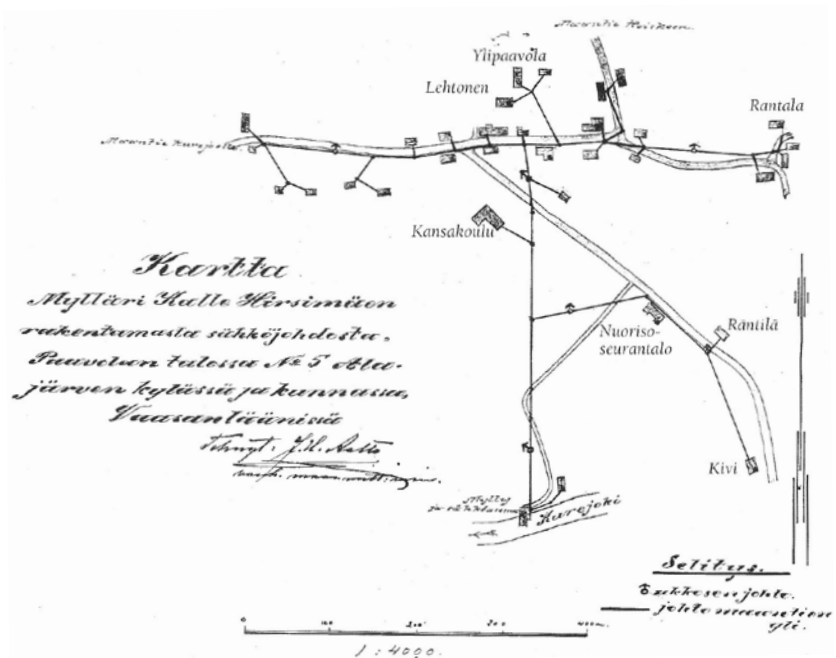
Kalle Hirsimäki ryhtyi ensimmäisenä tuottamaan sähköä Alajärven kirkonkylässä ostettuaan vuonna 1919 Aaro Tallbackan myllyn ja vuokrattuaan koskioikeuksia niin, että hänen käytössään oli koko Paavolan kosken vesivoima. Hän muutti Alajärvelle lokakuussa 1918 Kauhavalta, jossa sähkö oli silloin jo käytössä. Ilmeisesti hän oli tämän takia sähköasioista perillä jo Alajärvelle muuttaessaan.

Kalle Hirsimäki sai marraskuussa 1919 luvan johtaa sähkövalaistus kirkonkylään ja mahdollisesti muuallekin. Linjat asensi kauhavalainen ryhmä, jolta ihmettelevä kansa kyseli, onko mahdollista että sähkö menee lankoja pitkin ja ovatko langat onttoja. Kirkonkylää laajemmalle sähkön toimitus ei kuitenkaan ulottunut.

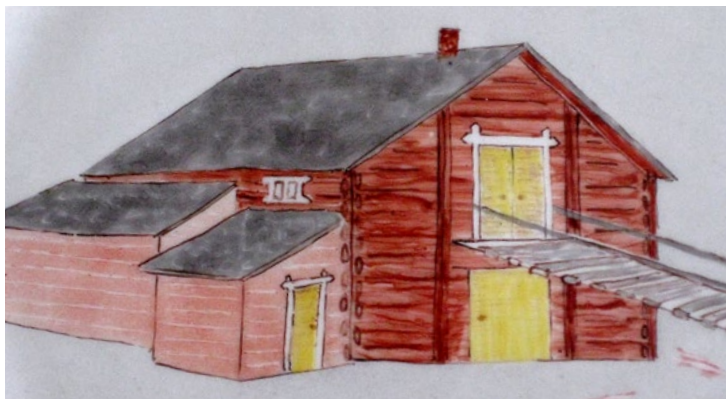
Vedettyään kaksi kilometriä johtoa Hirsimäki sai valon syttymään noin 220 lamppuun. Päälinja vedettiin jokirannasta keskelle kirkonkylää ja siitä maantien vartta kumpaankin suuntaan 200–300 metriä. Haarajohdot ulottuivat kansakoululle ja nuorisoseuralle ja sieltä edelleen lähelle myöhemmin rakennettua sairaalaa. Generaattoria pyöritti aluksi vesivoima. Kun vettä oli saatavissa liian vähän tuotantoon, ostettiin käyttövoimaksi öljymoottori. Moottori ahmi kuitenkin niin paljon kallista polttoainetta, että tuotanto jouduttiin lopettamaan kannattamattomana vuonna 1931.

Kun sähköön oli totuttu, ilman sitä ei haluttu elää. Adiel Ojajärven aloitteesta perustettiin vuonna 1932 Alajärven Osuus-Sähkömylly. Sen hallitukseen valittiin Ojajärven lisäksi apteekkari Adolf Asplund, mekaanikko Kalle Wilson, liikemies Heikki Pyhälähti ja henkikirjoittaja Theodor E. Godenhjelm. Kalle Wilson hoiti juoksevia asioita. Hirsimäen mylly siirtyi yhtiölle ja käyttövoimaksi asennettiin nelisynterinen Universal-merkinen moottori. Tuotettu sähkö oli huonoa. Ajoittain lamput ainoastaan punersivat. Kalle Wilson yritti selittää tyytymättömille asiakkaille, ettei asialle mahda mitään, kun hyhmä tukkii paikat eivätkä pyörät pyöri. Osuussähkömylly oli toiminnassa vuoteen 1945.

Alajärven kirkonkylässä sähköä tuottivat ennen sotia myös Adiel Ojajärven ja sairaalan generaattorit. Käyttövoimana oli yksisynterinen petrolimoottori. Oman sähkölaitoksen hankkimisesta kunnansairaalalle kunnanvaltuusto teki päätöksen 31.10.1928.

Kalle Hirsimäen vuonna 1919 rakentamien sähkölinjojen pituus oli noin kaksi kilometriä. Kuva: Alajärven historia

Helena Heikkilän (o.s. Rantala) lautasmaalaus isänsä Erkki Rantalan viimeksi omistamasta Paavolan myllystä, jossa jauhettiin viljaa vielä vuonna 1954. Mylly hajotettiin vuonna 1977. Vasemmalla olevassa huoneessa olivat sähkölaitteet Kalle Hirsimäen aikana. Kuva: Maija Rantalan kokoelmat

Kurejoella kaksi yrittäjää

Kurejoella sähköä jauhoivat Hyöringissä sijainnut Kurejoen Saha Oy ja Rottalan mylly.

Hyöringinharjulla jatkoi vuonna 1927 perustettu Kurejoen Saha Oy sahaus- ja myllytoimintaa. Täällä tuotettiin sähköä sahan höyrykoneen pyörittämällä tasavirtageneraattorilla. Johdot vedettiin mm. Anttilan numeron taloihin. Toinen haara meni Mäenpään, Korpelan, Fiilus Mariaporin ja Ahopellon taloihin, toinen Erkkilän, Antti Rokalan, Matti Anttilan ja Kivipellon taloihin. Sähköasennukset näissä taloissa suorittivat Aukusti Juuti ja Lauri Viitaniemi. Pitkän linjan takia sähkön laatu oli heikko. Hyöringistä vedetyt pisimmät sähkölinjat olivat noin kolme kilometriä.

Kesäisin sähköä ei toimitettu. Silloin johdot irrotettiin seinässä olevista nupeista ja kierrettiin salaman tuhojen estämiseksi rullalle läheiseen tolppaan. Muina aikoina sähkö katkaistiin aamulla päivän valjetessa ja aina yöksi. Palaessaan valo himmeni ja kirkastui lampuissa sen mukaan, miten linjalla oli kuormitusta. Himmeään valoon kiukustunut Tuomelan räätäli suuttui ja karjaisi: ”Lyökää tuo lamppu hajalle.”

Sähkön toimitus Hyöringistä lakkasi noin vuonna 1933. Tällöin Rottalan myllyn omistajat ostivat osan johdoista ja ryhtyivät toimittamaan itse sähköä. Alakylän puolelle sitä saatiin Rottalasta vain Antti Rokalan ja Vilho Männikön taloihin. Sähkön toimitus loppui 1940-luvun alkuvuosina.

Itäpuoli pimeänä

Alajärven itäpuolella reagoitiin sähkön tuloon huomattavasti hitaammin kuin keskustassa ja pitäjän länsipuolella.

Vuonna 1918 perustettiin tulipalossa tuhoutuneen sahan tilalle Hoiskon saha ja mylly Oy. Yrjö Ala-Piirron tultua toimitusjohtajaksi 1927 ja omistajaksi 1930-luvulla ostettiin höyrykone, joka pyöritti myös pientä generaattoria. Siitä saatiin sähköä omiin tarpeisiin mutta ei kylälle.

Möksyssä oli uranuurtajana liikemies Villehard Saukko. Sahaustointa harjoittanut Saukko osti vuonna 1923 höyrykoneen raamisahan pyörittämiseen. Vuonna 1939 hän osti 3 000 markalla kunnansairaalan

Kurejoen osuusmeijeri ja saha Hyöringinharjulla. Kuva: Alajärven kotiseutuarkisto /
Urho Niemi-Pynttärin arkisto

Rottalan mylly, taustalla Lillstrang. Kuva: Kuva: Alajärven kotiseutuarkisto /
Urho Niemi-Pynttärin arkisto

käyttämättömän Delco-sähkölaitoksen. Omasta generaattorista saatiin nyt sähköä omiin tarpeisiin.

Iruun Tikkakoskessa oli Erik Iron omistama mylly jo 1700-luvulla. Jauhatus loppui siinä 1800-luvun lopulla. Samalle paikalle tehtiin jatkosodan jälkeen siipirattaan avulla pyörinyt pärehöylä. Tämän yhteyteen asensi Vimpelistä lähtöisin ollut Antti Jaakkola generaattorin, jolla hän tuotti sähköä omiin tarpeisiin.

Vaikka sähköä tuotettiin Alajärven itäpuolellakin jo ennen toista maailmansotaa, sitä käytettiin vain omiin tarpeisiin eikä sähkölinjoja rakennettu.

Kokeiluja Menkijärvellä

Yksityiset henkilöt kokeilivat sähkön tuotantoa Menkijärvellä omiin tarpeisiin jo 1930-luvulla. Koskenmäessä Verner Kujala ja Eino Koskenmäki hankkivat kumpikin pienen generaattorin, jota pyöritettiin koskivoiman avulla.

Verner Kujalan talossa paloi sähkövalo yötä päivää ilmeisesti katkaisijan puutteen takia. Talon väki tottui nukkumaan valossa. Kun poika muutti Ruotsiin, oli hänellä sielläkin öisin valot huoneessa, koska hän ei osannut nukkua pimeässä.

Elias Rantatupa tuotti sähköä tuulivoiman pyörittämän auton laturin avulla. Sähköjohdot asensi kurejokelainen Aukusti Juuti, jolla oli kokemusta oman kylän sähköistämisestä. Rantatupaan tuli valoa peräti kolmesta eri valopisteestä. Lisäksi talossa kuunneltiin akun avulla radiota. Rantatuvalla ladattiin kyläläisten tuomia akkuja. Sähkön tuotanto jatkui Rantatuvalla vuoteen 1946.

Lakajoen sahalta vedettiin sähköt 1,5 kilometrin päässä sijainneeseen Kankaanpään taloon. Kun kunnan sähkölankaa ei saatu, johtona käytettiin piikkilankaa.

Saukonperän sähköyhtymä

Orazenjoessa oli parhaaseen aikaan toiminnassa kolme myllyä. Yksi näistä oli Saukon mylly, joka pantiin verolle vuonna 1787 Antti Sauk-

kosen myllynä. Myöhemmissä myllyveroluetteloissa mylly mainitaan Orasenjoen alemman myllyn nimellä ja se merkittiin kuuluvaksi Saukko n:o 10 talolle. Myllyä ilmeisesti uusittiin 1900-luvun alussa Eeli Saukon toimesta. Sitä pystyttiin pitämään käynnissä tammen turvin. Myllärinä työskenteli Jaakko Kivelä.

Eeli Saukko oli kekseliäs mies. Hän asensi myllynsä yhteyteen turbii-
nin, liitti siihen generaattorin ja rupesi välirauhan aikana tuottamaan sähköä. Kun yhteisvoimin pystytettiin sähkölinja, syntyi Saukonperän sähköyhtymä.

Linja ulottui noin 1,5 kilometrin etäisyydellä sijainneelle Saukonperän maamiesseuran talolle saakka.

- Linjan ulottuminen näin pitkälle on jäänyt mieleen sen takia, että sota-aikana olimme katsomassa Saukonperän maamiesseuralla Ryhmy ja Romppainen -elokuva. Elokuvaprojektoria pyöritti sähkö, muisteli ope-
tusneuvos Kalevi Ihamäki.

Sähköä tuotettiin Alajärven Sähkön toiminnan alkamiseen saakka eli vuoteen 1944.

Eeli Saukko myi myllynsä alavutelaiselle Toivo Sepälle, mutta katui pian kauppaa ja osti sen takaisin. Kun Eeli Saukkoon tarttui amerikan-
kuume, hän myi myllyn Matti Väärämälle. Sittemmin paikan ostivat Kai-
Erik ja Esko Asplund, jotka suunnittelivat myllylampeen kalanviljelystä.

Leveämpiä harteita kaivattiin

Kaikki Alajärven ja koko Järviseudun sähköistämishankkeet ennen tal-
visotaa toimivat kapealla pohjalla ja usein kannattamattomina. Vain Vimpeli kokeili leveämpiä harteita perustamalla sähkölaitoksen, jossa kunta oli mukana, mutta huonolla menestyksellä.

Sähkö oli kuitenkin tullut tunnetuksi. Koskenvarren, kirkonkylän ja Kurejoen voimalat tuottivat sähköä noin 120 talouteen 1930-luvun lopulla.

Sähkön saamiseksi yleisempään käyttöön suunniteltiin laajempaa pohjaa Alajärvelle jo samana vuonna kuin Vimpelissä eli vuonna 1922. Insinööri J.H. Aallon johtama kolmimiehinen toimikunta sai 11.2.1922 tehtäväkseen kunnallisen sähkölaitoksen suunnittelun. Ensimmäisenä

tehtävänä oli hankkia asiasta ammattimiesten lausunto ja laatia kustannusarvio. Tällä tavalla meneteltiin, mutta näin laajalla pohjalla toimiva sähköistämishanke ei ollut kypsä vielä toteutettavaksi.

Kirkonkylään yritettiin perustaa sähköosuuskuntaa vuonna 1929. Kunta kieltäytyi 3.10.1929 menemästä hankkeeseen mukaan.

Uusi yritys tehtiin 1930-luvun alkupuolella. Tällöin Joel Isoniemi ryhtyi puuhaamaan Kurejoella kylän miesten kanssa omaa sähköyhtiötä.

Neuvotteleva kokous pidettiin Kurejoen nuorisoseuran talossa 18.8.1935. Paikalla oli 34 asiasta kiinnostunutta Sorvarista Isoniemeen saakka. Kurejoen Osuusmeijerin isännöitsijä Eino Niemi selosti Vimpelin Sähkö Oy:n tekemää tarjousta.

Asiaa kehittelemään valittiin viisimiehinen toimikunta, johon nimettiin Eino Niemi, Matti Hautanen, Juho Seppä-Lassila, Kalle Isoniemi ja Juho Rintala.

Runsas viikko myöhemmin pidetyssä uudessa kokouksessa Vimpelin Voima Oy:n toimitusjohtaja Helge Lakanen selvitteli sähkösaantimahdollisuuksia Vimpelistä. Sähkön antamisen ehtona oli oman osuuskunnan tai osakeyhtiön perustaminen, joka rakentaisi linjat ja muuntajan.

Osakeyhtiö katsottiin paremmaksi ratkaisuksi. Kurejoen sähköosakeyhtiö perustettiin 1.9.1935. Kauppa- ja teollisuusministeriön 20.9.1935 vahvistamassa yhtiöjärjestyksessä yhtiön tarkoituksiksi mainitaan sähkön ja sähkötarpeiden hankkiminen osakkaille valaistus- ja voimankäyttötarkoituksiin. Osakeyhtiön osakepääomaksi päätettiin 300 000 markkaa. Yhtiön osakkaiksi sitoutuivat seuraavat 15 henkilöä: Joel Isoniemi, Matti Hautanen, Matti Korpela, A.K. Pokela, Juho Seppä-Lassila, Nestori Sissala, K.G. Juuti, Antti Lahtinen, Eino Niemi, Jaakko Latvala, Aukusti Rintamäki, Joel Tienhaara, Arvid Heikkilä, Kustaa Seppä ja Jussi Takala.

Näiden lunastama osakemäärä oli kuitenkin vain vajaa 10 % kaikista 300 markan osakkeista. Loppujen osakkeiden myyminen tuotti vaikeuksia.

– Koska Kurejoen Sähköosakeyhtiö -nimisen osakeyhtiön yhtiöjärjestys on vahvistettu ja kun me osakeyhtiön perustajajäsenet olemme merkinneet sen 1 000 osakkeesta vain 88 kappaletta, tarjoamme täten jäljellä olevat 912 osaketta halullisten merkittäväksi, ilmoittivat 15 perustajajäsentä 30.10.1935.

Osakkeita kävi kaupittelemassa isännöitsijä Eino Niemi myös Alajärven kunnanvaltuuston kokouksessa 30.12.1935. Valtuusto ei ottanut asiaa käsiteltäväksi, koska sitä ei ollut etukäteen ilmoitettu.

Osakkeita ei kaupiteltu sen jälkeen kunnalle. Hanke raukesi todennäköisesti siihen, ettei osakkeita saatu kaupaksi.

Kunnan haluttomuuteen saattoi vaikuttaa toisaalta tieto Koskenvarrella ja kirkolla tuotetusta sähköstä, toisaalta kunnan itäpuolella epäiltiin, hyödyttäisikö hanke heitä.

Kaivattiin leveämpiä harteita. Tälle kannalle asettuivat vähitellen myös hankkeen kurejokelaiset kannattajat.

Sähköistämisen aate oli kuitenkin iskenyt. Aate tarttui muista sähkövalon Etelä-Pohjanmaalla saaneista pitäjistä. Kukaan ensimmäisistä kokeilijoista ei ollut saanut alan koulutusta. Sähköistämistä kehiteltiin talonpoikaisjärjellä.

ALAJÄRVEN SÄHKÖ OY:N SYNTY

Valaistusongelmia sota-aikana

Valaistustilanne heikkeni Alajärvellä sotavuosina. Kurejoella sähkön toimitus lopetettiin vuonna 1940. Kirkonkylässä sähköä oli tuotettu polttomoottorin pyörittämän generaattorin avulla. Mutta generaattorinkin pyörittäminen vaikeutui öljyn ja polttoaineen saannin tultua säännöstelyn alaiseksi.

Maaliskuussa 1941 Alajärven Osuus-Sähkömyllyn edustajat Adiel Ojajärvi ja T.E. Godenhjelm anoivat kansahuoltoministeriöltä 400 litraa ylimääräistä petroolia, kun vettä ei riittänyt sähkön tuottamiseen ja petrooli oli loppunut.

KANSANHUOLTOMINISTERIÖLLE

Saamamme petrooli on nyt kokonaan loppunut, joten viime päivinä antamamme valo on ollut suorastaan mitätöntä veden vähäisyyden takia.

Kun käyttäjiemme joukkoon kuuluu paitsi Alajärven kirkonkylässä sijaitsevia yhteiskunnallisia konttoreja ja toimistoita, kunnallis- ja kulkutautisairaalat sekä lääkärin asunto, jossa valoa tarvitaan vielä iltavuorokaudesta verrattain paljon ilman välttämättömästi niin saammekin kohteliaasti anoa, että meille myönnettäisiin oikeus ostaa vielä 400 ltr. petroolia, mikä määrä meille todennäköisesti riittää siihen asti kun irtautuvat kevätvedet alkavat riittämään laitoksemme käyttövoimaksi. (Alajärven kaupunginarkisto, kansahuoltolautakunta, anomukset.)

Huonon valaistuksen takia hammaslääkärit Alli ja Jussi Westman otivat vastaan potilaita vain päivävalon aikana klo 10–16.

Valaistus tuotti ongelmia sota-aikana kouluissakin. Alajärven opettajayhdistys anoi karbidilamppujen hankkimista kouluille, mutta anomus hylättiin korkean hinnan takia. Korvaukseksi kouluille luvattiin lisää petroolia.

Laajapohjaisen sähköyhtiön perustamisella oli kannatusta jo 1920-luvulta lähtien. Sota-ajan tuomat lisäongelmat valaistuksen suhteen kypsyivät entistä useammat hartioiden leventämiseen.

Sähköyhtiön perustaminen

Välirauhan aikana vuonna 1941 asetettiin toimikunta valmistelemaan pitäjän sähköistämishanketta. Joel Isoniemen talossa Kurejoella pidettiin asiaa koskeva kokous, jonne tuli lapualaisia autoilla ja vimpeliläisiä hevosilla, koska teitä ei ollut aurattu. Kokouksessa valittiin toimikunta kehrittelemään asiaa. Se tilasi Suomen sähkölaitosyhdistykseltä sähköistämissuunnitelmat.

Yhdyshenkilöinä sähkölaitosyhdistykseen olivat Eetu Rintala ja Arvo Sillanpää. Helsingissä asiaa kehitteli kansanedustaja Matti Luoma-aho. Hän kävi kesällä 1941 Suomen sähkölaitosyhdistyksessä neuvottelemassa Vimpelissä sijainneen Paraisten Kalkkivuori osakeyhtiön liittämistä Alajärven sähköistämishankkeeseen. Tämän johdosta sähkölaitosyhdistys teki lisäyksiä toukokuussa 1941 valmistuneeseen sähköistämissuunnitelmaan.

Kesällä 1941 alkanut jatkosota pitkitti suunnitelmien kehittelyä. Mutta hanke nousi uudelleen esille kesällä 1943. Kansanedustaja Matti Luoma-aho oli jälleen yhteydessä Suomen sähkölaitosyhdistykseen, käy ilmi yhdistyksen Arvo Sillanpäälle lähettämästä kirjeestä. Kirjeen päiväyksenä on 7.9.1943.

Syksyllä 1943 alajärveläiset asianharrastajat laativat uuden sähköistämissuunnitelman, kustannusarvion ja kannattavuuslaskelmat kotien valaisemista varten. Suunnitelman mukaan sähköttä jäisivät Menkijärven, Kaartusen, Möksyn ja Korteperän suunnat sekä muutamat yksityiset talot. Myös Paraisten Kalkkivuori osakeyhtiö Vimpelissä jäi nyt hankkeen ulkopuolelle.

Toimikunnan mielestä kustannukset olivat vuonna 1944 halvemmat kuin koskaan. Toisaalta sähkön tarve esimerkiksi puimakoneiden käyttämiseen ja valaistukseen oli toimikunnan käsityksen mukaan tullut yhä suuremmaksi. Näiden syiden takia se kutsui asiasta kiinnostuneet suojeluskuntatalossa 29.1.1944 pidettävään kokoukseen päättämään mahdolli-

sesta sähköyhtiön perustamisesta. Paikalla oli Lapuan Sähköyhtiön johtaja Mäki, joka selosti perustettavan yhtiön tarkoitusta, sähkön saantimahdollisuuksia ja varmuutta Lapualta ja Lapuan Sähköyhtiön verkostosta. Tässä kokouksessa perustettiin Alajärven Sähkö Oy 160 osallistujan yksimielisellä päätöksellä. Perustavan kokouksen puheenjohtajana toimi kauppias J.K. Vesala ja sihteerinä maatalousteknikko Arne Rokala. Väliaikaiseen johtokuntaan valittiin Eeli Matila, Toivo Kokko, Arvo Sillanpää, Kalle Isoniemi ja Jaakko Nelimarkka. Isännöitsijäksi valittiin Eino Niemi.

Kauppa- ja teollisuusministeriö vahvisti Alajärven Sähkö Oy:n yhtiöjärjestyksen 7.2.1944. Uuden yhtiön yhtiöjärjestykseksi tuli lähes sama, joka oli Kurejoen Sähkösaakeyhtiöllä.

Jatkosodan aikana oli huutava pula työvoimasta. Osakeyhtiöiden oli aottava lupa kauppa- ja teollisuusministeriöltä uusien työkohteiden avaamiseksi. Alajärven Sähkön osalta luonnosteli T.K. eli ilmeisesti Toivo Kokko työvoima-anomusta jo 15.2.1944.

– Valaistukseen ja maatalousvoimakoneiden käyttöön tarvittavan nestemäisen polttoaineen sekä myllyissä ja teollisuuslaitoksissa tarvittavan polttopuun ankaran pulan takia on sähkövoiman saanti Alajärvelle nyt erikoisen ajankohtainen ja tärkeä, perusteltiin anomusta.

Anomuksen mukaan suurjännitelinjaa rakennettaisiin 61,6 km ja pienjännitelinjaa 160 km. Miehiä tarvittaisiin runsaan vuoden ajaksi 30. Näistä asentajia olisi 20.

– Osakkaat ovat sitoutuneet suorittamaan talkootyönä pylväiden hakkuun, ajon ja pystytyksen sekä osallistumaan johtojen vetoon, luvattiin anomuksessa.

Maaliskuuhun mennessä osakemerkintä tuotti 3,9 miljoonan markan pääoman. Alajärven kunta merkitsi 500 yhtiön osaketta. Toivo Kokko, Jaakko Nelimarkka, Arvo Sillanpää, Eeli Matila ja Kalle Isoniemi muodostivat yrityksen väliaikaisen johtokunnan. Urho Niemi-Pynttari ja Matti Rajavaara valittiin yhtiön tilintarkastajiksi ja Eino Niemi isännöitsijäksi.

Perustamispäätös oli rohkea ja ennakkoluuloton. Olihan jatkosota meillä. Toisaalta päätös kertoi vankasta tulevaisuudenuskosta sota-ajasta huolimatta. Järvisoutu-lehden päätoimittaja Jalmari Saulikin piti asiaa historiallisena selostaessaan perustamispäätöstä.

Alajärvikin "astuu valoon"!

VIIME LAUANTAINA PIDETTY YLEINEN KOKOUS PÄÄTTÄNYT
PERUSTAA

Alajärven Sähkö-Osakeyhtiön.

Lauantaina, t.k. 29 p:nä, klo 13 koontui Alajärven Suojeluskuntatalolle jo aikaisemmin asetetun toimikunnan kutsusta noin satakunta Alajärven kuntalaista käsittävä joukko, jolle vänrikki Arvo Sillanpää teki aluksi toimikunnan puolesta selkoa Alajärven sähköistämiskysymyksen aikaisemmista vaiheista. Jo vuonna 1941, eli siis sotiemme välillä, valittu toimikunta oli Maaseudun Sähköyhtymien Liitolta tilannut suunnitelman tätä hanketta varten, mutta heti sen jälkeen uudelleen alkanut sota keskeytti koko hyvän yrityksen. Tänä syksynä otti toimikunta asian kuitenkin uudelleen esille, ja kun osoitautui, ettei kustannusarvio nykyistenkään hintojen mukaan mennyt mahdollisiin, katsoi toimikunta asianmukaiseksi kutsua tämän perustavan kokouksen koolle.

Tämän jälkeen valitsi kokous puheenjohtajakseen kauppias J. K. Vesalan ja sihteerikseen työvoimapäällikkö Arne Rokalan.

Lapuan sähköyhtiön johtaja L. Mäki teki sen jälkeen selkoa virransaannin mahdollisuuksista luvaten, että Lapuan Sähköyhtiö, joka on yhteydessä Harjavallan voimalaitoksen kanssa ja jolla itsellään on kaksi voimalaitosta, käsittäen 3.000 hevosvoimaa, tuo omalla kustannuksellaan suurjännite-
linjan aina Kurejoelle saakka.

Tämän jälkeen päätti kokous yksimielisesti perustaa Alajärven

Sähkö-Osakeyhtiön 3.900.000 markan pääomalla, osakkeen hinnalla 600 markkaa. Heti tämän jälkeen suoritettu osakemerkintä antoi tulokseksi lähes 20 % merkittäväksi tarjotusta osakemäärästä.

Kokous valitsi tämän jälkeen yhtiön johtokunnan, johon tulivat: kauppias Toivo Kokko, maanviljelijät Jaakko Nelimarkka, Eeli Matila, Arvi Sillanpää ja Kalle Isoniemi. Johtokunta sai tehtäväkseen osakemerkinnän nopean jatkamisen sekä muutkin ajankohtaiset asiat.

Yllä kuvattu kokous tulee siirtymään Alajärven historiaan yhtenä sen kaikkien merkittävimmistä ja laajakantoisimmista kokouksista, sillä se merkitsee "uusien tuulien" heräämistä puhaltamaan yli Alajärven teollisen ja tuotannollisen elämän. Iman valoa ja voimaa on Alajärven niin hyvin maanviljelyksen kuin muunkin elinkeinoelämän ollut pakko polkea pakoillaan, se on ollut ajan armoilla, sidottuna nykyhetken suunnattomiin vaikeuksiin, mutta sähkö on oleva se "sesam"-sana, joka katkoo lähes kaikki nämä siteet ja antaa Alajärvelle aivan uudet mahdollisuudet elinkeinoelämän kaikilla eri aloilla.

Nyt on siis kysymyksessä joko — tahi: toivottavasti tämä ymmärretään!

Karbiidia helmi- kuussakin.

Suunniteitaessa syksyllä karbiidin jakelua otaksuttiin voitavan toimeenpanna kaikkiaan kolme jakelua. Karbiidivarastot ovat nyt kuitenkin lisääntyneet

siinä määrin, että helmikuussa voidaan toimeenpanna neljäs jakelu, samansuuruinen kuin edellisekin. Vastaavat osakopungit lähetettiin kansanhuoltoministeriöstä piirituomistoihin viime viikolla. Kuponkien jakamisesta huolehtivat kansanhuoltolautakunnat.

Karbiidi oli tarpeellista vielä Alajärven Sähkö Oy:n perustamisen jälkeenkin.
Kuva: Järvisetu-lehti 2.2.1944

ALAJÄRVI ASTUU VALOON

Yllä kuvattu kokous tulee siirtymään Alajärven historiaan yhtenä sen kaikkein merkittävimmistä ja laajakantoisimmista kokouksista, sillä se merkitsee ”uusien tuulien” heräämistä puhaltamaan yli Alajärven teollisen ja tuotannollisen elämän. Ilman valoa ja voimaa on Alajärven niin hyvin maanviljelyksen kuin muunkin elinkeinoelämän ollut pakko polkea paikoillaan, se on ollut ajan armoilla, sidottuna nykyhetken suunnattomiin vaikeuksiin, mutta sähkö on oleva se ”seesam”-sana, joka katkoo lähes kaikki siteet ja antaa Alajärvelle aivan uudet mahdollisuudet elinkeinoelämään kaikilla eri aloilla. (Järviseutu 2.2.1944)

Maaliskuun 11. päivänä 1944 pidetyssä kokouksessa oli läsnä yli 100 osakasta. Johtokuntaan valittiin kaikki väliaikaisessa johtokunnassa olleet henkilöt. Kokouksen päätöksen mukaan yhtiön toiminta päätettiin aloittaa heti.

Sähkön saanti oli ajankohtainen asia muuallakin. Vimpelin Sähkö Oy perustettiin huhtikuussa 1944. Pian tämän jälkeen yhtiön nimeksi tuli Vimpelin Voima. Yhtiön tarkoitus oli ostaa sähkö Ähtävä-yhtiöltä. Linja vedettiin kuitenkin Kurejoelta, jonne Lapuan Sähkö Oy oli rakentanut linjansa. Lappajärvellä Lappajärven ja Karvalan sahalaitokset panivat alulle sähkön oston vuonna 1944. Tännekin linja vedettiin Kurejoelta. Soiniin perustettiin sähköosuuskunta joulukuussa 1944 tavoitteena sähkön ostaminen Kuninkaankoski Oy:ltä.

Ensimmäiset valot syttyvät

Välittömästi yhtiön perustamisen jälkeen aloitettuja verkoston rakennustöitä haittaisi ankara materiaalipula.

– Yhtiömme perustamisvuosi on kulunut synnytystuskissa ja sen ajalla maallemme sattuneet kohtalokkaat tapahtumat ovat aika lailla viivästyttäneet ripeästi alkuun päässeen yhtiömme rakennustoimintaa, todettiin ensimmäisen toimintavuoden vuosikertomuksessa.

Säännöstely ja kova tarvikkepula vaikeuttivat sähköistystä. Johdinten ja asennustarvikkeiden hankintaan tarvittiin kansanhuoltoministeriön lupa.

Osalle kuparijohtimista saatiin ministeriön ostolupa, osa hankittiin

erilaisin vaihto- ja mustanpörssin kaupoin. Rautalankaa käytettiin varsin paljon ja eräissä pihajohdoissa jopa piikkilankaa.

Alajärven Sähkö Oy:n hallituksen puheenjohtaja Toivo Kokko oli kuitenkin yhtiön perustamisen jälkeen optimistinen sähköistämisen onnistumisen suhteen.

SÄHKÖISTÄMINEN EDISTYY

Yhtiön tultua viime talvena perustetuksi lähti sen toiminta alkuun heti ripeässä tahdissa. Kun alkumuodollisuuksista selvittiin, sujui osakkeiden merkintä yli odotusten ja melkein sataprosenttisesti ovat myöskin osakkaiden osamaksut suoritettut, joten yhtiöllä on käytettävänä aika runsaasti omia varoja. Pylväitten hankintaan ryhdyttiin talvella ja saatiinkin niitä ostamalla valtion metsistä ja yksityisiltä hankituksi varastopaikkoihin eri puolille pitäjää tarvittava määrä.

Viime viikolla saatiin asianomainen lupa linjamateriaalin hankkimista varren ja ostoihin onkin jo ryhdytty. Lähipäivinä tulee Sähköyhtymäin liiton insinööri paikan päälle toimittamaan linjoitustyöt ja heti sen jälkeen aloitetaan rakennustyöt.

Sisäjohtoja ja muita tarvikkeita on myöskin saatavana, mutta niiden tarvitsijoille on syytä huomauttaa, että niistä vaaditaan vastikemetallia noin 600 gr valopistettä kohti. Vastikkeeksi kelpaa kupari ja messinkiromu. Olemme sopineet yhtiön kanssa, että liikkeenä ostaa yhtiön laskuun mainitun metallin ja siitä pidetään luetteloa, tarvikkeet luovutetaan aikanaan suhteessa luovutettuun vastikemetalliin. (Toivo Kokon haastattelu / Järvisetu 14.6.1944.)

Kun sotien jälkeen perustettiin Alajärven Sähkö, myytiin sille 26.6.1945 osa Vesalan myllyn linjoista, yhteensä noin 15,5 km. Alajärven Sähkö osti myös Hyöringistä ja Rottalan myllyltä vedetyt linjat.

Alajärven Sähkö Oy osti osakkailta ja metsähallitukselta linjamateriaalia ja sähköpylväitä, jotka kuljetettiin varastoon suunniteltujen linjojen läheisyyteen. Työnjohtajaksi valittiin kesäkuussa 1944 Emil Aaltonen Lappajärveltä.

Kurejoen kyläläiset veloitettiin hakemaan Valkeiskankaalta pylväitä kuorma taloa kohti. Työ tapahtui osittain talkoohengessä.

Johtokunta nimesi huhtikuussa 1944 hallituksen puheenjohtaja Toivo

Kokon ja Arvo Sillanpään neuvottelemaan kansanhuoltoministeriön kanssa sähkötarvikkeiden saannista.

VOILLA KUPARIA

Alkuaikoina kuparista oli huutava puute.

Alajärven Sähkö Oy:n perustajajäseniin kuulunut Arvo Sillanpää oli yhtenä mukana, kun Helsinkiin lähdettiin ministeriöltä kerjäämään kuparia. Emäntä pisti kaiken varalta voita reppuun, jos siitä olisi jotakin apua.

Ministeriössä virkailija tuntui olevan kuitenkin kiireellinen eikä asia tahtonut luistaa. Arvo Sillanpää sanoi ikään kuin ohimennen virkailijalle, että repussa olisi voita, olisiko ostohaluja.

- Mitä maksaa, innostui virkailija.
- Sen mitä voin hinta täällä on, vastasi Arvo.

Kuparineuvottelutkin saivat uuden käänteen. Matkamiesten palattua tuli viikon päästä tuli ilmoitus, että kupari on Lapuan asemalla. (Tarmo Joensuun haastattelu.)

Lapuan Sähkö alkoi rakentaa syöttöjohtoa Kurejoelle toimittakseen Harjavallan Voiman sähköä Vaasasta Alajärvelle.

Suurjännitelinjan rakentaminen Lapualta viivästyi ja siksi nimettiin lähetystö Järvisseudun kunnista. Se kävi kiirehtimässä Helsingissä asiaa, sillä Vimpelin ja Lappajärven sähköistäminen oli kiinni samasta linjasta.

Lapua–Alajärvi-linjan rakentamista viivästyttivät mm. sotakorvaukset, jotka nielivät alan tuotannon miltei kokonaan. Suurjännitelinja valmistui marraskuun lopulla 1945, jolloin virta saatiin verkkoon. Vuoden loppuun mennessä oli valmiina kahdeksan muuntopiiriä eli Laitila, Iso-niemi, Haukkala, Anttila, Sorvari, Koskenvarsi, Saukonperä ja kirkonkylä. Kurejoen sähköntarvitsijoista puolella oli asianmukaiset asennukset.

MUUNTAJA

Muuntaja oli tuntematon käsite useimmille alajärveläisille ennen vuotta 1944.

Naapurin Aimo oli päässyt isänsä kanssa käymään Lapualla Lakaluoman myllyllä. Palattuaan hän kertoi nähneensä lähellä Lakaluomaa ihmeellisen kor-

kean rakennuksen, jonka ovelta luki: Varokaa ettette mene selällenne.

Epäilin moista tekstiä. Kiista meni niin pitkälle, että seuraavalla myllyreisulla hyppäsimme säkkien päälle, vaikka matkaa oli yli 40 km. Haimarin jälkeen kiisteltä korkea rakennus tuli näkyviin. Lukutaito oli meillä kehittynyt jo sen verran, että tavailimme ovelta olevaa tekstiä. Siinä luki: Hengenvaara varokaa!

Kun pian tämän jälkeen samanlainen korkea rakennus ilmaantui Anttilan mäelle Joel Isoniemen maalle, meille selvisi, että Lakaluoman ihmerakennus oli muuntaja. (Toivo Kivipellon muistelma.)

Kevään 1945 yhtiökokouksessa keskusteltiin siitä, olisiko yhtiön tarpeellista ryhtyä harjoittamaan sähkötarpeiden kauppaa. Asia jätettiin hallituksen kehiteltäväksi. Hallitus päätti samana keväänä, että sähkötarvikkeiden hankkiminen ja myynti järjestetään siten, että ostoista huolehtii työnjohtaja yhteistoiminnassa hallituksen kanssa ja myynnin laskuttaa isännöitsijä. Keväällä 1946 päätettiin ryhtyä yhtiön laskuun harjoittamaan sähkötarvikkeiden myyntiä ja tekemään asennustöitä.

Sisäjohtotarvikkeista oli huutava puute. Sota-aikana sähköntilajien

Alajärven maisemiin alkoi vuonna 1945 ilmestyä korkeita koppimuuntajia. Kuvan muuntaja sijaitsi Joel Isoniemen maalla, alempana näkyy osa Kurejoen Suksitehtaasta. Kuva: Alakylän kylätoimikunnan kokoelmat

oli luovutettava kupari- ja messinkiromua saadakseen ostaa sisäjohtoja.

Yhtiön toinen toimintavuosi oli työntäyteinen. Mutta vaikeuksista huolimatta edistystä tapahtui, käy ilmi yhtiön vuoden 1945 vuosikertomuksesta.

VUOSIKERTOMUS VUODELTA 1945

Yhtiömme toinen toimintavuosi on kulunut rakentamisen merkeissä, ja päästiinkin rakennustöissä suunnilleen puoleen, toisin sanoen riittivät saadut tarpeet kahdeksan muuntopiirin rakentamiseen nimittäin Laitilan, Isoniemen, Haukkalan, Anttilan, Sorvarin, Koskenvarren, Saukonperän ja kirkonkylän piireihin, paitsi että Haukkalan ja Sorvarin muuntopiirit ovat toistaiseksi ilman muuntajia, ja yhdistettynä Anttilan muuntopiiriin.

Tähän tulokseen on päästy noudattaen äärimmäistä säästäväisyyttä materiaalin käytössä ja ostamalla entisiä sähköjohtoverkostoja, joita alueella on ollut neljä nimittäin: Rottalan, Vesalan, Saukonperän Sähköyhtymän ja Alajärven Osuus-Sähkömyllyn verkostot. Edelleen on pylvästetty suurjännitelinjia kirkonkylä-Levijoki ja Hoisko-Teerineva sekä jakeluverkosto Levijoella, Paaljärvellä ja Teerinevalla sekä osaksi Pekkolan muuntopiirissä. Pylväitä on hankittuna ja osaksi paikalleen siirrettynä Hoiskon, Kyrönlahden ja Luoma-ahon muuntopiireissä.

Sisäjohtotarvikkeiden saanti on ollut äärimmäisen vaikeata, mitä todistaa osaltaan mm. Lapuan Sähkö Oy:n vuosikertomus ko. vuodelta. ---

Kuitenkin on saatu asianmukaisesti asennetuksi noin 50 %:lle Kurejoen kylän valontarvitsijoista. Mittareita on saatu myöskin pieni määrä, mutta ei läheskään riittävästi.

Verkostot saatiin alussa mainitussa laajuudessa valmiiksi marraskuussa ja Lapuan Sähkö Oy:n linja valmistui marraskuun loppupäivinä, jolloin saatiin virta linjoihimme.

Virtajännite on ollut muualla hyvä paitsi Juutissa ja Haukkalassa, joissa kummassakin puuttuu muuntaja. (Alajärven Sähkö Oy:n vuosikertomus vuodelta 1945 / yhtiökokouksen pöytäkirja 18.4.1946.)

Sisäasennustyöt aloitettiin Kurejoella jo syksyllä 1944. Asentajista oli puute. Sisäjohtoasennuksiin saatiin materiaalia etupäässä keskusosuus-

liike Hankkijalta, jonka puolesta Talikka-niminen asentaja kierteli talosta taloon tekemässä sisäasennuksia. Työ tuli kalliiksi, sillä hänelle oli maksettavan sekä matkakulut että päiväraha normaali palkan lisäksi. Mutta valojen toivossa oltiin valmiit suuriinkin uhrauksiin.

Sähkön tulemisen toivossa muistolahjoiksi alettiin tuoda sähkökojeita jo kuukausia ennen virran kytkemistä. Täyttäessään 50 vuotta maaliskuussa 1945 kurejokelainen Edvard Kivipelto sai samassa kylässä toimineen suksitehtaan johtajalta pöytälampan lahjaksi. Siihen odotettiin hartaasti sähkövaloa.

Syksyllä 1945 repesi riemu. Ensimmäisenä sähkövalot syttyivät Kurejoella 27.11.1945 noin kello 15 ja samana päivänä myös Vimpelissä. Kurejoella Jussi Rintala oli käymässä naapurissaan Matti Peltoniemen talossa sähkön syttyessä yllättäen. Siitä ilosta hän pisti tanssiksi talon Eila-tytären kanssa.

Järviseu-*lehti* otsikoi 28.11.1945 ”Ja valo tuli”.

JA VALO TULI

Näin on siis vihdoinkin tämä kauan vireillä ollut hanke johtanut tulokseen ja kunnollinen valo suuressa osassa Järviseutua alkaa olla todellisuus. Valo ei tullut salaman tavoin, sen odotus oli viime aikoina jo hieman joulupukin odotuksen luontoista. Paljon ja monenlaista puhuttiin viipymisen syistä. Suurin syy varsinkin viimeisen vuoden aikana oli siinä, että sotakorvaus nieli tämän alan tuotannon melkein kokonaan. Monta pettymystä, harmillista jos koomillistakin kommellusta on koettu. Jo syyskuun lopulla luvattiin tehtaasta johto, mutta se siirtyikin toista kuukautta myöhemmäksi. Kun vihdoin johto tuli ja pantiin paikoilleen, huomattiin, että puuttuu lankaa muutama kymmenen metriä. Ja kun sisäjohtoja korjailtiin ja tarkkailtiin ja muutenkin olisi jotenkuten ollut valmista uutta valoa varten, käy ilmi, ettei ole lampuja riittävästi. (*Järviseu* 28.11.1945.)

Vuonna 1945 Kurejoen kylän asukkaista 50 % oli saanut asianmukaiset asennukset mutta mittareita vain pienin määrä. Virtaa silti kulutettiin. Yhtiökokous päätti, että virtaa tarpeettomasti haaskanneet on otettava selville ja heiltä on veloitettava ylimääräisestä virrasta.

TOIMITILAT

Omaan taloon

Yhtiö toimi perustamisestaan lähtien alkuajat vuokratiloissa.

Keväällä 1945 kunnalta ostettiin Makasiininkankaalta tontti ja sillä sijainnut Josefiina Turpelan perikunnan mökki. Tavoitteena oli oma toimipakka.

Kun rakentamiseen ei ollut varaa 1940-luvulla ja valitut toimitusjohtaja ja kirjanpitäjä tarvitsivat työtilat, vuokrattiin ne vuonna 1949 maanviljelijä Reino Viinikalta Alajärven kirkonkylän keskustasta.

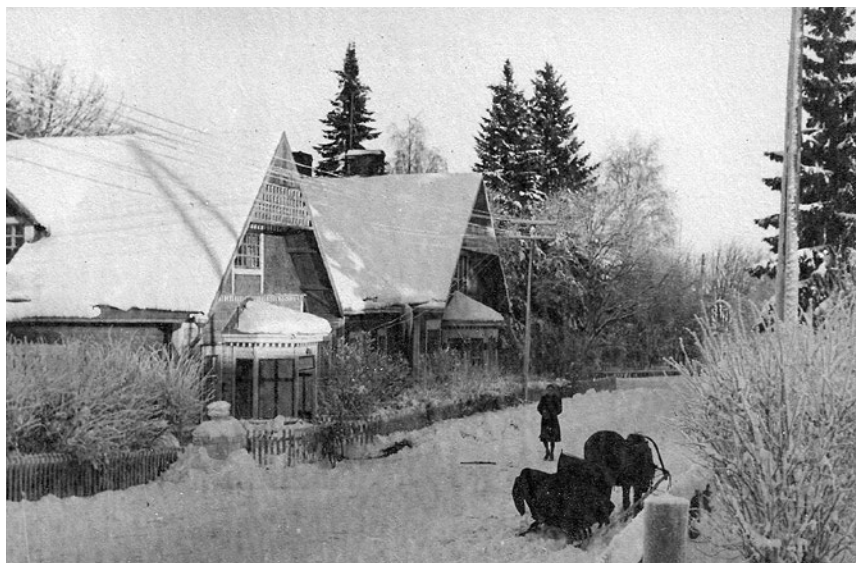
Sittemmin vuokrattiin tilat Asplundin perikunnalta vanhan apteekin alakerrasta.

AJATTI PARRAN

Tulin valituksi Sähkö Oy:n kirjanpitäjäksi maaliskuussa 1955 ja aloitin työt 19.3. Ensimmäinen työni oli hakea puita ja tehdä tuli apteekkitalon toimistohuoneen ”kakluuniin.”

Sähkölaitoksen toimisto sijaitsi silloin Asplundin perikunnan omistaman entisen apteekkitalon olohuoneessa. Siellä oli myös vähäisessä määrin sulakkeita ja muita myytäviä pientarvikkeita.

Varsinainen asennus- ja linjatarvikevarasto oli Alajärven Osuus-Sähkömylly Oy:ltä siirtyneessä sementtitiilestä valmistetussa rakennuksessa, jossa oli aikoinaan toiminut kirkonkylään sähköä tuottanut polttomoottorikäyttöinen generaattori. Rakennus sijaitsi nykyisen Sairaalatien varressa Kokon ulkokartanoa vastapäätä paloaseman puolella tietä. Asentajat saivat sieltä joka aamu työkoennuksensa kello 7. Toimitusjohtaja Erkinheimon tiukkuutta ja ”yrityskuvan” tärkeyttä kuvaa hyvin, että hän lähetti Allan Lahden ajamaan partansa ennen asennustyöhön lähtöä. (Erkki Mäkelän haastattelu.)

Arkkitehti Valter Thomén vuonna 1905 suunnittelemassa Alajärven apteekissa sijaitsi Alajärven Sähkö Oy:n toimisto 1950-luvulle saakka. Kuva: Toivo Kivipellon kokoelmat

Vuonna 1949 Alajärven manttaalikunta esitti, että sähköyhtiö ryhtyisi yhdessä sen kanssa rakentamaan toimitaloa, johon varattaisiin tilat myös eläinlääkärille. Hallitus asettui esitykseen kielteiselle kannalle, koska sen mielestä yhtiön taloudellinen tila ei sallinut toimitalon rakentamista.

Jo seuraavana vuonna kuitenkin hallitus nimesi rakennustoimikunnan liike- ja asuintalohanketta varten. Toimikuntaan valittiin Kalervo Myllykangas puheenjohtajaksi ja jäseniksi Lauri Keltikangas ja vuonna 1949 Alajärven Sähkö Oy:n toimitusjohtajaksi valittu Esko Erkinheimo. Toimikunnalle annettiin evästys koettaa saada kunnalta joko tilusvaihtona tai ostamalla noin 25–35 aarin tontti Alajärven kirkonkylästä. Toimikunta sai myös kehotuksen toimia niin, että rakentaminen voitaisiin aloittaa välittömästi.

Vuoden 1950 yhtiökokouksessa suurin osa kannatti uusien toimitilojen rakentamista.

Tonttikysymyksenkin oli saatu ratkaistuksi. Makasiininkankaalta aikaisemmin ostettu tontti oli vain viiden aarin suuruinen. Kun rakennus-

lain mukaan ei alle 10 aarin tontille voinut rakentaa, suoritettiin kunnan kanssa tilusvaihto. Siinä yhtiö sai noin 20 aarin tontin tien varresta läheltä Tallbackan korjaamoa. Yhtiö joutui maksamaan välirahaa 150 000 mk. Tontti ostettiin Alajärven kunnalta vuonna 1950.

Kireä rahatilanne pani miettimään vielä muitakin vaihtoehtoja. Joulukuussa 1953 harkittiin asuintalon ostamista toimittaja Martti Kaakiselta. Ajatuksesta kuitenkin luovuttiin ja saman tien päätettiin tiedustella viipymättä lainaa toimitalon rakentamiseksi.

Seuraavana vuonna kuitenkin vielä mietittiin, ostetaanko Tauno Pyhälahdelta myynnissä oleva talo. Oma toimitalo päätettiin kuitenkin rakentaa mm. sillä perusteella, että Järviseudun sähkövoiman kuntainliiton pääpaikkana tulisi olemaan Alajärvi ja siksi tiloja tarvitaan entistä enemmän.

Vuonna 1954 rakennustoimikuntaan valittiin Esko Erkinheimo, Kallervo Myllykangas, Lauri Keltikangas ja rakennusmestari Heikki Juuti. Rakennustoimikunta velvoitettiin kehittämään hanketta kiireesti.

Järjestettiin kilpailu piirustuksista. Kilpailun paras oli Heikki Juutin ehdotus, mutta sitä ei toteutettu. Talon suunnittelusta vastasi rakennusmestari Herman Sulkakoski, joka esitteli elokuussa 1954 kaksi vaihtoehtoa toimitaloksi. Hallitus valitsi vaihtoehdon, jossa julkinen sivu olisi lyhyempi ja lisänä olisi siipirakennus. Kuutiotilavuus olisi 1 083 m³.

Toimitalon rakennusurakasta jätettiin kuusi tarjousta. Näistä rakentajaksi hyväksyttiin Jussi Tappari Ähtäristä. Kun yksi muista hakijoista eli insinööri-toimisto Hugo Hakkala Turusta oli valmis tarkistamaan tarjoustaan, hyväksyttiin myöhemmin hänet rakentajaksi.

Kaksikerroksinen talo rakennettiin tel-tiilestä. Kellarikerroksessa olivat varastotilat ja sauna, yläkerrassa tilat toimitusjohtajalle. Toimitalo valmistui vuonna 1955.

Vuonna 1959 rakennettiin lisätilat toimitalon siipeen. Vuonna 1961 saatiin tilusvaihdolla 20 aaria tonttia lisää Palkkapelto-nimisestä tilasta ja siipeä jatkettiin pari vuotta myöhemmin. Tilusvaihdossa vastineeksi luovutettiin kuusi aaria Paavolankangas-nimisestä tilasta.

Vuoden 1983 laajennuksen pinta-ala oli noin 300 m². Vanha osa jäi toimistotiloiksi.
Kuva: Alajärven Sähkö Oy:n arkisto / Valokuvat

Alajärven Sähkö Oy:n toimitalon viereen rakennettiin myöhemmin kiertoliittymä.
Kuva: Toivo Kivipelto

Uudistetussa myymällä oli myös soittovälineitä. Kuva: Alajärven Sähkö Oy:n arkisto / Valokuvat

Myymälä

Uusien tilojen valmistuttua tehtiin joulukuussa 1955 päätös myymälän avaamisesta mahdollisimman pian. Myymälätoimintaa käynnisti alussa kolmisen vuotta Erkki Mäkelä. Sittemmin myymälänhoitajana toimi Paavo Rajala, joka työskenteli tätä ennen Koskenvarren voimalan rakennustyömaalla työnjohtajana.

Vuonna 1976 todettiin, että myymälä tarvitsi lisätilaa. Entiset toimistotilat toimitalon alakerrassa otettiin lisätiloiksi ja toimistot siirrettiin toisen kerroksen asunutiloihin toimitusjohtajan perheineen siirryttyä uuteen omakotitaloonsa. Kolmannessa kerroksessa oleviin ullakkotiloihin sijoitettiin arkistoja ja lomakevarastoja. Uusittu myymälä otettiin käyttöön lokakuussa 1976. Lisälaajennus tehtiin vielä 1983. Uutta rakennusala tuli siiven jatkokoon 290 m². Laajennuksen suunnitteli rakennusmestari Raimo Takala ja toteutti rakennusliike T.J. Väliaho. Uudistuksen jälkeen vanha puoli jäi toimistotiloiksi. Myymälätoiminta lopetettiin joulukuun lopulla

Jorma Välisaari. Kuva: Alajärven Sähkö Oy:n arkisto / Valokuvat

1990. Vapautuneisiin tiloihin sijoitettiin teknisen toimiston tilat ja kellariin sosiaali- ja arkistotilat.

Huolto

Uudessa siipirakennuksessa avattiin vuonna 1973 radio- ja TV-huolto. Tämän pitkäaikaisin työntekijä on ollut Jorma Välisaari, jolla työvuosia oli vuonna 2014 kertynyt jo 40.

Huollossa painopiste siirtyi 2000-luvun alussa lautasantennien asennuksiin. Tällä alueella Jorma Välisaaren työalue on ulottunut 10 kunnan alueelle.

Alajärven Sähkö Oy:n hallit teollisuusalueella. Kuva: Lyyli Asplundin kokoelmat

Hallit

Vuonna 1976 valmistui toimitilahalli kunnalta ostetulle hehtaarin tontille teollisuusalueella. Hallirakennuksen koko oli 12 x 35 metriä ja suurin sisäkorkeus neljä metriä. Rakennus oli liimapalkkirunkoinen ja päällystetty 45 mm:n muovipintaisella peltiprofililla. Suunnittelijana oli rakennusmestari Raimo Takala. Rakennuksessa on hallitilaa 240 m², lämmintä autotalli-korjaamotilaa 120 m², toimisto- ja sosiaalityötiloja 60 m² ja toisessa kerroksessa varastotilaa 70 m² eli yhteensä 490 m². Hallin rakentaminen tapahtui omana työnä. Rakennuskustannukset olivat 236 000 mk.

Teollisuusalueen tontille rakennettiin vuonna 1981 toinen halli autojen, moottorikelkkojen ja varavoimakoneiden säilytystä ja huoltoa varten.

KOKO PITÄJÄ SÄHKÖVALON PIIRIIN

Alajärven Sähkön toimet

Valoa ja voimaa

Vaikka Alajärvi astui valoon syksyllä 1945, monia vaikeuksia oli vielä jäljellä.

Vuoden 1945 toimintakertomuksessa väitettiin, että virtajännite on hyvä kaikkialla muualla paitsi Juutissa ja Haukkalassa. Yhtiö sai kuitenkin vielä syksyllä tulikivenkatkuisen kirjeen maamieskoulun ympäristön ihmisiltä, jotka elivät Anttilan muuntopiirin armoilla.

ALAJÄRVEN SÄHKÖ OY:N HALLITUS, ALAJÄRVI

Me allekirjoittaneet Sorvarin muuntopiirin Maamieskoulun linjan tulevan valovirran kuluttajat olemme pitkin syyskautta, kun virrankulutus on pimeään vuodenajan tultua lisääntynyt, joutuneet kärsimään mitä kiusallisinta valovoiman heikkoutta siinä määrin, että esimerkiksi maamieskoululla ei aamu- ja iltapuheteina näe 25-40 watin tehoisten lamppujen valossa kunnolla lukea ja kirjoittaa. Aamuisin ensimmäisten oppituntien aikana ennen päivän valkenemista on luokahuoneessa hyvin hämärä haitaten erittäin suuresti tehokasta opetustyötä, ja sama tilanne jatkuu sitten päivän viimeisillä oppitunneilla. Koulussa asuvat oppilaat, noin 40 poikaa, valittavat jatkuvasti, että läksyjen luku iltaisin oppituntien päätyttyä ja aamuisin ennen niiden alkamista on vaikeaa, joten tilanne on aivan sietämätön, kun ajattelee että koulutyössä on vuoden pimein aika edessä.

Vielä sietämättömämpi on valotilanne Maamieskoulun kauimpana olevilla tämän linjan valontarvitsijoilla. Niinpä huoltojohtaja Hilli, jolla toimensa vuoksi on paljon kirjallisia töitä, ei näe työskennellä edes 60 watin tehoisilla lampuilla. Samoin on asiat myös alueneuvoja Peltolalla, jolla myös toimessaan on paljon

puhteilla suoritettavia kirjallisia töitä. Rakennusmies Urho Mäkelän asunnolla näkyy lopuksi vain heikko kajastus lamppujen sydänlangoissa jne.

Olemme todella mainitun linjan latvapuolella erittäin vaikeassa asemassa. Virran kulutus on täällä suuri, esim. Maamieskoululla on 80–85 valopistettä. Mitarit pyörivät kyllä täydellä vauhdilla, mutta koko kalliista lystistä ei saa nauttia kuin muutamia kymmeniä prosentteja. Entisen Vesalan sähkön aikana saimme sentään hyvin tyydyttävän valon silloin kun virta oli päällä. Nykyisen ”suuryhtiön” valovirtaa ei tehossaan voida siihen rinnastaa.

Edelleen on Sorvarin muuntajan paikan määräämisessä aikanaan tapahtunut karkea virhe. Muuntaja ei ole edes geometrisesti piirinsä keskellä, ja vielä vähemmän on sitä sähkövirran tarpeeseen nähden piirin eripuolilla, koska juuri ne kuluttajat, jotka sitä eniten tarvitsevat ja virtaa käyttävät, kuten esim. Maamieskoulu, ovat muuntajasta aivan suhteettoman kaukana. Voimavirtaa sikäli, kun sitä joskus saatanee, ei kannattane ottaakaan, kun valovirran tehokin on näin mitätön.

Edellä olevan perusteella pyydämme, että Sorvarin muuntajasta mitä pikimmin vedettäisiin lisäjohto Maamieskoululle, jotta saisimme valontarpeemme tyydytetyksi tasapuolisesti, kuten piirimme muutkin sähköntarvitsijat.

Kurejoella marrask. 14 p. 1946

Matti Rajavaara I. Hilli

Urho Mäkelä Onni Peltola

Urho Peltola Aleksi Peltola

Tauno Peltola

(Alajärven Sähkö Oy:n arkisto, Alajärven Sähkö Oy:n laskut ja kirjeet.)

Materiaalipula vaikeutti sähköistämistä edelleen vuonna 1946. Kuparijohtoa saatiin 15 000 kg lisää. Valmiiksi tehtiin neljä muuntajaa. Sisäjohtojen asentamiseksi Alajärven Sähkö teki urakkasopimukset Satakunnan Sähkö Oy:n ja Vaasan Sähkö Oy:n kanssa. Pahin puute oli korkeajännite-eristyksistä. Niitä kaivattiin lisää 300 kpl, jotta verkosto olisi voitu ulottaa Levijoelle, Pekkolaan, Hoiskoon ja Kyrönlahteen. Matalajänniteverkosto tällä alueella oli jo lähes valmis. Jakelupiireistä saatiin valmiiksi

vuonna 1946 Sänkiaho, Kyrönlahti, Hoisko ja Levijoki asukkaiden hopu-
tettua hallitusta linjojen rakentamisella. Näistä Levijoella kuitenkin va-
lot syttyivät vasta vuonna 1947.

Kansanhuoltoministeriö kitsasteli ostolupien antamisessa. Näitä lupia
anoi Alajärven Sähkölle erityisesti keskusosuusliike Hankkija, joka joutui
usein uudistamaan anomuksensa.

LYIJYSTÄ PUUTE

Kun KHM on taaskin hylännyt Teidän eristettyjen johtimien anomukseenne, niin
koetamme vielä kolmannen kerran. Sen vuoksi lähetämme oheisena anomus-
kaavakkeen allekirjoitettavaksenne. Pyydämme palauttamaan sen meille pa-
luupostissa. Tällä kertaa olemme jättäneet anomuksesta lyijyn kokonaan pois,
sillä otaksumme sen olleen hyväksymisen esteenä, sillä lyijy on ollut kovin vä-
hissä.

Ulkosuojayöt pitäisi asentaa nyt tämän anomuksen mukaan vulk. langalla
ja porsl. kupeilla.

Kunnioittaen

Keskusosuusliike Hankkija

(Alajärven Sähkö Oy:n arkisto, kirjeet ja laskut 1946)

Asennustöissä tarvittiin kunnan pukimet. Niihinkin oli hankittava
lupa kansanhuoltoministeriöltä.

KANSANHUOLTOMINISTERIÖLLE

Koska allekirjoittaneen sähköosakeyhtiön ulkotyömailla ovat työt jatkuvasti
käynnissä ja tulevat jatkumaan linjoilla siksi kun lumiesteet sen sallivat ja olisi
erittäin tärkeätä, että miehillä olisi vettä pitävät pukimet, anomme kunnioittaen,
että meille myönnettäisiin ostolupa 16 kpl amerikkalaisia sadetakkeja.

Takit pyydämme toimittamaan Kokko Oy:n, Alajärvi, kautta.

Alajärvellä lokakuun 15 p:nä 1946

Alajärven Sähkö Oy

(Alajärven Sähkö Oy:n arkisto, kirjeet ja laskut 1946)

Vuonna 1946 Alajärven sähköistämistä jatkettiin Alajärvenkylän puolella. Silloin pylvästettiin suurjännitelinjat kirkolta Levijoelle ja välille Hoisko–Teerineva.

Saadakseen sähkön kyläänsä joissakin muuntopiireissä asukkaat olivat valmiita lisämaksuihinkin. Teerinevan asukkaat lupasivat vuonna 1949 vapaaehtoisesti suorittaa mahdolliset lisäkustannukset sähkön saamiseksi kylään. Hallitus velvoitti tämän johdosta 25.2.1949 kaikki Teerinevan muuntopiirin osakkaat suorittamaan lisämaksuina 250 markkaa osakkeelta, koska ostettu kupari oli arvioitua kalliimpaa. Näin oli aikaisemmin menetelty myös Isoniemen muuntopiirin suhteen.

TEERINEVA ODOTTI KÄRSIMÄTTÖMÄNÄ

Vuoden vaihteessa oli Teerinevan muuntopiiri rakennettu siihen vaiheeseen, että muuntajan sisustus oli keskeneräinen ja linjojen langat puuttuivat. Tämän työn loppuunsaattamiseksi jätettiin helmikuun alussa kuparilankatilaus kaapelitehtaalle. Mutta koska kaapelitehdas ilmoitti toimitusajakseen puolesta vuodesta vuoteen ja Teerinevan kyläkunta puolestaan jo kärsimättömänä odotti sähkövoilaa, niin ruvettiin tiedustelemaan kuparia muualta ja saatiinkin sitä Kuortaneelta 170 mk:n kilohintaan. Teerinevalaiset olisivat olleet halukkaat itse kustantamaan tämän 10 á 15 mk:n ylihintaan, joten kupari Kuortaneelta ostettiin ja jouduttiin osto varten tekemään 1000 000 mk:n laina. Kuparia ostettiin kaikkiaan 6150 kiloa, josta Teerinevalle kului 2800 kg. Johtokunta velvoitti Teerinevan muuntopiirin kuluttajat maksamaan 250 mk:n lisämaksun osaketta kohti, joka korvasi Teerinevan linjoihin käytetyn ylihinnan sekä osittain ne lisäkustannukset, jotka Teerinevan epäedullinen sijainti verrattuna suurempiin keskipitäjän kyliin aiheuttaa. (Toimintakertomus v. 1949/yhtiökokous 30.4.1949.)

Vuonna 1949 todettiin, että kirkonkylä ja Pynttäri olivat sähkövirran suhteen kaikkein vaikeimmassa asemassa. Tilan korjaamiseksi Pynttäriin rakennettiin oma muuntaja ja kirkolle jäi oma.

Vuoden 1948 loppuun mennessä oli 85 kuluttajaa hankkinut voimalinjan. Kuparia näihin oli käytetty noin 3000 kg. Kukin kuluttaja joutui maksamaan linjaansa tarvitun kuparin hinnan. Voimalinjalla oli eniten käyttöä puinnissa, jonka suhteen yhtiökokous laati omat säännöt.

PUINTITAUUKKO

Puintiaikana on johtokunta ja yhtiön teknillinen johto velvollinen tarpeen vaatiessa laatimaan puintitaulukon, jossa tulee ilmetä kuinka monta puintimoottoria saa päivittäin kussakin muuntopiirissä olla yhtä aikaa käytössä. Johtokunta nimeää kustakin muuntopiiristä sopivimmaksi katsomansa henkilön, joka kulluttajien kanssa sopii puintipäivien jaosta ja valvoo, että sovittua järjestystä noudatetaan. Jos jossain muuntopiirissä johtokunnan nimeämä henkilö ei saa sopimustietä puintijärjestystä sovituksi, on yhtiön teknillisellä johdolla oikeus asianomaisia kuulematta laatia puintijärjestystaulukko k.o. muuntopiirille tai sen osalle ja on sitä jokaisen käyttökiellon uhalla noudatettava. (Ohjesääntö 8.4.1950.)

Puinnin lisäksi sähköä käytettiin entistä enemmän myös yritystoiminnassa ja teollisuudessa. Siksi esimerkiksi vuonna 1955 voimavirran osuus koko myynnistä oli Alajärvellä 43 %.

Sähköistämisessä tuli myös vastoinkäymisiä.

Kesällä 1949 salama sytytti sekä Paalijärven että Teerinevan muuntajat ja nämä tuhoutuivat. Ne olivat vakuuttamattomia ja vahingot olivat melkoiset sähköyhtiölle.

Korteperä pyysi vuonna 1949 Alajärven Sähköltä tarjousta Korteperän sähköistämiseksi. Sähköyhtiön hallitus käsitteli anomusta seuraavana vuonna todeten, etteivät kyläläiset olleet saaneet kokoon niin paljon tariffiysiköitä, kuin Alajärven Sähkön tarjous edellytti. Tästä syystä ”johtokunta katsoi asian tällä kertaa loppuun käsitellyksi”.

Vuonna 1953 Roviomaan viisi taloa pääsivät sähkövalon piiriin ja vuonna 1955 Kaartunen, johon kuului 19 kuluttajaa. Lappajärven Ylipää anoi muuntopiiriä kyläänsä. Alajärven Sähkö Oy valitsi edustajansa neuvottelemaan asiasta keväällä 1956 mutta yhteisymmärrykseen ei päästy.

Monet linjat kaipasivat vahvistusta jo 1950-luvun alkupuolella. Vuonna 1953 hallitukselle esitettiin toivomus, että valolinjoja ruvetaisiin kiireellisesti vahvistamaan Kyrönlahden–Halla-ahon linjaryhmässä, Luoma-aholla Kalkkikallion haaraa ja Saukonperällä Korpelan–Kivikankaan haaroja.

Moni Alajärven kolkka oli kuitenkin vielä sähköistämättä. Tämä kiussasi Alajärven Sähkö Oy:n uutta toimitusjohtajaa Esko Asplundia.

Ulkojohtoasentajien päätä ei saa huimata. Muuntajan asennustyö meneillään vuonna 1981. Kuva: Alajärven Sähkö Oy:n arkisto / Valokuvat

ESKO ASPLUNDIN KUNINGASAJATUS

Esko Asplundin kuningasajatus oli kaikkien Alajärven alueen asuntojen saattaminen sähköistyksen piiriin. Melko hyvin hän tahtonsa toteuttikin. Sähköistys levisi myös naapurilaitosten alueelle, kuten Kuortaneen Haarajärvelle ja myöhemmin myös Porraslammille. Isojoen–Juoperin alueella taisi olla joku talo Vimpelin puolella. Patami oli viimeisin taloryhmä, joka sai sähkön. (Erkki Mäkelän haastattelu.)

Vuonna 1954 Väinö Syrjälä esitti yhtiökokouksessa, että sähköyhtiö veloitettaisiin ”entistä suuremmalla määrällä avustamaan syrjäseuduilla asuvien sähköistystä”. Kun toimitusjohtaja oli todennut yhtiön avustaneen linjan rakentamissa tähän asti noin 50 %, yhtiökokous ei katsonut aiheelliseksi antaa lisäohjeita asiassa hallitukselle.

Vuonna 1955 tiedusteli Leander Finnilä Lappajärven Ylipään sähköosuuskunnan puolesta, ottaisiko Alajärven Sähkö Oy hoitaakseen sähköistämisen heidän muuntopiirissään. Hallituksen vastauksessa todettiin, että mikäli osuuskunta järjestää toimiluvat, virranjakelulle ei ole estettä. Myöhemmin asiaan ei enää palattu.

Vuonna 1957 Plevnan ja Haarajärven kylistä tuli kysely hallitukselle, olisiko yhtiö kiinnostunut näiden kylien sähköistämisestä. Yhtiö lupasi sähköistää, mikäli tilaajat kustantavat itse kaikki tarvittavat laitteet. Yhtiö päätti vuonna 1959 jakaa myönnetyn valtionavun Plevnan ja Haarajärven kuluttajille tariffiyksiköiden suhteessa.

Vuonna 1960 Möksyn kylän Kivelän kyläkunnan asukasten anomus kuluttajaksi liittymisestä hyväksyttiin.

Vuonna 1961 saivat sähkön Porraslampi ja Lakajoki Kuortaneen puolella.

Näihin aikoihin alkoi käyttövarmuus olla hyvä sähkölinjojen jatkuvan parantamisen ja muuntajaverkoston tihenemisen ansiosta.

Vuonna 1972 Eino Hautamäki tiedusteli kolmen Kamppilassa sijainneen talon sähköistämisestä ja mahdollisesti tässä yhteydessä järjestettävän Salmenkankaan talon sähköjohdon rakentamisen kustannuksia. Alajärven Sähkö lupasi tutkia rakentamismahdollisuutta. Eino Hautamäki kävi maatalousministeriössä saakka tiedustelemassa sähköistämisen mahdollisuuksia.

Vuonna 1975 sähköistäminen oli edennyt Kivelään ja Juoperiin. Nämä kylät saivat omat muuntajat, josta kaikki syntyneet kustannukset peritiin liittyjiltä.

Yhtiö pyrki 1940-luvun lopulla valaistusvirran myymisessä siihen, että mahdollisimman moni hankkisi oman sähkömittarin. Tämä johtui siitä havainnosta, että mittarittomat kuluttajat käyttivät ”suhteellisen väljästi” sähköä.

Vuonna 1951 päätettiin asentaa kaikille kuluttajille mittari. Niitä asennettiin 200 talouteen. Vuoden 1951 lopulla vielä 31 taloutta oli ilman sähkömittaria.

Patami viimeisenä

Alajärven Sähkö Oy:n jakelualueella saavutettiin 100 % sähköistysaste Patamin kylän tultua vuonna 1978 sähköistetyksi.

Seitsemän taloa käsittänyt Patamin kylä sijaitsi neljä kilometriä Saukonperältä Lehtimäen suuntaan. Sähköistämishanketta edisti kylän aktiivisuus. Innokkaimpia puuhaajia oli eräs nainen, joka taivutti lomamökiksi jääneen paikan omistajankin liittyjäksi. Myös Alajärven kunta edisti hanketta. Sähköistämisen 47 000 markan kustannuksista se maksoi 20 000 mk. Jokaisen talouden itsensä kustannettavaksi jäivät sisäasennustyöt, joiden hinta taloutta kohti oli 4 000–5 000 mk.

Sähköt syttyivät Patamilla syyskuun puolivälissä 1978. Kylässä oltiin kiitollisia etenkin kunnan suureen panostukseen. Pienempänä harmina pidettiin puhelinmottia. Kylässä ei ollut yhtään puhelinta vielä sähköistämisen aikoinakaan.

KYNTTILÄ JA LYHTY HISTORIAAN

Väinö Viitalan talossa oli vielä kaasulamppu riippumassa katossa kertomassa päättyneestä ajasta. Taimi-emäntä kertoi heillä olleen navetassa auton akusta pieni sähkölamppu, josta oli sen verran valoa tullut, ettei ollut aivan lehmien päälle kävellyt. Lypsykone taas pyöri Viitalassa bensamootorilla. Emännän mielestä sähkövesipumpun saaminen on heillä aivan ensimmäisiä asioita, sähköhella oli jo hankittu. Kynttilä ja lyhty ovat tähän asti olleet kovin tärkeitä, sau-

nassakin on kynttilä ollut lattialla antamassa tarvittavaa valoa.

- Enää ei tarvitse tulitikkujen olla aina esillä, kun saa nappulasta vain valon kääntää päälle. Kovin kirkkaalta tuo sähkö vanhojen valojen rinnalla tuntuu, mutta eiköhän siihen vähitellen totu, arvelee Taimi-emäntä. (Järviseu tu 20.9.1978.)

Alajärven Sähkö huolehti yleensä vain Alajärven puolella olevien talojen sähköistämisestä. Muutamia poikkeuksia kuitenkin oli. Erään talon sähköistämisestä Alajärven ja Lehtimäen rajan tuntumassa huolehti Lehtimäen Sähkö, Alajärven Sähkö taas Kuortaneen puolella olevan Porraslammin, Lakajoen ja Haarajärven, Kyyjärven Hokkalan sekä Soinin Lehdonperän ja Jokivarren sähköistyksestä.

Asentajat

Sisäasennustöistä huolehti alkuvuodet vuonna 1891 syntynyt Emil Aaltonen.

Keväällä 1949 yhtiön hallitus antoi hänelle urakka-oikeudet asennustöihin ehdolla, että Alajärven Sähkö tarkastaa ja hyväksyy työt.

Vuonna 1945 vakinaisina asentajina olivat myös Eemil Aaltosen poika Olli sekä Aimo Luoma. Olli Aaltonen teki niin sisä- kuin ulkoasennustöitäkin ja rakensi muuntajia. Vuonna 1946 asentajajoukkoon liittyi Jussi Luoma ja ulkojohtoasentajana Toivo Järvi.

Asennustöitä annettiin 1940-luvun lopulla myös Alajärven ulkopuolisille yhtiöille.

Emil Aaltonen kulki asennusmatkoillaan pääasiassa linja-autossa. Ulkojohtoasentaja Allan Lahden kulkuneuvona oli polkupyörä. Työvälineet kulkivat mukana pyörän tavaratelineellä pahvilaatikossa, jonka kyljessä luki ”Sultan”.

Kevään 1949 yhtiökokouksessa todettiin, että sisäasennusten suorittaminen yhtiön vakinaisiksi palkkaamalla asentajilla on epätaloudellista varsinkin syrjäkylissä, koska vakinaisen asentajan majapaikan täytyy sijaita pitäjän keskustassa ja sivukylissä tapahtuvien asennustöiden takia osa työajasta joudutaan käyttämään matkoihin.

Ylhäällä: Olavi Isotalo (vas.) ja Jussi Luoma ovat valjastaneet A-pylvään pystyttämistä varten. Alla: Vinssien avulla uusi pylväs nousee korvaamaan vanhaa. Kuvat: Lyyli Asplundin kokoelmat

Tämän epäkohdan korjaamiseksi yhtiö ryhtyi järjestämään vuonna 1949 eri kyliin asennustaitoisia henkilöitä, jotka saivat sähköyhtiöltä oikeuden suorittaa kylässä pienemmät asennus- ja korjaustyöt. Paalijärven ja Koskenvarren osalta asia saatiin näin korjatuksi ensimmäisenä.

Monet itseoppineet tekivät sisäasennustöitä jo Alajärven Sähkö Oy:n ensimmäisinä toimintavuosina. Osa oli oppinut perusasiat sähköstä jo Alajärven sähköistämisen alkuvaiheessa ennen sotia. Tällaisia olivat esimerkiksi Lauri Viitaniemi ja Aukusti Juuti. Leevi Lillstrang oppi asennustyöt seurattessaan Rottalan myllyn sähköntuotantoa. Hän teki sisäasennustöitä Ville Yli-Juutin kanssa Kurejoen nuorisoseuran talolla ja joissakin taloissakin.

Autokanta oli pieni vielä 1950-luvulla ja asentajilla oli vaikeuksia päästä työpaikalle. Yhtiö avusti tämän takia asentajia myöntämällä lainaa moottoripyörän hankintaan. Toimitusjohtajallekin annettiin vuonna 1954 vuoden laina auton ostopaikka varten. Ostamallaan Oldsmobile-henkilöautolla Esko Asplund kuljetti asentajia töihin linjahäiriöiden aikana.

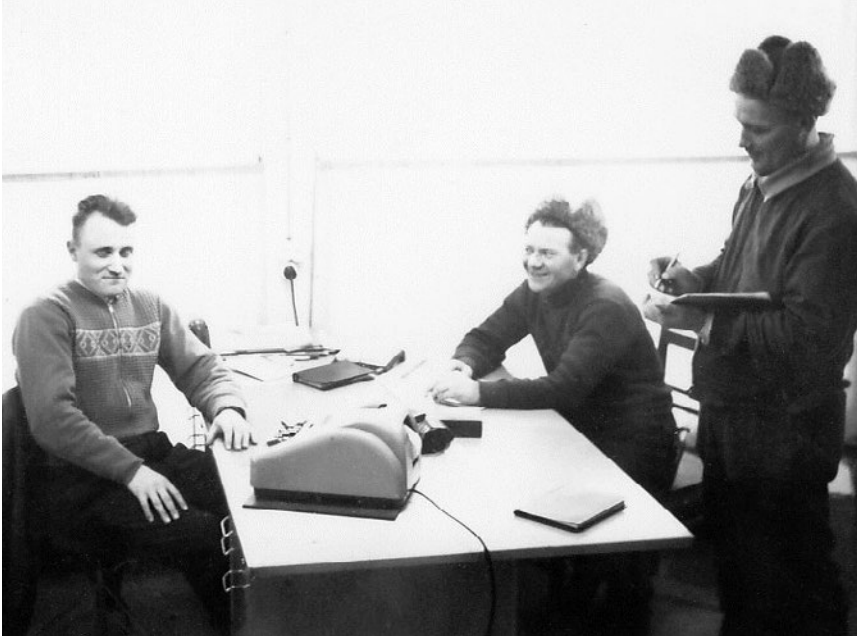
Asennustyöt ruuhkautuivat syksyksi. Tähän yhtiökokous yritti löytää ratkaisua vuonna 1950.

Vuonna 1952 yhtiöllä oli kaksi asentajaa koko vuoden ja lisäksi yksi syksyllä. Erkki Aho anoi vuonna 1959 yhtiöltä itsenäisen asennusoikeuden myöntämistä muttei saanut.

ASENNUSTYÖT

Asennustöiden ruuhkautuminen näin syksyksi saa aikaan epämiellyttäviä odoituksia työn tilaajille. Ei nimittäin ole mahdollista hankkia pätevää lisätyövoimaa pariksi kolmeksi syyskuukaudeksi poistamaan mainittua ruuhkaa. Työn tilaajat itse voisivat parhaiten tällaisen ruuhkautumisen poistaa teettämällä vanhojen sisäjohtojen uusimistyöt kevättalvella ja kesällä. Syksyllä nimittäin valmistuu uudet rakennukset, joten niiden asennustyöt tulevat pakostakin syksyllä suoritettavaksi. Tällä tavalla kukin osaltaan helpottaisi yhtiön asennustöitä. (Yhtiökokouksen pöytäkirja 9.11.1950.)

Alajärven Sähkö Oy lopetti vuonna 1963 asennustyöt entisessä muodossaan. Yhtiö tarjosi kolmelle vanhimmalle asentajalle mahdollisuuden

Vasemmalta lukien kirjanpitäjä Jorma Joensuu, Allan Lahti ja Jussi Luoma Alajärven Sähkö Oy:n konttorissa vuonna 1959. Kuva: Lyyli Asplundin kokoelmat

ryhtyä asentamaan omaan laskuun yhtiön hankkiessa tarvikkeet. Asentajaoikeuksia tarjottiin Erkki Lähelmälle, Jussi Luomalle ja Aulis Aholle. Näiden kanssa tehtiin asentajasopimukset, joiden mukaan tarvikkeet toimitti ja työn valvoi yhtiö. Asennusoikeus tuli alle 1 000 m³:n rakennuksiin. Vuonna 1967 yhtiö lopetti tarvikkeidenkin hankinnan.

Vuonna 1966 Keijo Laitinen, Tauno Mannila ja Jussi Luoma perustivat Järvisseudun Valo Oy:n. Tämän takia Jussi Luoman ja Alajärven Sähkö Oy:n välinen asennussopimus lakkautettiin. Pian tämän jälkeen Alajärven Sähkö Oy ja Järvisseudun Valo allekirjoittivat asennussopimuksen. Uuden yhtiön asentajina työskentelivät Tauno Mannila ja Jussi Luoma. Yhtiön toiminnan keskuspaikka oli nimismies Keijo Laitisen vuokraamassa talossa. Järvisseudun Valo Oy toimi viitisen vuotta.

Osuuskunnat

Menkijärven Sähköosuuskunta

Synty

Menkijärveläiset tiedustelivat liikemies Matti Kangastien johdolla syksyllä 1946 virran saantimahdollisuuksia Alajärven Sähkö Oy:ltä. Hallitus suhtautui asiaan myötämielisesti ehdolla, että kyläkunta rakentaa itse tarvittavat laitteet.

Kyläläiset olivat kuitenkin haluttomia osallistumaan kustannuksiin.

Menkijärven sähköistämisen uranuurtajaksi nousi Yrjö Kankaanpää. Hän oli saanut kipinän asiaan jo lapsuudenkodistaan, jonne sähkölinja oli vedetty Lakajoen sahalta.

Hän neuvotteli Alajärven Sähkön asioita alkuajoina hoitaneen Eino Niemen kanssa kylänsä sähköistämisestä. Tarkoitus oli vetää linja Laitilasta Menkijärvelle. Kun kävi ilmi, että Alajärven Sähkö olisi vaatinut lisämaksuja linjan vetämisestä, Kankaankää neuvotteli Lapuan Sähkö Oy:n johtajan kanssa asiasta. Johtaja Mäki oli välittömästi halukas yhteistyöhön.

Yrjö Kankaanpää otti tämän jälkeen yhteyttä muutamiin kylän miehiin. Kyläläiset kutsuttiin pian keskustelemaan asiasta. Ratkaiseva kokous pidettiin Menkijärven maamiesseuran talolla 13.10.1946. Paikalla oli 34 asiasta kiinnostunutta. Lauri Salmenkankaan puheenjohtolla pidetty kokous päätti samassa tilaisuudessa ”pitkän ja vaiherikkaan keskustelun jälkeen” yksimielisesti perustaa Menkijärven Sähköosuuskunta i.l.-nimisen osuuskunnan. Ensimmäiseen hallitukseen valittiin Lauri Salmenkangas, Yrjö Kankaanpää, Kustaa Peltonen, Elias Rantatupa ja Matti Mäkelä. Samana päivänä pidetyssä järjestäytymiskokouksessa hallituksen puheenjohtajaksi nimettiin Lauri Salmenkangas ja Yrjö Kankaanpää toimitusjohtajaksi, jota tointa hän hoiti koko osuuskunnan toimijan.

Jäsenhankinta sujui niin hyvin, että 86 taloutta sitoutui osuuskunnan jäseneksi. Kun koko kylässä oli vajaa 100 taloutta, noin viisi prosenttia kieltäytyi liittymästä osuuskuntaan. Osalla oli taloudellisia syitä, osalla ennakkoluuloja sähköä kohtaan.

PALOVAARA

Kun meille tuli ensimmäinen esite osuuskuntaan liittymisestä ja sähkön hankkimisesta, äitini totesi: ”Ei kai meille sellaista oteta, siinäähän on suuri palovaara.” Hän ajatteli, että kun johdot ovat sisällä niin alhaalla, että niitä voi koskettaa, niistä saa iskun ja tulipalokin voi syttyä. Tästä huolimatta meillekin otettiin sähkö. (Vieno Saari/Menkijärven perinnepiiri)

Myöhemmin osuuskuntaan liittyneille määrättiin jo perustamiskouksessa 100 % korkeampi hinta. Tämäkin oli vaikuttamassa hyvään liittymisprosenttiin. Tosiasiassa sähköttä jääneiden kohdalla joustettiin korvauksissa heidän myöhemmin liittyessään osuuskuntaan.

Valot 19.1.1949.

Lapuan Sähkö Oy:n kanssa päästiin nopeasti sopimukseen virran toimittamisesta. Liityntälinja vedettiin Kauhajärveltä Menkijärven maamiesseuran lähelle, jonne rakennettiin muuntaja.

Tekniseksi asiantuntijaksi saatiin Alajärven Sähkö Oy:n asentaja Emil Aaltonen, joka suunnitteli linjat.

Linjojen rakentamiseksi tarvittiin 730 pylvästä.

Jokainen metsänomistaja luovutti ilmaiseksi linjalle tuotuna pylväät. Pienempien talojen oli tuotava yhdeksän kappaletta 10 metrin ja kolme 11 metrin pylvästä, isompien talojen 24 kappaletta 10 metrin ja kahdeksan 11 metrin pylvästä. Jos liittyjällä ei ollut metsää, oli tehtävä työtä pylväitä vastaava määrä.

Maanomistajat luovuttivat ilmaiseksi maan linjan rakentamista varten. Metsien osalta tosin kitsasteltiin sikäli, että linja hakattiin niin kaapeksi, että puun oksat ulottuivat lankaan. Tämä aiheutti runsaasti sähkökatkoja.

Kaukana runkolinjasta sijainneet talot joutuivat maksamaan lisäkorvausta. Salmenkankaan talo oli linjasta 3,5 kilometrin päässä. Talo maksoi itse 80 % tämän osuuden rakentamisesta.

Johtojen ja eristeiden hankinta oli paljon vaikeampaa, sillä esimerkiksi kuparista oli huutava pula. Johtoina jouduttiinkin käyttämään mm. piikilankaa.

Pylväiden pystyttäminen miesvoimalla oli paitsi raskasta myös vaarallista.

PYLVÄS UHKASI KAATUA PÄÄLLE

Kauhajärven isännät eivät vaatineet korvausta, vaikka linja meni heidän maitensa läpi. Talvella oli ajettu pylväät Kauhajärven lähellä olevalle suolle. Siellä ne vettyivät kevään ja kesän aikana ja olivat erittäin raskaita nostettavaksi. Nostaessamme miehet painuivat osittain nevaan. Jos jonkun ote petti, olisi ollut vaara, että miehet olisivat jääneet pylvään alle ja painuneet nevaan. Joku nostajista huomasi vaaran ja huusi: ”Nyt kaikki voimat peliin, jottei jäädä pylvään alle.” Voimat koottiin ja pylväs saatiin pystyyn. (Yrjö Kankaapää / Erkki Seppälä / Menkijärven perinnepiiri.)

Vaarallisia tilanteita tuli myöhemminkin. Kun Kusti Mikkolan taloon vedettiin johtoa 1960-luvun alussa, asentaja tarttui lankaan virran ollessa päällä. Hän pystyi itse irrottamaan paalukengät jalastaan ja tulemaan alas hänelle ojennettuja tikkaita pitkin, mutta molemmat käsivarret paloivat pahasti.

Yrjö Kankaapää. Kuva: Martta Kankaanpään kokoelmat

Linjatytöt saatiin valmiiksi touku-
kuussa 1947. Silloin oli linjojen yhteis-
pituus 25 km. Työnjohtajina toimivat
Uuno Alho ja Yrjö Kankaanpää.

Sisäasennuksista huolehti pyy-
dettyjen tarjousten perusteella Oy
Sähköasennus Vaasasta. Yhtenä asen-
tajana oli Otto Talvitie, jonka vaimo
oli Menkijärveltä. Urakoitsija toi
asennustarvikkeet mukanaan.

Kaikki oli valmista vuoden 1949
alussa. Sähköt kytkettiin päälle
19.1.1949, ja Menkijärvi oli siirtynyt
sähkön aikakauteen.

– Öljylamppua ei meillä enää tar-
vita, sanoi Maija Vähämäki ja löi
lamppunsa kiveen.

Valoista huolimatta voimavirtaa ei tullut. Sähkön kulutus oli vähäistä. Alkuaikoina se oli keskimäärin 30 kWh taloa kohti vuodessa. Kun kylässä oli vain yksi muuntaja, pienikin lisärasite aiheutti valojen himmenemisen linjan loppupäässä. Kun myöhemmin Seppälänmäellä oli kaksi sähkökäyttöistä sirkkeliä, nämä sopivat käytöstä vuoropäivin, jotta virtaa riittäisi muillekin.

Sulautuminen Alajärven Sähköön

Menkijärven Sähköosuuskunnalle alkoi tulla vaikeuksia 1950-luvun lopulla, kun kyllästämättömät sähköpylväät alkoivat lahota. Alajärven Sähköä lähestyttiin ensimmäisessä vaiheessa sähkön ostolla.

Vuonna 1961 käydyn neuvottelun jälkeen Alajärven Sähkö lupasi myydä sähköä Menkijärven Sähköosuuskunnalle. Ostajan oli rakennettava itse linja, joka jäi Alajärven Sähkön omaisuudeksi. Alajärven Sähkö lainasi eristimet siihen saakka, kun Menkijärven Sähköosuuskunta on saanut omat Kauhajärven linjan purkamisesta. Linjasta oli tarkoitus syöttää virtaa myös Porraslammille.

Menkijärven Sähköosuuskunta rakensi 20 kV:n ja 7020 metriä pitkän linjan Pihlajakangas–Porspakka–Seppälä vuonna 1962 ja alkoi ostaa sähkönsä Alajärven Sähkö Oy:ltä. Samaan aikaan Menkijärven sähköosuuskunnan kaksi muuntajaa siirtyivät Alajärven Sähkön omistukseen. Osuuskunnan valvojaksi tuli Esko Asplund.

Porspakka sai sähköt vasta tämän linjan ansiosta. Kun sisäasennukset oli tehty, Porspakalla syttyivät sähkövalot vasta juhannuksen alla 1964.

Osuuskunnan lopettamiseen alettiin valmistautua 1970-luvun alussa. Neuvottelut Alajärven Sähkön kanssa kestivät kaksi vuotta.

Vuonna 1971 Menkijärven Sähköosuuskunta teki jo päätöksen osuuskunnan lopettamisesta ja kuluttajien liittymisestä Alajärven Sähkö Oy:öön. Alajärven Sähkö ilmoitti olevansa valmis tekemään verkoston uusimistyöt omakustannushinnalla. Vuonna 1972 Menkijärven Sähköosuuskunnan kokouksessa esiintyi kuitenkin edelleen erimielisyyttä yhdistymisen suhteen. Lisäksi yhtiön osuusuettelot eivät olleet ajan tasalla eikä sääntömääräisiä kokouksia ollut pidetty. Syksyllä 1972 yhteensä 66 Menkijärven asukasta anoi oikeutta liittyä Alajärven Sähkö Oy:n kulut-

tajaksi. Alajärven Sähkö toivoi kylästä yksimielistä päätöstä liittymisestä.

– Mitään suurempia kysymyksiä ei ole esteenä sopimuksen syntymiselle, totesi Alajärven Sähkö Oy:n hallitus sen jälkeen, kun Menkijärven Sähköosuuskunnan edustajat Olavi Peltonen ja Yrjö Kankaanpää olivat käyneet neuvottelemassa liittymiskysymyksestä lokakuussa 1972.

Samana syksynä Menkijärven Sähköosuuskunnan osuuskuntakokous hyväksyi esityksen, jonka mukaan Menkijärven johtoverkosto tullaan uusimaan ja tämän jälkeen osuuskunnan kuluttajat siirtyvät Alajärven Sähkö Oy:n kuluttajiksi. Alajärven Sähkö Oy allekirjoitti 21.12.1972 Menkijärven sähköistämistä koskevan sopimuksen.

ERIMIELISYYKSIÄ LIITTYMISESTÄ

Menkijärven Sähköosuuskunnassa hoiti ”johtajan” tehtäviä Yrjö Kankaanpää. Liittymisasiä ei oikein ollut hänelle mieleinen, mutta varsin kantaa ottamattomana hän esiintyi yhteisissä neuvotteluissa. Vahva liittymisen puolestapuhuja oli Eino Hautamäki. Kamppilan ja Salmenkankaan mukaanottoa kyläläiset ja Asplund pitivät selvänä. Olihan Kamppilaan ja mielestäni myös Salmenkankaaseen vedetty jonkinlainen laadultaan ala-arvoinen yksivaihejohto jo heillä käytössä. Muuntaja laitettiin Lakajoen ja Salmenkankaan väliseen metsämaastoon. Kun tämä selvisi, niin Lauri Salmenkankaasta tuli myös liittymisen puolestapuhuja. Seppälän huvilaveistämöjen sähköistäminen oli myös neuvotteluja ja kustannuksia vaatinut asia. (Erkki Mäkelän haastattelu.)

Menkijärven Sähköosuuskunta lopetti toimintansa 1.4.1973. Jakeluverkko siirtyi Alajärven Sähkö Oy:n haltuun ja runsas 100 sähkön käyttäjää siirtyi Alajärven Sähkö Oy:n kuluttajaksi. Tämän jälkeen koko Menkijärven alueen sähkönjakeluverkko rakennettiin uudelleen ja Menkijärven alueella oli käytössä 11 muuntajaa.

Möksyn Sähköosuuskunta

Vuonna 1950 käytiin neuvotteluja Möksyn, Iiruun, Karstaperän ja Uudenkylän sähköistämisestä. Alajärven Sähkö Oy:llä ei ollut tarpeeksi voimavaroja vielä tässä vaiheessa hankkeen toteuttamiseen.

Asia ratkaistiin itäisellä alueella perustamalla oma sähköosuuskunta. Sen perustava kokous pidettiin Uudenkylän koululla 5.4.1953.

PERUSTAVA KOKOUS

Kokous oli asiaan innostuneiden toimesta kutsuttu koolle keskustelemaan ja päättämään sähkövalon ja -voiman mahdollisesta saannista Möksyn kylään kuuluvien asutusryhmien alueelle. Asiasta oli hankittu tietoja Alajärven Sähkö Oy:ltä, mitkä olivat hyvin rohkaisevia. Yleisenä mielipiteenä kaikissa käytetyissä puheenvuoroissa oli, että asian suhteen on ryhdyttävä mahdollisimman pikaisiin tositoimiin ja asian kuntoon saattamiseksi päätettiin perustaa osuuskunta, jota muotoa pidettiin soveliaimpana ja tasapuolisimpana velvollisuuksien ja oikeuksien tasaajana. (Alajärven Sähkö Oy:n arkisto, Möksyn Sähköosuuskunta, perustavan kokouksen 1 §.)

Osuuskunnan ensimmäiseen hallitukseen valittiin V.H. Saukko, Asseri Tarvainen, Onni Saarela, Erkki Kanervikkoaho ja Ahti Höri. Perustamiskokouksessa osuuskuntaan liittyi 24 taloa. Näistä yksi oli Aitasaarella ja kaksi Kuolemassa. Vaasan lääninhallitus hyväksyi osuuskunnan säännöt 19.5.1953.

Osuuskunnan ainoa päätoiminen toimihenkilö oli Aulis Heikkilä vuodesta 1954.

Vaikka itäisellä alueella lähdettiin etenemään omaa tietä, Alajärven Sähkö Oy ja Möksyn Sähköosuuskunta kulkivat käsi kädessä toisiaan tukien. Sähköosuuskunta hoiti verkostonsa rakentamisen Alajärven Sähkö Oy:n valvonnassa. Asennustöistä vastasivat pääasiassa E.H. Asplundin sähköliike, jonka toimitusjohtaja oli sähköistämisen teknisten töiden valvoja, ja Olli Aaltonen. Alajärven Sähkö teki töitä myös Möksyn sähköosuuskunnan alueella ja laskutti kuten omiakin asiakkaita. Toimitusjohtajan osalta ei veloitettu lainkaan työkustannuksista eikä valvontamatkoista.

Alajärven Sähkö Oy allekirjoitti Möksyn Sähköosuuskunnan kanssa virranhankintasopimuksen Levijoen muuntajalta 29.12.1954. Vuonna 1955 rakensi Alajärven Sähkö Oy Möksyn Sähköosuuskunnan alueelle uuden muuntopiirin Hokkalan kylään Kyyjärven puolelle. Sähköosuuskunta

Aulis Heikkilä. Kuva: Alajärven Sähkö Oy:n arkisto / Valokuvat

Kalevi Saukko. Kuva: Järvisetu-lehden arkisto

ennusteltiin, että osuuskunnan taloudellinen tilanne muodostuisi tulevaisuudessa kestävämmäksi. Tämän takia valittiin toimikunta, joka neuvottelee Alajärven Sähkö Oy:n kanssa mahdollisesta liittymisestä. Toi-

rakennutti suurimman osan muuntajista, joita oli sen nimissä vuonna 1975 yhteensä 19. Loppujen lopuksi Möksyn Sähköosuuskunnan perustaminen helpotti Alajärven Sähkön paineita taloudessa, koska Möksy maksoi itse sähköistämisensä.

Alajärven Sähkö Oy myi virtaa Möksyn sähköosuuskunnalle 15 prosentin välityspalkkiolla. Sähköä toimitettiin Kyyjärven Hokkalaan, Korteperälle, Karstaperälle, Möksyn, Niskakankaalle ja Uusikylään.

Möksyn Sähköosuuskunnalla oli vaikeuksia toimittaa kaikille kuluttajilleen tarpeeksi hyvänlaatuista sähköä. Tämän takia se anoi vuonna 1971, että Alajärven Sähkö Oy ottaisi kuluttajikseen kolme taloa Korteperältä. Alajärven Sähkö hyväksyi anomuksen ehdolla, että Möksyn sähköosuuskunta rakentaa tarpeelliset johdot.

Vuonna 1956 pyydettiin Möksyn sähköosuuskuntaa neuvottelemaan yhtymisestä. Vuonna 1959 Alajärven Sähkö ilmoitti, ettei se periaatteessa vastusta Möksyn sähköosuuskunnan yhdistämistä Alajärven Sähköön.

Elokuussa 1975 Möksyn Sähköosuuskunnan yleisessä kokouksessa

mikuntaan valittiin hallituksen puheenjohtaja Kalevi Saukko sekä Lauri Marjamäki, Anssi Tarvainen, Sauli Honkaniemi ja Heikki Murtomäki.

Marraskuussa 1975 hallitus esitti yleiselle kokoukselle liittymistä Alajärven Sähkö Oy:öön. Kokous valitsi neuvottelemaan siirtoehdoista Kalevi Saukon, Heikki Murtomäen ja Anssi Tarvaisen. Luovutuskirja allekirjoitettiin 23.12.1975. Sen mukaan Möksyn Sähköosuuskunta lopetti toimintansa 31.12.1975 klo 12 ja osuuskunnan omaisuus varoineen ja velkoineen siirtyi Alajärven Sähkö Oy:n haltuun. Liittymisen yhteydessä sovittiin verkoston uudistuskorvauksista, joihin osallistui myös Alajärven kunta. Vuoden 1976 alusta Möksyn sähköosuuskunnan 334 kuluttajaa liittyivät Alajärven Sähkö Oy:n asiakkaisiksi.

SÄHKÖN HANKINTA

Lapua

Virranhankintasopimus Lapuan kanssa oli voimassa alusta lähtien vuoden kerrallaan, ellei sitä puolin eikä toisin irtisanottu. Sopimuksen mukaan Lapua oli oikeutettu laskuttamaan Alajärven Sähkö Oy:tä 20 % enemmän mitä Vaasan Sähkö Lapuaa. Vuonna 1946 Lapualta ostetun sähkön määrä oli talvikuukausina 15000–20000 kWh. Sittenmin Lapuan Sähkö pystyi toimittamaan voimalaitoksistaan virtaa oman verkostonsa ulkopuolelle ainoastaan kevät- ja alkukesän kuukausina. Suurin osa Lapuan kautta saadusta sähköstä tuli Vaasasta. Lisävoiman saantia Alajärvelle rajoitti linjan riittämätön siirtokyky.

Yhtiön vuoden 1950 toimintakertomuksessa todettiin sähköenergian saannin kehittyneen huonoon suuntaan. Yhtiökokous antoi keväällä 1950 hallitukselle kehotuksen ”tutkia mahdollisuuksia joko voima-aseman rakentamiseksi tai virran ostamiseksi muualta tarkoituksena saada käyttövarmuus verkostossa edes tyydyttäväksi”.

Vielä talvi 1950 oli kohtuullinen mutta syksyllä alkoi tilanne nopeasti huonontua ja oli erittäin heikko seuraavana keväänä.

Voimatilanteen parantamiseksi neuvoteltiin mm. Kauhavalla toimineen Jylhän Sähkön sekä Koillis-Satakunnan Sähkön ja Sisä-Suomen Valon kanssa.

VAIHTOEHDOT LISÄVIRRAN SAAMISEKSI

Yhtiökokous antoi viime keväänä kehotuksen yhtiön johtokunnalle tutkia mahdollisuuksia joko voima-aseman rakentamiseksi tai virran ostamiseksi muualta tarkoituksena saada käyttövarmuus verkostossamme edes tyydyttäväksi. Asiasta on käyty yhteisesti neuvotteluja Vimpelin Voima Oy:n ja Lappajärven laitosten kanssa. Suunnitelmien runkona on ollut, että tilanne saataisiin korja-

tuksi samalla kertaa koko Järvisseudulla ja että kaikki yhtiöt osallistuisivat kustannuksiin.

Asian yhteydessä on ollut esillä kolme vaihtoehtoa.

1. että virranotossa kokonaan siirryttäisiin Sisä-Suomen Valon puoleen
2. että rakennettaisiin yhteinen voima-asema Järvisseudulle
3. että Lapuan Sähkö saataisiin mitä kiireellisimmin vahvistamaan linjansa sellaisiksi, että energian tarve Järvisseudulla tulisi tyydyttäväksi.

Mitä sitten neuvottelujen tulokseen tulee, niin Sisä-Suomen Valo on tällä kertaa jätettävä laskuista pois siitä syystä, että heidän ilmoituksensa mukaan heidän runkolinjansa on liian heikko siirtämään sen energian, minkä Järvisseutu tarvitsisi. (Alajärven Sähkö Oy:n toimintakertomus 1.4.1950–1.11.1950/yhtiökouksen pöytäkirja 9.11.1950.)

Sähköenergia hankittiin Lapuan Sähkö Oy:n kautta vuoden 1954 loppuun. Vuonna 1951 Lapuan Sähkö esitti Alajärven Sähkölle Lapua–Alajärvi linjaosuuden vahvistamista yhteisesti. Kun Lappajärvi ja Vimpeli asettuivat torjuvalle kannalle, hanke jäi toteuttamassa.

Ongelmat sähkön saannin suhteen johtivat keskusteluihin yhtiömuotoisesta yhteistoiminnasta ja kuntainliiton perustamisesta.

Järvisseudun sähkövoiman kuntainliitto

Huoli sähkön riittävydestä yhdisti

Järvisseudun muissakin kunnissa ja ennen kaikkea sähköyhtiöissä oliin 1950-luvun alussa huolestuneita sähköenergian saatavuuden suhteen tulevana vuosina, koska sähkön käyttö lisääntyi kaikissa Järvisseudun pitäjissä ennakoitua nopeammin. Eräänä ratkaisumallina pidettiin kuntainliiton perustamista. Alajärven Sähkö Oy:n hallituksessa tästä asiasta puhuttiin jo vuonna 1950.

Vuoden 1951 keväällä neuvottelivat Alajärven Sähkö Oy ja Vimpelin Voima sähkön saannin varmistamisesta osakeyhtiömuotoisella yhteis-

toiminnalla, jossa olisivat mukana kunnat, sähkölaitokset ja mahdollisesti myös yksityiset henkilöt. Hankkeesta luovuttiin, koska epäiltiin riittävän osakepääoman saamista ylivoimaiseksi tehtäväksi. Kunnille päätettiin esittää kuntainliiton perustamista. Alajärven, Vimpelin ja Lappajärven kunnat suhtautuivat asiaan alun pitäen asiallisesti ja myönteisesti.

Syksyllä 1951 Lappajärvi tarjoutui kutsumaan muiden Järviseudun kuntien ja sähkölaitosten edustajat kuntainliittoa valmistelemaan kokoukseen Lappajärvelle. Kokouksessa yksimielisesti katsottiin asia ajankohtaiseksi ja kiireelliseksi. Kokous valitsi viisimiehistön työvaliokunnan voimalaitosasian kehittämiseksi. Valiokunnalle annettiin myös oikeus tehdä kauppia Väjijoen koskiosuuksista perustettavan yhtiön laskuun. Valittuun työvaliokuntaan kuuluivat puheenjohtajana toimitusjohtaja Esko Erkinheimo Alajärveltä ja jäsenenä Kalle Yli-Juuti Alajärveltä, Niilo Lehenen Vimpelistä, Eino Savola Lappajärveltä ja K.R. Puntola Eviäjärveltä. Vuodenvaiheessa valiokunta teki kaupat vähän enemmän kuin puolesta varsinaista Hanhikoskea. Kosken toisen puolen kaupasta ei päästy yksimielisyyteen. Siksi valiokunta päätti jättää enemmän kaupankäynnin suotuisampaan ajankohtaan.

Maaliskuun 4. päivä 1952 pidetyssä kokouksessa perustettiin kuntainliitto ensimmäisen kerran nimellä Järviseudun kuntainliitto.

Mutta ensimmäinen kuntainliiton perustamisyrittäminen epäonnistui. Syyskuussa 1952 Vaasan lääninhallitus tyrmäsi sekä Hanhikosken voimalaitoshankkeen että kuntainliiton perustamisen perustellen päätöstään sillä, että Väjijokeen perustettavaksi aiottu voimalaitos ei ollut asiantuntijalauseuntojen mukaan taloudellisesti kannattava. Kuntainliiton nimeäkin pidettiin siksi ylimalkaisena, ettei siitä selvinnyt kuntainliiton tarkoitus. Vaasan lääninhallitus ei hyväksynyt kuntainliiton perussääntöä. Päätökseen saattoi vaikuttaa se, että samaan aikaan oli vireillä Etelä-Pohjanmaan Voima Oy:n perustaminen, joka toteutuikin 1952.

Lapuan Sähkö Oy päätti liittyä Etelä-Pohjanmaan Voima Oy:n osakkaaksi oman sähkötarpeensa mukaisella osakemäärällä. Tämä toi uuden vaaratekijän näköpiiriin: Alajärvi, Vimpeli ja Lappajärvi eivät saisi tukusähköä jatkossa Lapuan Sähköltä.

Kuntainliittoajatus nostettiin uudelleen esille. Alajärven Sähkö Oy:n hallituksessa enemmistö tosin oli osakeyhtiön kannalla, joskin hallitukselle annettiin ”täydet valtuudet ottaen huomioon koko seutukunnan etuun tähtäävät seikat”. Välijokeen suunnitellun voimalaitoksen rakentamisesta oli luovuttu. Paikallisten sähköyhtiöiden ja Alajärven, Vimpelin ja Lappajärven kuntien toimeksiannosta oli tutkittu Kurejoessa sijaitsevien koskien valjastamista sähkön tuotantoon sekä virran hankkimista Etelä-Pohjanmaan Voimalta liittymällä osakkaaksi mainittuun yhtiöön.

Nämä asiat tausta-ajatuksena Alajärvellä Salon ravintolassa pidettiin 29.4.1953 Alajärven, Vimpelin ja Lappajärven kuntien edustajien kokous, jossa perustettiin Järviseudun Sähkövoiman kuntainliitto.

Tällä kertaa Vaasan lääninhallituskin oli myönteinen hankkeelle ja vahvisti perussäännön 18.7.1953. Siinä perustetun kuntainliiton kotipaikaksi määriteltiin Alajärvi ja tarkoituksiksi todettiin ”turvata jatkuva ja riittävä sähköenergian saanti liiton jäsenkunnille ja Järviseudulle”. Tarkoituksensa toteuttamiseksi perussäännön mukaan kuntainliitto ostaa ja vuokraa koski- ja rantaosuuksia ja tarvittavia maa-alueita, rakentaa vesivoimalaitoksia, ostaa sähkölaitoksia jakeluverkostoineen ja asemineen, liittyy osakkaaksi valmiina oleviin ja rakennettaviin sähkölaitoksiin ja muullakin tavalla kehittää ja hankkii sähkövirtaa sekä jälleenmyy sitä.

Kuntainliiton nimi muutettiin vuonna 1993 uuden kunnallislain johdosta muotoon Järviseudun sähkövoiman kuntayhtymä.

Syksyllä 1953 valittiin kuntainliitolle liittovaltuusto ja -hallitus. Välttämättömänä pidettiin, että kustakin pitäjästä tulevat myös sähkölaitokset mukaan hallintoon. Yhdeksän jäsentä käsittävään ensimmäiseen liittovaltuustoon valittiin Alajärveltä Alajärven Sähkö Oy:n hallituksen puheenjohtaja Kalle Yli-Juuti sekä Mauno Hurnasti ja Väinö Syrjälä. Kuusijäseniseen liittohallitukseen nimettiin Alajärveltä Kalle Yli-Juuti ja Lauri Keltikangas. Kumpikin kuuluivat myös Alajärven Sähkö Oy:n hallintoon.

Alajärven Sähkö Oy:n hallitus pohti yhtiönsä toimitusjohtajan luovuttamista kuntainliiton sivutoimiseksi johtajaksi Lapua–Alajärvi-linjan rakennusajaksi. Vastineeksi kuntainliitolta päätettiin velkoa korvaus kirjanpitäjän palkkaamiseksi.

Vuoden 1953 lopulla liittovaltuusto valitsi kuntainliiton väliaikaiseksi toimitusjohtajaksi Alajärven Sähkö Oy:n toimitusjohtajan insinööri Esko Erkinheimon. Vuodesta 1956 Alajärven Sähkö Oy:n toimitusjohtajat ovat hoitaneet kuntainliiton teknisen-/toimitusjohtajan tehtäviä sivutoimimisina oman päätoimensa ohella.

Energian saannin turvaamisvaihtoehdot

Tavoitteena yksi yhtiö

Alkuaikoina kuntainliitto haki omaa rooliaan Järviseudun energiahuollossa. Sähkölaitosten yhdistämisaikojen lienee saanut alkunsa kauppa- ja teollisuusministeriön vuonna 1952 antamasta lausunnosta, jossa tuotiin esille Järviseudun Sähkö Oy:n mahdollisuus.

Syvennettyyn yhteistoimintaan viittaavat 1950-luvun puolivälissä käydyt keskustelut siitä, että kuntainliitto ostaisi jäsenkuntien alueilla toimivien sähkölaitosten jakeluverkot. Tätä koskevan ehdotuksen kuntainliiton hallitus lähetti jäsenkuntiensa sähkölaitoksille kesällä 1954. Kirjelmässä kehoitettiin myymään suurjännitelinjat ja mahdollisesti koko verkosto kuntainliitolle.

Alajärven Sähkö Oy:n ensimmäinen toimitusjohtaja Esko Erkinheimo lämpeni yhdistymisajatukseksi ja linjojen myynnille. Vuonna 1954 Alajärven Sähkö Oy:n johtokunta päätti äänin 3–2 esittää omistamansa suurjänniteverkon luovuttamista Järviseudun Sähkövoiman kuntainliitolle. Yhtenä ehtona oli yhtiön kotipaikan pysyminen Alajärvellä. Lisäksi edellytettiin, että siirrettävän omaisuuden arvo määriteltäisiin samalla tavalla kaikkien osalta.

Ilmeisesti tästä esityksestä kimpaantuneena erovuoroinen Lauri Keltikangas pyysi vuosikokouksessa 26.10.1955 eroa Alajärven Sähkö Oy:n hallituksesta. Hänen tilalleen valittiin äänestyksen jälkeen Esko Asplund.

Alajärven Sähkö Oy:n hallituksen esitys suurjänniteverkon luovuttamisesta johti aikamoiseen jupakkaan. Oppositio piti yhtenä syntipukina toimitusjohtajaa. Yhteensä 87 yhtiön osakasta vaati ylimääräisen yhtiökokouksen kutsumista koolle sen takia, että osa hallituksen jäsenistä oli kannattanut Alajärven Sähkö Oy:n omistaman suurjännitever-

kon luovuttamista Järvisseudun sähkövoiman kuntainliitolle.

Helmikuussa 1955 pidetyssä kokouksessa ensimmäisen puheenvuoron käytti Lauri Viitaniemi, joka itse istui Alajärven Sähkö Oy:n hallituksessa.

Viitaniemi esitti ”vahvan pelkonsa, että yhtiön johtokunnan ne jäsenet ynnä toimitusjohtaja, jotka kuuluvat samalla Järvisseudun sähkövoiman kuntainliiton hallitukseen, pyrkivät salaisesti liittämään Alajärven Sähkö Oy:n Järvisseudun Sähkövoimaan”.

Vilkkaan keskustelun päätteeksi hyväksyttiin Aarne Myllykankaan esittämä julkilausuma, jossa torjuttiin lahjoitusaiheet.

JULKILAUSUMA

Nykyinen sähköyhtiön hallitus katsotaan kokonaisuudessaan kelpolliseksi jatkaamaan toimintaansa, sillä varauksella, että sähköyhtiön toimintaa jatketaan samojen suuntaviivojen mukaan kuin aikaisemmin, että sähköyhtiön omaisuuden luovutus kuntainliitolle ei saa tulla kysymykseen, että kuntainliiton toiminta rajoitetaan käsittämään ainoastaan sähkövirran yhteisoston toiminta-alueelleen, että sähkövirran jakelu tapahtuu eri sähköyhtiöiden omistamia linjoja ja laitteita pitkin yksilöllisesti kussakin tapauksessa. (Alajärven Sähkö Oy:n ylimääräinen yhtiökokous 16.2.1955 13 §.)

Keskustelun päätteeksi Lauri Viitaniemi pyysi eroa Alajärven Sähkö Oy:n hallituksesta, mutta esitystä ei käsitelty, koska asiasta ei ollut mainintaa kokouskutsussa.

Pian tämän jälkeen myös toimitusjohtaja Esko Erkinheimo pyysi eroa toimitusjohtajan virasta 1.12.1955 lukien. Hallitus myönsi eron ja pani toimen haettavaksi.

OPPOSITIO ASIALLA

Toimitusjohtaja Esko Erkinheimon tavoite oli muodostaa äskettäin perustetusta Järvisseudun Sähkövoiman kuntainliitosta alueelle yhteinen sähkölaitos ja liittää alueen sähkölaitokset siihen. Tämä ei ollut ainakaan kaikkien yhtiön silloisen hallituksen jäsenten mieleen, ei myöskään asiasta mesovien kuntalaisten. Heidän kantaansa kuvaa kuulemani tokaisu ajalta, jolloin olin työmaakirjurina Alajärven Sähkön toimitalon rakennustyömaalla. Kun talo oli siinä vaiheessa, että myymä-

lättilän ja tien puoleisen toimistohuoneen väliseen seinään muurattaessa jätetty n. 50 x 50 cm:n oli aukko näkyvässä, niin joku kysyi, että mikäs tuo aukko on. Eräs rakennusmies tokaisi: ”Siitä myydään Erkinheimolle lippu Korttesjärvelle.”

Oli olemassa oppositio, joka piti hulluna ajatuksena liittää Alajärven Sähköön Vimpelin ja Lappajärven huonot sähköverkot. (Erkki Mäkelän haastattelu.)

Muuallakaan Järvisseudulla laajempi pyrkimys yhteen yhtiöön ei ottanut tulta. Mutta asiaan palattiin uudelta pohjalta vielä 1990-luvulla.

Vuonna 1990 kuntainliiton hallitus perusti kehittämistyöryhmän selvittämään mahdollisuuksia kehittää Järvisseudun sähkölaitostoimintaa. Selvityksessään konsultti Pekka Reponen päätyi ensisijaisesti ehdottamaan paikallisten sähkölaitosten yhdistämistä Järvisseudun Energia Oy:ksi, joka ottaisi hoitaakseen Järvisseudun sähköenergian ja kaukolämmön hankinnan ja myynnin sekä jakeluverkko toiminnan kehittämisen. Eräänä tavoitteena oli energian hinnan aleneminen naapuriyhtiöihin ja valtakunnan keskiarvoihin verrattuna.

Vuonna 1991 Järvisseudun Sähkövoiman kuntainliiton toimesta suoritettiin tutkimus kuntainliiton muuttamisesta osakeyhtiöpohjaiseksi. Tutkimuksessa todettiin, että kulutuksen suhteessa Alajärven Sähkö Oy:n osuuden pitäisi olla noin 45 %. Kuntainliitossa olivat Alajärven, Vimpelin ja Lappajärven sähköyhtiöt mukana kukin 1/3 osuudella.

Alueella toimineiden sähkölaitosten mielestä aika ei ollut vielä otollinen Järvisseudun Energia Oy:n perustamiselle. Otollista aikaa ei tullut vuoteen 2014 mennessäkään.

Pyrkimys laajempaan yhteistoimintaan

Kun yhteen yhtiöön ei päästy, keskusteltiin 1960-luvulta lähtien myös yhteistyön pohjan laajentamista.

Kuntainliitto kävi 1960-luvulla monia neuvotteluja yhteistyöstä Evijärven, Halsuan, Kaustisen, Lehtimäen ja Vetelin kanssa.

Evijärvi oli perustamassa kuntainliittoa Järvisseudulle jo vuonna 1952. Se päätti liittyä kuntainliittoon vuonna 1964 mutta peruutti pian päätöksensä ja irtisanoi kaikki tehdyt sopimukset pari vuotta myöhemmin.

Korttesjärven kanssa neuvoteltiin kuntainliittoon liittymisestä vuonna

Alajärven Sähkö Oy:n täyttäessä 50 vuotta onnitelunsa kävivät esittämässä mm. Järviseedun Sähkövoiman kuntainliiton hallitus sekä Vimpelin Voima Oy ja Lappajärven Sähkö Oy. Vas. Jorma Joensuu, Vimpelin Voiman toimitusjohtaja Erkki Ammesmäki, juhliivan yhtiön edustajat Raimo Linnanmäki ja Erkki Vähätalo sekä Pekka Niemi, Lappajärven Sähkön toimitusjohtaja Hannu Vähäsöyrinki ja Matti Ahvenniemi. Kuva: Alajärven Sähkö Oy:n arkisto / Valokuvat

1962. Vuonna 1965 Kortesjärven kunta ilmoitti, ettei se tule liittymään kuntainliittoon. Pian tämän jälkeen Järviseedun Sähkövoiman kuntainliitto teki tarjouksen sähköenergian myynnistä Kortejärvelle. Tarjous ei johtanut tulokseen, ei myöskään Kortesjärven vastaava tarjous kuntainliitolle.

Veteli liittyi kuntainliittoon vuonna 1969, mutta erosi kymmenen vuotta myöhemmin. Sitä ennen suunniteltiin sähkölinjan vetämistä Vimpelistä Veteliin ja siitä edelleen Halsualle. Kaustinenkin oli ehdolla kuntainliittoon.

Tavoitteena vesivoimalaitos

Vuonna 1957 puntaroitiin vaihtoehtoja sähköenergian saannin turvaamiseksi Järviseedun Sähkövoiman kuntainliiton hallituksessa, jossa mukana olivat myös kansanedustajat Väinö Rankila ja Alekski Kiviaho.

VAIHTOEHTOJA

Keskusteltiin alustavasti, mistä ja millä tavalla tyydytetään Järviseudun kuntien lähivuosien energiantarve. Tästä käyttivät puheenvuoroja liittohallituksen jäsenten lisäksi kansanedustajat Rankila ja Kiviaho. Keskustelun päätökseksi tuli, että otetaan sekä yhteys Imatran Voimaan että harkitaan oman voimalaitoksen rakentamista ja 45 kV:n linjan rakentamista Lapualta. (Järviseudun Sähkövoiman kuntainliiton hallituksen pöytäkirja 9.1.1957.)

Kaikkia näitä kokeiltiin.

Järviseudun Sähkövoiman kuntainliiton perussäännössä eräänä tavoitteena mainittiin koski- ja rantaosuuksien vuokraus tai ostaminen ja vesivoimalaitosten rakentaminen.

Kuntainliitto päättikin 1960-luvun alkupuolella selvittää mahdolliset voimalaitosten rakennuspaikat Järviseudulla.

Jo ennen Järviseudun Sähkövoiman kuntainliiton syntyä Alajärven, Vimpelin ja Lappajärven sähköyhtiöt neuvottelivat Koskenvarren koskien valjastamisesta, mutta hanke kariutui Vimpelin ja Lappajärven haluttomuuteen. Alajärvi toteutti hankkeen yksin, mutta tämä ei energiaongelmia ratkaissut pitkällä tähtäimellä.

Välijoessa olevan Hanhikosken valjastamisesta kuntainliiton toimesta keskusteltiin jo 1950-luvun alkupuolella, jolloin kuntainliitto osti Hanhikosken jakokunnan rantaosuuksia. Hanke nousi uudelleen esille vuonna 1962 Evijärven kunnan aloitteesta. Kuntainliitto päätti tutkia rakentamishanketta, jos Evijärvi liittyy kuntainliittoon.

ERIMIELISYYTTÄ HANHIKOSKESTA

Alajärven ja Vimpelin kuntien edustajat eivät olleet halukkaita lähtemään mukaan Hanhikosken voimalaitoshankkeeseen. Syynä oli se, että hanketta pidettiin silloin kannattamattomana. Lappajärven edustajat sen sijaan olisivat lähteeet mukaan. Erityisesti Evijärven Aleksi Kiviaho ja Lappajärven Veikko Savela ajoivat mukaan menoa voimakkaasti. Laitoksen rakensi myöhemmin Evijärven kunta. (Jorma Joensuun haastattelu.)

Lokakuussa 1964 kansanedustajat Veikko Savela ja Alekski Kiviaho selostivat kuntainliiton hallituksen kokouksessa Välijoen ruoppaussuunnitelmia ja kehottivat erityisesti Lappajärven ja Vimpelin kuntien päättäviä elimiä harkitsemaan voimalaitoksen rakentamista Välijokeen yhdessä Evijärven kanssa.

Hanhikosken voimalaitoksen rakentaminen Järviseudun kuntien yhteishankkeena raukesi siihen, että Etelä-Pohjanmaan Voima Oy vastusti sekä sähkönhankintasopimusta Hankikosken voimalaitokselta että Järviseudun sähkövoiman kuntainliiton osallistumista rakentamiseen. Se perusteli kantaansa sillä, että suunnitelmat olivat Etelä-Pohjanmaan Voima Oy:n ja Järviseudun sähkövoiman kuntainliiton tekemän sähkönhankintasopimuksen vastaisia. Etelä-Pohjanmaan Voima Oy lähetti asiasta joulukuussa 1964 neuvottelemassa käyneen lähetystön mukana terveisiä, ettei se suhtaudu suopeasti vieraan tuloon omaan etupiiriinsä kuuluvalla alueella. Kun Etelä-Pohjanmaan Voima lisäksi ilmoitti vuonna 1970, että se saa myös jatkossa sähköä riittävästi Imatran Voima Oy:ltä ja rupeaa rakentamaan Lapua–Kurejoki välille 110 kV:n linjaa, Hanhikoski unohdettiin Järviseudun sähkövoiman kuntainliitossa.

Evijärven kunta ei liittynyt kuntainliittoon, vaan aloitti Hanhikosken voimalaitoksen rakentamisen vuonna 1968 ja myi sen vuonna 2013.

Järviseudun sähkövoiman kuntainliitossa olivat keskusteltavana myös pumppuvoimalaitoksen rakentaminen Vimpelin Lakaniemeen, Savonjoen ja Vetelin Patanan altaan soveltuvuus sähkönhankintatuotantoon ja Järviseudun Perunan suunnittelema voimalaitoksen rakennushanke Vimpelin Kasarinkosken. Näistä vain Patana sai voimalaitoksensa, mutta kuntainliitto ei sieltä sähköä ostanut eikä ollut rakennushankkeessa mukana.

Ennen aikaista riemua

Sähköenergian saannin turvaamiseksi kuntainliitto piti alkuaikoina tärkeimpänä asiana linjaosuuden Kurejoki–Lapua saamista siirtokyvyltään riittävän vahvaksi.

Kuntainliitto aloitti työt linjan parantamiseksi vuonna 1953. Saman vuonna Kurejoen Sissalaan tilattiin uusi 2 MVA:n muuntaja. Mutta pienet parannukset eivät riittäneet, sillä yksistään Alajärven ja Lapuan välillä jän-

Sissalan muuntajan rakennustyöt ovat alkaneet. Telineellä Jussi Luoma (vas.) ja Erkki Mäkelä, alhaalla vas. Allan Lahti, vierailevat asiantuntijat Jutila ja Vaara sekä belgialainen Alfred Vroman. Kuva: Lyyli Asplundin kokoelmat

nitehäviö oli suurjännitepuolella raskaan kuorman aikana noin 10–12 %.

Töiden käynnistyttyä Imatran Voima Oy ilmoitti rakentavansa suuren muuntoaseman Möksyyn ja lupasi siitä sähköä ilman mainittavia lisäkustannuksia. Tästä sähköstä Alajärven Sähkö Oy:kin oli kiinnostunut. Syksyllä 1952 sen yhtiökokous muistutti hallitusta siitä, että olisi syytä ottaa yhteys Imatran Voima Oy:öön siinä toivossa, että Järviseudulle saataisiin virtaa suoraan Tuurista.

Saatuun tiedon Imatran Voiman lupauksista Järviseudun sähkövoiman kuntainliiton liittovaltuusto muutti aikaisempaa päätöstään Lapuan suunnan johdon rakentamiseksi siten, että taloudelliset uhraukset supistettiin pienimpään mahdolliseen. Uuden johdon rakentamisen sijasta päätettiin vahvistaa entistä 20 kV:n johtoa. Lisäksi kuntainliitto osti Lapuan Sähköltä Kurejoella sijainneen jako- ja mittausaseman.

Kun Imatran Voiman muuntajan rakentaminen Möksyyn viivästyi, raukesivat Alajärven Sähkön toiveet virransaannista Imatran Voimalta.

Alajärven Sähkö Oy:n vuoden 1956 toimintakertomuksessa todettiin, että ”jakelutoimintaa on vakavasti haitannut heikko siirtoyhteys Lapualta. Syntyvät jännitevaihtelut eivät ole enää tyydyttävästikään hallittavissa.”

Tässä tilanteessa ratkaisua yritettiin löytää yhteistyöstä Koillis-Satakunnan Sähkö Oy:n kanssa. Vuonna 1956 Järvisseudun Sähkövoiman kuntainliiton edustajat Esko Asplund, Kalle Yli-Juuti ja Eino Taimisto neuvottelivat sähkön hankinnasta Ähtärin Killinkosken vesivoimalaitokselta, mutta hankkeesta luovuttiin kustannussyistä.

Vuonna 1957 nousi kuntainliitossa voimakkaana esille uudelleen Kurejoki–Lapua välisen 45 kV:n linjan rakentaminen ja siirtokyvyn parantaminen. Maaseudun Sähköyhtymäin liitto suositteli kyseisen johdon rakentamista ja liittämistä suoraan Etelä-Pohjanmaan Voima Oy:n verkkoon. Päätös rakentamisesta tehtiin vuonna 1958. Linja yhdistettiin Etelä-Pohjanmaan Voiman verkkoon tammikuussa 1961. Tämä merkitsi myös irtaantumista Lapuan Sähkö Oy:n verkostosta lopullisesti. Etelä-Pohjanmaan Voima ei osallistunut rakentamiskustannuksiin, mutta pari vuotta myöhemmin se lunasti kyseisen johdon.

Valmistunutta ja käyttöön otettua Lapua–Kurejoki-linjaa juhlittiin tammikuun 14. päivä 1961 Alajärvellä Salon ravintolassa. Mukana olivat sekä liittovaltuusto että hallitus.

Kurejoki–Lapua välisen 45 kV:n linja paransi sähkönsaantimahdollisuuksia Järvisseudulla oleellisesti. Kuntainliiton hallitus katsoi energiaongelmien ratkenneen. Sen mielestä nyt ensimmäisen kerran sähköenergian saanti kuntainliitonalueella oli turvattu pitkiksi ajoiksi, kun uuden linjan tehonsiirtokyky oli kahdeksan kertaa entiseen verrattuna.

Riemu oli kuitenkin ennenaikaista. Jo 1960-luvun alkupuolella Kurejoen aseman kapasiteetti jäi riittämättömäksi. Sinne asennettiin 5 MVA:n tehoinen muuntaja. Vanha muuntaja jäi paikoilleen varamuuntajaksi.

Pian jouduttiin toteamaan, ettei uusikaan muuntaja yksinään riittänyt tyydyttämään kasvavaa sähköntarvetta. Kulutuksen kasvu oli tuohon aikaan vuosittain noin 20 %. Koskenvarrelle 1960-luvun alussa valmistunut voimalaitos toi hieman helpotusta, mutta ei riittävästi.

Etelä-Pohjanmaan Voima Oy:n osakkaaksi

Toimitusjohtaja Esko Erkinheimo nimettiin vuonna 1952 Alajärven Sähkö Oy:n epäviralliseksi edustajaksi Seinäjoelle Etelä-Pohjanmaan Voiman perustavaan kokoukseen.

Tuliaisina hän kertoi, että perustettavan yhtiön osakkaaksi oli vielä mahdollisuus liittyä. Alajärven Sähkö Oy ei ollut kuitenkaan vielä valmis tähän, koska Järvisseudun oman voimalaitoksen perustaminen oli neuvotteluasteella.

Etelä-Pohjanmaan Voima Oy:n perustavan kokous pidettiin Vaasassa 8.5.1952. Alajärven Sähkö Oy lähetti sinne virallisiksi edustajikseen Esko Erkinheimon ja Kalervo Myllykankaan, joille annettiin ”harkintansa mukaan oikeus merkitä osakkeita perustettavaan yhtymään Alajärven Sähkö Oy:n lukuun”.

Alajärven Sähkö Oy:n toimitusjohtaja Esko Erkinheimo suhtautui alusta lähtien myönteisesti Etelä-Pohjanmaan Voiman perustamiseen. Jo kuntainliittokeskustelun yhteydessä tuli esille hänen kaukonäköisyytensä. Hänen mielestään sähkön kulutuksen kasvu tulee olemaan niin suuri, että saannin turvaamiseksi Järvisseudulla tarvitaan paitsi yhteistyön laajentamista myös maakunnallisia ratkaisuja. Kehitys osoitti, että Erkinheimo oli oikeassa.

Vuonna 1952 ostettiin viisi Etelä-Pohjanmaan Voima Oy:n osaketta Alajärven Sähkö Oy:n nimiin. Tämän toimenpiteen tarkoituksena oli kuntainliiton toiminnan käynnistämisen viivästyttää jatkaa virranhankinta-toimenpiteitä koko Lappajärven ympäristöseudun puolesta. Tarkoitus oli luovuttaa osakkeet kuntainliitolle. Syy tällaiseen menettelyyn oli se, että Järvisseudun sähkövoiman kuntainliitto ei silloin ollut vielä lainvoimainen. Osakkeiden hinta oli 667 000 mk.

– Saanemme lähiaikoina 667 000 mk ja tietysti sen korot takaisin kassamme, kirjoitti Alajärven Sähkö Oy:n toimitusjohtaja Esko Erkinheimo.

Järvisseudun Sähkövoiman kuntainliiton tarvetta liittyä Etelä-Pohjanmaan Voima Oy:n osakkaaksi perusteltiin vuonna 1953 mm. virran hankimisella.

Vuonna 1954 hallitus esitti, että Järvisseudun sähkövoiman kuntainliitto lunastaisi Alajärven Sähkö Oy:n Etelä-Pohjanmaan Voima Oy:ltä

ostamat osakkeet. Näin myöskin tapahtui. Osakkuuden yhtenä hyvänä puolena oli mahdollisuus halvempaan osakassähköön.

Alajärven Sähkö Oy:stä tuli EP:n Voiman osakas vuonna 2001 yhtiön ostettu 40 osaketta. Sittemmin osakekantaa lisättiin.

Kuntainliiton edustajina Etelä-Pohjanmaan Voima Oy:n hallituksessa olivat myöhemmin Alajärven Sähköstä Esko Asplund, Erkki Vähätalo ja Tapio Keckman.

Etelä-Pohjanmaan Voima Oy:n toimesta parannettiin 1970-luvun alussa merkittävällä tavalla sähkön siirtoa Alajärvelle ja koko Järviseu-dulle.

Vuonna 1968 kuntainliitto päätti rakentaa 45 kV:n linjat välille Kurejoki-Lappajärvi ja Sänkiaho-Vimpeli.

Vuonna 1970 Etelä-Pohjanmaan Voima rakensi 45 kV:n linjan Kurejoelta Sänkiahon ja sijoitti Sänkiahon asemalle 5 MVA:n muuntajan, josta virtaa syötettiin paitsi Alajärvelle myös Vimpeliin ja Lehtimäelle.

Lapua-Sänkiahon johdon todettiin 1970-luvun alussa tulleen täyteen kuormaan. Tämän takia Etelä-Pohjanmaan Voima Oy teki vuonna 1972 päätöksen 110 kV:n linjan rakentamiseksi Lapualta Sänkiahon asemalle.

Alajärven Sähkö Oy:n vuoden 1973 toimintakertomuksessa todettiin, ettei Etelä-Pohjanmaan Voima ollut onnistunut voimansiirrossa Alajärvellä haluamallaan tavalla, koska yhtiö ei ollut johtokatuneuvotteluissa päässyt joidenkin maanomistajien kanssa neuvotteluratkaisuun 110 kV:n johdon sijoituksesta ja oli joutunut turvautumaan pakkolunastusmenetelyyn. Tämä viivästytti johdon rakentamista. Uusi johto saatiin käyttöön joulukuussa 1974. Samalla rakennettiin Sänkiahon uusi 110/45/20 kV:n muuntoasema, mistä syötettiin Alajärven, Lappajärven, Lehtimäen, Kuortaneen ja Vimpelin alueita.

Etelä-Pohjanmaan Voima Oy:n ja kuntainliiton välisen käyttösopimuksen mukaisesti kuntainliitto maksoi muuntoasemien rakentamisen ja ne jäivät kuntainliiton omistukseen. Kuntainliitto myi vuonna 1993 jäsenkuntien alueilla toimineille asiakaslaitoksilleen jakelualueita palvelevat sähköasemat ja niiden siirtoyhteydet. Kuntayhtymä ei ole tämän jälkeen toiminut verkkojen ja sähköasemien rakentajana, vaan nämä tehtävät siirtyivät asiakaslaitosten tehtäväksi.

Alajärven Sähkön, Lehtimäen Sähkön ja Vimpelin Voiman hallitukset tutustuivat vuonna 2014 Vaskiluodon voimalaitokseen ja pitivät yhteisen hallitusten kokouksen. Kuva: Ari Aution kokoelmat

Sähkön hankinta kuntainliitolle

Sähkön hankinnasta vastasi vuodesta 1955 Järvisseudun Sähkövoiman kuntainliitto Alajärvelle ja Vimpeliin sekä Lappajärvelle vuoteen 1995.

Alajärven Sähkö Oy hyväksyi joulukuussa 1954 virran hankintasopimuksen kuntainliiton kanssa. Tehdyn sopimuksen mukaan kuntainliitto myi sähkää jäsenalueensa sähkölaitokselle ostamallaan hinnalla. Välityspalkkiota se sai ensimmäisinä vuosina 1,40 mk kWh:lta. Sopimus tiesi yhteistyön loppumista sähkön hankinnassa Lapuan Sähkön kanssa vuoden 1954 lopulla. Hiertämään jäi kuitenkin kiista välityspalkkiosta. Se ratkesi välimiesoikeuden avulla vasta vuonna 1957, jolloin palkkiota pienennettiin.

Järvisseudun Sähkövoiman kuntainliitto hankki sähköenergiaa alkua-

koina useammalta taholta, mutta vähitellen hankinta keskittyi Etelä-Pohjanmaan Voimaan.

Vuonna 1993 Alajärven Sähkö Oy osti Järvisseudun Sähkövoiman kuntainliiton välittämänä sähkön kulutuksestaan Etelä-Pohjanmaan Voima Oy:ltä 93,7 %, loput tuli omalta voimalaitokselta. Etelä-Pohjanmaan Voima Oy huolehtii paitsi sähkön hankinnasta myös sähköpörssin kautta tapahtuvista ostoista.

Hajoamisuhka

Lappajärven kunta myi vuonna 1995 omistamansa Lappajärven Sähkö Oy:n osakekannan silloiselle Lapuan Sähkö Oy:lle, jolloin päättyi kuntayhtymän sähkön tukkumyynti Lappajärven kunnan alueella. Lappajärven kunta pysyi kuitenkin edelleen kuntayhtymän jäsenenä.

Vuonna 1995 tehdyn kaupan yhteydessä Lapuan Sähkö Oy sitoutui ostamaan myös Lappajärven kunnan laskennallisen osuuden Järvisseudun Sähkövoiman kuntainliiton omistamista Etelä-Pohjanmaan Voima Oy:n osakkeista. Kuntayhtymän kanta oli, että se tarvitsee mainitut osakkeet sähkön hankinnan turvaamiseksi.

Kuntainliitolla oli Etelä-Pohjanmaan Voima Oy:n osakkeita vuonna 2014 yhteensä 120 413.

Lappajärven kunnan myytyä Lappajärven Sähkön alkoi pitkälinen oikeusprosessi, joka johti useampaan kertaan korkeimpaan hallinto-oikeuteen saakka. Lappajärven kunta vaati joko kuntayhtymän purkamista tai riittävän korvauksen maksamista, jos Lappajärven kunta eroaa kuntayhtymästä.

Alajärven Sähkö Oy:n johto piti kuntayhtymän toiminnan jatkamista erittäin tärkeänä. Tämä kävi ilmi yhtiön antamasta evästyksestä Alajärven kaupungin edustajille vuonna 1998.

SÄHKÖN SAANTI TURVATTAVA

Esitetään Alajärven kaupungin edustajille, että Lappajärven kunnan mahdollisesti erotessa kuntayhtymän jäsenyydestä ero tapahtuu voimassa olevan perussopimuksen mukaisella tavalla. Perussopimuksen mukaisen tehtävän, ”jatkuvan

ja riittävän sähkön saannin turvaaminen jäsenkuntien alueelle ja lähiympäristöön”, ei saa yhden jäsenkunnan eron johdosta vaarantua. Sähköyhtiön sähkön-hankinnan turvaamiseksi on tärkeää, että kuntayhtymän omistuksessa olevista Etelä-Pohjanmaan Voima Oy:n osakkeista mitään osaa ei luovuteta mahdollisena erokorvauksena. Yksimielisesti todettiin, että kuntayhtymän toiminnan jatkaminen ja sen mahdollistavien taloudellisten edellytysten varmistaminen on sähköyhtiön kannalta erittäin tärkeää. (Alajärven Sähkö Oy:n hallitus 15.4.1998 22 §.)

Vuonna 2003 Lappajärven kunta osoitti kyllästymisen merkkejä osakekiistoihin. Se tarjosi myytäväksi suhteellista osuuttaan Etelä-Pohjanmaan Voima Oy:n osakkeisiin sekä Alajärven Sähkölle että Vimpelin Voimalle. Alajärven Sähkö Oy:n hallituksen mielestä osakkeet kuuluivat kuntayhtymälle eikä niitä voi myydä. Samaa mieltä oli Vimpelin Voima Oy.

Lokakuussa 2014 toistakymmentä vuotta vellonut keskustelu sai uuden käänteen, kun Lappajärven kunta kutsui kolmen jäsenkunnan johtajat sekä valtuustojen ja hallitusten puheenjohtajat neuvottelemaan kuntayhtymän tulevaisuudesta. Neuvottelussa saavutettiin yhteisymmärrys, jonka mukaan Järvisseudun sähkövoiman kuntayhtymän pitäisi alkaa selvittää, mitä vaikutuksia olisi yhtymän osakeomistuksen mahdollisella realisoinnilla ja yhtymän purkamisella.

Oma sähkölaitos

Päätös oman voimalaitoksen rakentamisesta syntyy

Ajatus oman sähkölaitoksen perustamisesta Alajärvelle syntyi vuonna 1950. Ajatuksen taustalla olivat kokemukset heikosta käyttövarmuudesta Lapualta saadun sähkön suhteen.

Ajatus omasta sähkölaitoksesta ruokki vuonna 1950 saatu tieto, että Alajärven Sähkölle kaupattiin Mäkelän saha- ja myllylaitoksen koski-osuutta.

Yhtiön syyskokouksessa vuonna 1950 todettiin, että Koskenvarren kos-

kiin rakentaminen olisi suhteellisen helppoa. Mutta ennen kuin rakentamiseen kannatti ryhtyä, täytyi riittävä veden saanti olla turvattuna läpi vuoden. Veden arvioitiin riittävän Kurejoessa vain kuudeksi kuukaudeksi vuodessa.

Vimpelin Voiman laskelmien mukaan mahdollinen muutaman kilometrin kanavointi vedenjakajan poikki Ähtärintjärvelle noin 1,6 metriä syvemmälle parantaisi tilannetta. Rakentamalla säännöstelypato Ähtärintjärven rantaan voitaisiin vedensaanti turvata läpi vuoden.

Vuonna 1951 Alajärvi kävi neuvotteluja Lappajärven ja Vimpelin sähköyhtiöiden kanssa Järviseudun yhteisen voimalaitoksen rakentamisesta.

Alajärveläisten huomio kiintyi Turpelan koskiin Kurejoessa. Koski todettiin siinä suhteessa erinomaiseksi, että verrattain lyhyellä matkalla oli käytettävissä putousta aina 15 metriin saakka. Huonona puolena oli veden vähäisyys. Jo tässä vaiheessa uskottiin kuitenkin Alajärven mahdollisen säännöstelyn parantavan tilannetta.

Lappajärvi ja Vimpeli eivät kuitenkaan olleet halukkaita rakentamaan voimalaitosta Turpelankoskeen. Nämä luottivat enemmän Hanhikoskeen. Samanlainen asenne oli Alajärven Sähkö Oy:n ensimmäisellä johtajalla Esko Erkinheimolla. Vertaillessaan vuonna 1953 Turpelankoskea ja Hanhikoskea hän totesi, että ”pääasiallisin mielenkiinto tällä hetkellä suuntautuu Hanhikoskeen”.

MISTÄ PÄÄOMAT?

On yleisesti tunnettua, että vuodenaikojen mukaan Kurejoen vesimäärä vaihtelee erittäin paljon. Millään tavoin käyttökelvottomana ei kuitenkaan Turpelan koskia käy pitää. Melkoisella varmuudella säännöstely Alajärvessä olisi järjestettävissä tyydyttävällä tavalla, niin että laitoksesta saataisiin kilpailukykyinen. Kuitenkin tällaisen laitoksen rakentaminen kysyy melkoisesti pääomia. Alajärven Sähkö Oy:n on yksinään verrattain vaikea sellaisia pääomia saada. (Esko Erkinheimo / Alajärven Sähkö Oy:n toimintakertomus vuodelta 1952.)

Mutta Alajärven Sähkö Oy:n hallinnon edustajien sydäntä lähellä olivat omat kosket. Oman voimalaitoksen rakentamista kiirehti myös tietoisuus sähkön käytön jatkuvasta lisääntymisestä. Sähkön osto lisääntyi

Alajärvellä esimerkiksi vuonna 1955 32,1 % ja seuraavana vuonna 21,1 %.

Järvisuudun sähkövoiman kuntainliitto ja Alajärven Sähkön asettama toimikunta tutkivat voimalaitoksen rakentamismahdollisuuksia. Vuonna 1958 Alajärven Sähkö lupasi alkurahoituksen Koskenvarren koskioikeuksien lunastamiseksi. Samaan aikaan valmistui insinööri Hamilkar Aallon tutkimus Koskenvarrelle suunnitellusta voimalaitoksesta. Kuultuaan tutkimustulokset yhtiökokous kannusti hallitusta kehittämään hanketta.

Hamilkar Aalto oli akateemikko

Alvar Aallon poika ja Esko Asplundin lapsuudenystävä. Tämä tuttavuus veti Hamilkar Aallon ei yksin suunnittelemaan Koskenvarren voimalaitosta vaan myös myös Kaartusjärven hyödyntämistä sähköntuotannossa.

Todennäköisesti Esko Asplundin nuoruudenystävä syytti Alajärven Sähkö Oy:n uudessa toimitusjohtajassa Esko Asplundissa polttavan halun oman voimalaitoksen rakentamiseen. Näissä pyrkimyksissä häntä tuki hallituksen jäsenistä erityisesti Kalervo Myllykangas, joka oli hyvänä apuna myös koskioikeuksien ostamisessa ja maiden lunastuksessa. Kun Sähkölaitosyhdistyksen herrat ennustelivat huonoa tulevaisuutta pienille sähkövoimalaitoksille, Kalervo Myllykankaalla oli rohkeutta esittää eriyvän mielipiteensä näiden ennustajienkin edessä.

Hankkeen kehittämistä viivästytti koski- ja vesikysymyksien omistuskysymys. Nämä osuudet omisti Kurejoen jakokunta, joka ei kuitenkaan voinut esiintyä koskien rakentajana. Jakokunta päätti helmikuussa 1959 Alajärven palotalolla pitämässään kokouksessa luovuttaa yksimielisesti koski- ja vesioikeudet Alajärven Sähkö Oy:lle. Kokous oli kutsuttu koolle Kalervo Myllykankaan pyynnöstä.

Kihlakunnan määräämä toimitsijamies Aarne Rokala kannatti jako-

Kalervo Myllykangas. Kuva: Alajärven kotiseutuarkisto / Urho Niemi-Pynttärin arkisto

kunnan kokouksessa oikeuksien luovuttamista. Perusteluksi hän mainitsi uusien työtilaisuuksien tuleminen, jos voimalaitoksen rakentamiseen päästäisiin. Valmistuttuaan voimalaitos alentaisi sähkön hintaa paikkakunnalla ja tämä edistäisi teollistumista.

Myytävä osa käsitti jokiosuuden Kurejoesta Alajärven ja Kurejoen jakokuntien rajalta Orasenjoen yhtymäkohtaan saakka ja tästä yhtymäkohdasta viisisataa metriä Orasenjokea ylöspäin. Vaikka kaikki eivät suostuneet myymään osuuksiaan, riittävä enemmistö saatiin. Alajärven Sähkö osti koskiosuudet myös yksityisiltä.

ÄKKILÄHTÖ

Vesioikeuksien ostamisessa järjestäytymättömältä Kurejoen jakokunnan noin 1500 omistajalta tehtiin iso työ. Oli kerättävä myyntivaltakirjat, joiden oli katettava vähintään kaksi kolmasosaa omistajista ja saman verran manttaaliluvusta. Tavoitteeksi asetettiin valtakirjan saaminen kaikilta omistajilta. Kihlakunnan oikeus määräsi Aarne Rokalan jakokunnan puolesta myyjäksi, jolle valtakirjat kerättiin. Oikeus päätti vesioikeuksien hinnaksi 1500 mk, joka oli tallennettava Vaasan lääninhallitukseen.

Eräs koskenvartelainen isäntä oli sinnikäs vastustaja, jolta Kalervo Myllykankaan johtama neuvotteluryhmä ei ollut saanut valtakirjaa. Hallituksen ulkopuolelta rakennustoimikuntaan kutsuttu Lauri Viitaniemi uhosi, että huumorilla sellainen asia hoituu.

- Sinäkö täällä olet kehityksen jarru, paukautti Lauri Viitaniemi päästyään isännän asunnolle. Muuta ei tarvittukaan. Neuvottelijat saivat äkkilähdön.

Tarpeelliset määrät valtakirjoja saatiin reilusti, vaikka paljon jakamattomien tilojen omistajia oli mm. Amerikassa ja Ruotsissa.

Asia oli juridisesti vaikea ja selvittelytyömäärältään niin valtava, että sitä olisi ollut lähes mahdoton hoitaa päätökseen, elleivät vanhat ja Alajärvelle lukkarinrakkautta tuntevat virkamiehet olisi olleet poikkeuksellisen joustavia. Maanmittaus-insinööri Väinö Aalto laaditutti omistajaluettelot ja ”ukkotuomari” Kärki kopautti myyntipäätöksen pöytäan valtakirjanippuun tutustumatta. Nipun sanottiin painaneen hyvinkin puoli kiloa. (Erkki Mäkelän haastattelu.)

Alajärven Sähkö Oy:n hallituksen kokouksessa diplomi-insinööri Hamilkar Aalto esitti alustavat ehdotukset voimalaitoksen rakentamiseksi ja kertoi samalla Kurejoen koskista.

PUTOUSTA 34 METRIÄ

Ähtävänjoen vesistöön kuuluva Kurejoki muodostaa Alajärven ja Lappajärven välillä yhteensä 34 m:n putouksen. Pääosa tästä on keskittynyt Viitasaaren suvannon ja Turpelan lammen väliselle 2,6 km pitkälle osalle ollen niiden välinen korkeusero 25,7 m. Alajärvestä lähdettyään muodostaa Kurejoki ennen edellä mainittua koskijaksoa 4 km:n matkalla muutamia pienempiä koskia yhteiseltä putoukseltaan 3,5 m. Koskenvarren koskien jälkeen on Kurejoki Turpelanlamesta lähtien 5 km yhtenäistä suvantoa.

Koskenvarren koskien yläpuolella oleva sadealue on n. 500 km², josta järviä 4,8 %. Sadealueen suurin järvi on Alajärvi 12 m². (Järvisetu 4.3.1959.)

Voimalaitokselle haettiin rakennuslupaa Alajärven Sähkö Oy:n nimissä. Suunnittelijaksi valittiin Hamilkar Aalto.

Voimalaitoksen rakentaminen tuli lopullisesti päätettäväksi Alajärven Sähkö Oy:n syyskokoukseen 5.11.1959. Asia herätti tavallista enemmän mielenkiintoa sekä osakkaissa että ulkopuolisissa. Syyskokouksessa oli paikalla 118 äänioikeutettua ja 60 ulkopuolista. Kokoukselle valittiin kaksi puheenjohtajaa, Arvo Sillanpään esityksestä Aarne Rokala ja Lauri Keltikankaan ehdottamana Eetu Rintala. Kokous kesti noin viisi tuntia.

Diplomi-insinööri Hamilkar Aalto esitteli kokouksessa laajasti voimalaitoksen rakennussuunnitelmia ja Kalervo Myllykangas voimalaitostoimikunnan toimintaa. Hän muistutti, että hanketta tutki ensin Järvisseudun sähkövoiman kuntainliitto ja tämän jälkeen tutkimusta jatkettiin Alajärven kunnan myöntämällä määrärahalla. Kunta siirsi asian Alajärven Sähkö Oy:lle varauksella, että jos laitos ei tule rakennetuksi Alajärven Sähkötoimiston toimesta on asia palautettava kunnanvaltuustolle uudelleen käsiteltäväksi.

KANNATTAJIA JA VASTUSTAJIA

Kalervo Myllykangas oli sinnikäs hankkeen toteuttamisen kannattaja, teki mielen sanoa piiskuri, joka painosti niin hallitusta kuin yleistä mielipidettäkin

hankkeen taakse. Hän oli myös rakennustoimikunnan puheenjohtaja. Hallituksen puheenjohtaja Kalle Yli-Juuti oli alkuun varsin penseä hankkeelle. Monien tapaan hän ei oikein uskonut kannattavuuslaskelmiin ja pankinjohtajana tiesi kuinka raha oli silloin tiukassa. Paikkakunnan suurimman pankin säästöpankin johtaja Eino Niemi kuului myös vastustajiin ja panttasi rahoituslupauksia. Hän puhui veden riittämättömyydestä. Järventakaiset maanviljelijät pelkäsivät veden nousua pelloille. (Erkki Mäkelän haastattelu.)

Aarne Rokala puolsi ratkaisevassa kokouksessa hankkeen toteuttamista ja vetosi sen rakennustyön työllistävään vaikutukseen.

Keskustelun aikana tehtiin kymmenkunta erilaista ehdotusta. Huolta kannettiin mm. järven säännöstelyn vaikutuksista Alajärven kalakantaan ja vedenpinnan vaihteluista järvessä. Lopulliseen äänestykseen tuli voimalaitoksen rakentamista puoltava hallituksen esitys. Lauri Keltikangas esitti, että voimalaitoksen rakentaminen siirrettäisiin toistaiseksi. Hallituksen esitys voitti Keltikankaan ehdotuksen äänin 134–49. Pian tämän jälkeen käynnistyi yhtiön historian merkittävin ja kauaskantoisin hanke.

Rakentaminen

Rahoitus oli suuri ongelma voimalaitoksen rakentamisessa. Sähkölaitosyhdistyksen rahalaitoksille antaman lausunnon mukaan pienten vesivoimalaitosten aika oli ohi. Ilmeisesti tämän takia postipankki ja muut valtiojohtoiset rahoittajat eivät lähteneet mukaan. KOP olisi lähtenyt ehdolla, että kaikki rahaliikenne siirretään yksinomaan heille. Tähän Alajärven Sähkö Oy:n hallitus ei suostunut. D-markkaan sidottu valuutaluotto oli kallista rahaa.

MUSTA HATTU RATKAISI

Kalervo Myllykangas painosti veljeään Aarnea, joka oli säästöpankin hallinnossa. Aarne olikin ratkaisevassa asemassa, kun hän mukaan kutsuttuna oli neuvottelemassa Helsingissä Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankissa rahoituksesta. Sieltä saatiin lainaa 300 000 mk. Saman määrän oli antanut jo aikaisemmin OKO:n kiinteistöpankki.

Yläpadon rakentaminen meneillään voimalaitokselle menevän kanavan alkupäässä, vas. Santeri Pienimäen talo ja Koskenniskan mylly. Kuva: Lyyli Asplundin kokoelmat

Hamilkar Aalto Koskenvarren voimalaitoksen rakennustyömaalla. Kuva: Lyyli Asplundin kokoelmat

Aarne Myllykangas kiusasi vuosikaudet Sähköyhtiön hallintoa, että yhtiön olisi maksettava hänen musta hattunsa, jonka hän joutui juuri sitä Helsingin matkaa varten ostamaan, ja jota ilman rahat olisivat jääneet saamatta.

Myöhemmin myös Postipankki myönsi voimalaitoksen jo valmistuttua 100 000 mk:n lainan. (Erkki Mäkelän haastattelu.)

Voimalaitoksen rakennustoimikuntaan valittiin syyskuussa 1960 puheenjohtajaksi Kalervo Myllykangas, kunnan edustajaksi Kauko Latvala ja muiksi jäseniksi Esko Asplund, Onni Murtomäki, Heikki Juuti sekä Lauri Viitaniemi.

Vesioikeuksien lisäksi ostettiin vuosina 1959 ja 1960 maa-alueita 20 kauppakirjalla yhteensä 7,6 ha. Ainoastaan Santeri Pienimäeltä jouduttiin rakennukset purkamaan.

Rakennustyömaan vastaavaksi mestariksi valittiin Pohjois-Suomen voimalaitostyömailla kokemusta hankkinut rakennusmestari Veikko Suutari.

Koneyhtymä Rintala & Anttisaari aloitti alakanavan kaivamisen 10.11.1960, seuraavan vuoden maaliskuussa allekirjoitettiin rakennustöistä urakkasopimus rakennusliike Väinö Sippolan kanssa ja työt alkoivat 8.3.1961. Valutöitä haittasivat esiin pullahtaneet lähteet. Niiden olemassaolo tiedettiin etukäteen, sillä maastokairauksissa oli todettu koneaseman kohdalla oleva voimakas maanalainen lähde. Tämän takia oli rakennuspohja sidottava betonisella laatalla. Veden tulo oli niin voimakas, että sen siirtämiseksi rakennussuojapatojen yli tarvittiin palokunnan suuritehoinen moottoriruisku ja lisäksi Kemijoki-yhtiöltä lainattu 1 000 litraa minuutissa nostava sähköpumppu.

Jokuomaa oikaistiin. Yläkanava lähti Viitasaaren talojen alapuolelta. Kanavaa kaivettiin kaksi kilometriä. Kanavan ja Kurejoen haaraan Pieni-mäen myllyn paikkeille rakennettiin pato, josta voitiin veden tuloa voimalaitokselle säännöstellä. Varsinkin syys- ja kevättulvien aikana oli veden juoksutusta voimalaitokselle rajoitettava. Yläkanavan ja padon urakoi Mesimäki Oy.

Voimalaitoksen nielu sijaitsi Väärämäen tien varressa ja siitä lähti 1,8 metriä halkaisijaltaan oleva 160 metriä pitkä aaltopeltiputki. Loppuosa putkesta oli halkaisijaltaan 1,6 metriä ja se päättyi koneaseman alla olevaan vesiturbiiniin.

Energian syöttö uudesta voimalaitoksesta aloitettiin 15.3.1962.

Heinäkuun puolivälissä 1962 juhlittiin uuden 1 MW putkivoimalaitoksen valmistumista. Paikalla olivat mm. kulkulaitos- ja yleisten töiden ministeri Veikko Savela, suunnittelija Hamilkar Aalto, läänin maanmittausinsinööri Väinö Aalto ja naapurikuntien sähkölaitosten edustajat. Voimalaitoksella tapahtuneen esittelyn jälkeen pidettiin juhla yhteiskoulun juhlasalissa.

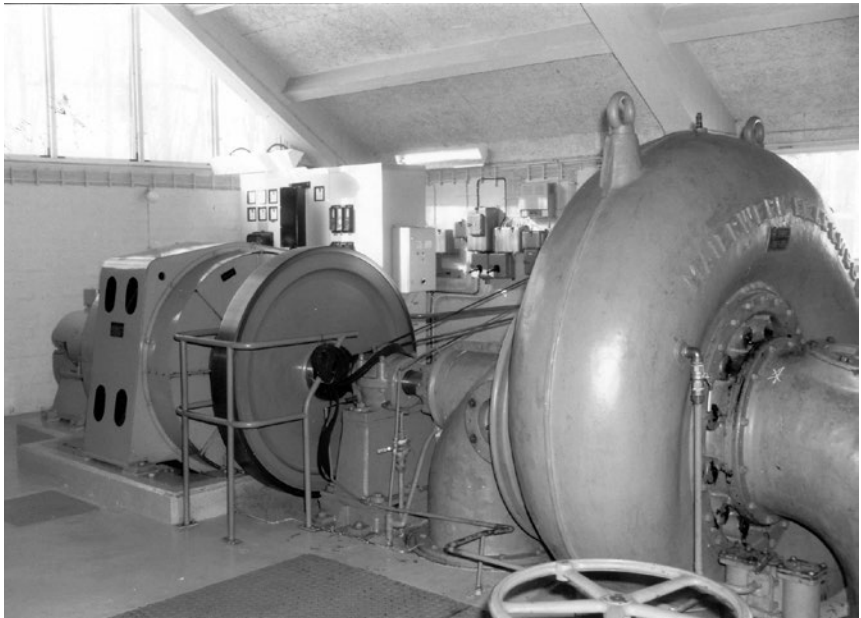
Voimalaitoksen rakennuskustannus oli Alajärven Sähkö Oy:n noin neljän vuoden liikevaihdon suuruinen.

Voimalaitoksen arkea

Voimalaitoksen ensimmäisiksi päivystäjiksi valittiin Allan Lahti ja Taisto Seppä-Lassila. Myöhemmin tässä tehtävässä toimivat pisimpään

Koskenvarren voimalaitoksen tuloputki ennen peittämistä. Kuva: Alajärven Sähkö Oy:n arkisto / Valokuvat

Koskenvarren voimalaitoksen turbiini ja generaattori. Kuva: Alajärven Sähkö Oy:n arkisto / Valokuvat

Jorma Aninko, Paavo Rajala, Aulis Heikkilä ja Erkki Anttila. Päivystys oli ympärivuorokautista. Kovimmat työt tulivat keväällä, jolloin tulvan tuomat roskat tuppasivat täyttämään turbiiniin menevän putken.

HYRRÄ PYSÄHTYI

Turbiini oli Koskenvarren voimalaitoksella asennettu pystyasentoon, mikä aiheutti sen, etteivät laakerit tahtoneet kestä.

Hamilkar Aalto teki voimalaitoksella kokeiluja laakerittoman turbiinin kehittämiseksi. Kokeilu kiinnosti minua niin paljon, että menin koskettelemaan pyörivää laitetta. Se ei ilmeisesti pitänyt minusta, koskapa se pysähtyi.

Aamulla soitin toimitusjohtajalle asiasta. Hän neuvoi hieman nostamaan laitetta. Tein neuvon mukaan, ja pian hyrrä jälleen pyöri. (Aulis Heikkilän haastattelu.)

Vuodesta 1982 voimalaitoksen ja yläpadon käyttö hoidettiin pääasiassa kauko-ohjauksen avulla ilman miehitystä. Valvonta ja ohjaus tapahtui toimitolta päin, jonne muukin verkoston käyttö ja valvonta oli keskitetty. Vuonna 2004 valmistui laitoksen automatisointi.

Laitoksen tuotanto verrattuna kokonaiskulutukseen oli alkuaikoina innostava. Vaikka vuonna 1962 toiminta pääsi alkamaan vasta maaliskuussa, sähköä tuotettiin vuoden loppuun mennessä 3 905 040 kWh, joka oli 71 % Alajärven kokonaiskulutuksesta. Jo ensimmäisenä tuotantovuotena sähköä myytiin Järviseudun Sähkövoiman kuntainliitolle tehdyn yhteiskäyttösopimuksen perusteella 203 024 kWh. Myynti oli mahdollista, sillä varsinkin kesäaikana yöllä sähkön kulutus oli vielä olematonta. Alkuvuosina tuotettu energia vastasi noin 2/3 kuntainliiton hankkimasta sähköenergiasta.

Vaikka vuosi 1963 oli epäedullinen tuotantovuosi vesimäärän vähäisyyden takia, Koskenvarsi tyydytti Alajärven sähköntarpeesta 55,8 %. Vasta vuonna 1969 ostetun ja Alajärvellä tuotetun sähkön määrä oli samalla tasolla.

Koskenvarren voimalaitoksen tuotantoa ei voitu lisätä. Sitä ei lisännyt Alajärven säännöstelyn toteutuminenkaan. Tätä kuvaavat sähkön tuotantoluvut. Koskenvarren voimalaitos tuotti sähköä vuonna 1981 5 580 000

kWh, vuonna 1982 3 335 000 kWh, vuonna 1983 4 653 200 kWh ja vuonna 1984 3 562 200 kWh. Vuonna 1982 tuotantoa vähensivät veden puute ja ruoppaukset.

Myös kulutus kymmenen vuoden jaksoissa osoittaa, ettei säännöstely lisännyt vuosituotantoa. Koskenvarren voimala tuotti sähköä 1962–1971 31 338 480 kWh, 1972–1981 38 334 800 kWh mutta 1982–1991 vain 37 548 580 kWh.

Kun kulutus kasvoi huimaa vauhtia, oman voimalaitoksen tuotannon osuus kokonaiskulutuksesta putosi vuosi vuodelta. Laitoksen vuosituotanto oli vuonna 1993 yhteensä 3 522 000 kWh, joka oli noin 6 % käytetyn sähkön määrästä. Tuotannon määrä on vaihdellut vuosittain vesimäärän mukaan. Normaalivuosina vuosituotanto oli vuodessa 1990 lähtien 3–5 % kokonaiskulutuksesta.

Voimalaitoksesta saatujen alkuajan myönteisten kokemusten innoittamana 1970-luvulla keskusteltiin toisen putken asentamisesta ja tuotannon tuplaamista.

– Säännöstely asettaa mahdollisuuksien piiriin Koskenvarren laitoksen laajentamisen kaksinkertaiseksi nykyisestäään, mietiskeli vuonna 1978 toimitusjohtaja Esko Asplund, joka lupasi, että hallitus seuraa tarkasti voimalaitoksen laajentamismahdollisuuksien kehitystä.

Kun virtaa saatiin edullisesti muualtakin, uudistus jäi toteuttamatta. Vettä olisi vuodenajasta riippuen riittänyt toisenkin generaattorin pyörittämiseen. Mutta Koskenvarren voimalaitoksen yhdenkin generaattorin asentaminen oli järkevä ratkaisu. Laitos tuottaa jatkuvasti edullista sähköä.

Koskenvarren voimalaitoksen rakentaminen merkitsi kuoliniskua Koskenvarren myllyteollisuudelle, sillä jokiuoman muuttamisen takia vanhat kosket jäivät kuiville. Toisaalta vanhojen vesimyllyjen tarina oli muutenkin loppumassa vuoden 1960 tienoilla uusien käyttövoimien vaikutuksesta.

Alajärven säännöstely

Vuonna 1917 valmistui suunnitelma Alajärven pinnan laskemiseksi. Hankkeen toteuttaminen oli vireillä pariin otteeseen mm. sähkölaitok-

sen perustamispuuhien vuoksi. Mutta maaherra hylkäsi laskuanomuksen vuonna 1929, koska vain noin neljännes järven osakkaista puolsi hanketta.

Vuonna 1937 Vaasan lääninhallitus antoi luvan Alajoen laskuyhtiölle. Kansanedustaja Artturi Leinonen teki järven pinnan laskemista ajatellen eduskunnalle raha-asia-aloitteen perustellen hanketta mm. sillä, että suunnitelmien toteuttaminen toisi 509 hehtaaria lisää viljelyskelpoista maata. Työt aloitettiin Paavolan kosken perkauksella maaliskuussa 1938 lapualaisen rakennusmestari K.A. Veikkolan johdolla. Töissä oli 14 miestä ja kaksi hevosta.

Järven pintaa laskettiin noin metrillä, jotta tulvat eivät tuottaisi haittaa maanviljelykselle rantamailla. Säännöstelyn toteuttamiseksi rakennettiin Kurejoen yläosaan kirkonkylän kohdalle säännöstelypato. Veden korkeudeksi määriteltiin 103,15–103,60 metriä.

Myöhemmin perustetun Alajärven Sähkön tehtävänä oli valvoa juoksu- tusta niin, etteivät vedet päässeet pellolle. Elokuussa 1972 Paavo Lampinen ja Urho Ylitalo vaativat yhtiöltä korvausta liian korkealla olleen vedenpin- nan aiheuttamista vahingoista kauraviljelmille. Hallitus totesi, että pato oli ollut keväällä mahdollisesti suljettuna uudelleen yllättäen tulleiden run- saiden sateiden aikana, jolloin veden pinta oli päässyt kohoamaan. Isäntiä kehoitettiin tekemään perusteltu korvaushakemus.

Alajärven säännöstelyn muuttamisesta puhuttiin ensimmäisen kerran 1950-luvun alussa. Tällöin mm. Alajärven Sähkö Oy:n johtaja Esko Er- kinheimo totesi vuonna 1952, että säännöstelyn toteuttaminen tyydyttä- vällä tavalla on mahdollista.

Koskenvarren voimalaitoksen valmistuttua alettiin käydä neuvotteluja valtiovallan ja eri osapuolten kanssa Alajärven vedenpinnan säännöstele- miseksi. Innokkaimpia säännöstelyn puolestapuhujia oli Esko Asplund. Hänellä oli muistissa lapsuudenaikainen Alajärvi, joka lainehti vapaana eivätkä lahdenpoukamat olleet ruohottuneet. Pikkujärvi oli 1970-luvulla jo umpeenkasvanut ja isojärvikin oli pahasti soistumassa.

Vanhat säännöstelyohjeet rajoittivat järven voimataloudellista käyttöä, maatalouden kannalta suuret tulvakorkeudet ja tulvien pitkä kestoai- ka aiheuttivat vahinkoa ja haittaa alaville maille ja lisäksi uiton, vesitalouden

Paavolan uusi säännöstelypato keväällä 1983. Kuva: Alajärven Sähkö Oy:n arkisto / Valokuvat

ja virkistyskäytön kannalta alhainen kesävesipinnan korkeus oli epäedullinen.

Uudesta säännöstelystä saatiin myönteinen päätös vuonna 1975. Säännöstelyssä ylavesirajaksi tuli 104,00. Alavesiraja vaihtelee vuodenajan mukaan. Kesä–elokuun aikana alavesiraja on tasossa 103,70. Kesäinen ylavesiraja nousi 85 senttiä ja alavesiraja 55 senttiä.

Vesihallitus aloitti ruoppaus- ja pengerrystyöt seuraavana vuonna. Tällöin Levijoen uoman loppupäätä oikaistiin ja sinne rakennettiin pumppaamo, jotta tulvat pystyttäisiin pitämään paremmin kurissa. Vesihallituksen toimesta kaivettiin vesiväylä jokisuulle ja syvennettiin jokuomaa uudelleen rakennetulle säännöstelypadolle saakka.

Vuonna 1981 rakennettiin yhteistoiminnassa vesihallituksen kanssa kirkonkylän kohdalle säännöstelypato. Suunnittelija oli diplomi-insinööri Hamillkar Aalto. Alajärven kunta osallistui padon rakentamiseen mer-

kittäväällä osuudella. Sähköyhtiö rakensi padon betoniosat ja patoluukut.

Vuonna 1970 tehdyn sopimuksen mukaan Alajärven Sähkö Oy hoitaa kustannuksellaan Alajärven säännöstelyä vesioikeuden antaman lupapäätöksen, vesihallituksen antamien ohjeiden, sen vuosittain laatimien ennakkoarvioiden ja Koskenvarren voimalaitoksen tarkoituksenmukaisen käytön vaatimusten mukaisesti.

Vuonna 1982 säännöstelytyöt olivat lähes valmiina. Alajärven Sähkö Oy:n toimesta Paavolan pato tehtiin kauko-ohjattavaksi. Ohjaus tapahtui käsi- tai automaattiohjauksella yhtiön toimistolta tai padolta. Työt saatiin loppuun vuonna 1982. Säännöstelyn vaikutuksesta vedenpinta nousi 85 cm.

Kaikki eivät säännöstelyä hyväksyneet, koska veden pinta nousi varsininkin keväisin.

– Tuo apteekkarin poika hukuttaa meidät, valitteli eräs hoiskolainen isäntä.

Apteekkarin poika Esko Asplund ei kuitenkaan ollut syypää, sillä viranomaiset ilmoittavat, mikä pitäisi olla järven pinnan korkeus. Alajärven Sähkö Oy:n tehtävänä on juoksuttaa vettä tai sulkea pato tarpeen mukana.

VERKOSTO

Sähkölinjat

Alajärven Sähkö Oy rakensi omaa perusverkostoaan kolmisenkymmentä ensimmäistä vuotta.

Linjojen rakentamistahti oli kiivainta vuoteen 1985, jolloin johtoa oli vedetty yhteensä 695 km eli keskimäärin 17 km vuodessa. Koko Alajärven tultua sähköistetyksi rakentamistahti hiipui. Vuodesta 1985 seuraavan 25 vuoden aikana uutta linjaa vedettiin 200 km, joka teki keskimäärin kahdeksan kilometriä vuodessa.

Vuonna 1944 Alajärven Sähkön suunnitelmissa oli rakentaa suurjännitelinjoja runsaat 61 km ja pienjännitelinjoja 160 km. Vuonna 2010 määrät olivat 376 km ja 519 km, eli yhteispituus oli lähes 700 km ennustettua suurempi.

Linjojen rakentaminen työllisti muitakin kuin asentajia. Heinäkuussa 1946 linjatöissä oli 18 päätoimista työntekijää. Kaikki eivät olleet asentajina. Osa oli metsässä kaatamassa pylväspuita, osa kuorimassa pylväitä ja kuljettamassa hevosella linjalle.

Työllistävä vaikutus oli suuriin linjarakentamisen painopistealueilla. Töitä paiskittiin alkuaikoina eniten pitäjän länsiosissa. Kesällä 1946 painopiste oli jo pitäjän itäpuolella. Valtion metsissä olivat silloin pylväspuita kaatamassa Feeliks Joensuu, Matti Joensuu ja Oskari Pitkänen, pylväspuita kuori Oskari Pitkänen ja hevosmiehinä häärivät Lauri ja Eino Joensuu.

Alajärven Sähkö Oy:n toimitusjohtaja Esko Asplund totesi yhtiön vuoden 1957 toimintakertomuksessa, ettei verkosto ole pysynyt ajan tasalla kulutuksen ennakoitua suuremman kasvun takia.

VERKOSTO RAKENNETTIIN PIENEMPÄÄ TARVETTA VARTEN

Koska kulutus verkostossamme lisääntyy noin 10–15 % vuosittain, on tehonsiirtokykyä parannettava vastaavasti, jotta verkoston häviöt voitaisiin pysyttää

kohtuuden rajoissa ja että kuluttajien ei tarvitsisi joutua vaikeuksiin heikon jännitteen vuoksi. Koska verkosto aikaisemmin rakennettiin huomattavasti nykyistä pienempää tarvetta varten eikä riittäviä vahvistuksia ole voitu aikaisemmin suorittaa, on nyt aika, jolloin muuntopiirejä jakamalla ja johtimia vahvistamalla ja verkostoa kolmivaiheistamalla on pyritty saamaan liian suureksi venyntyttä välimatkaa häviöihin nähden kiinni. (Alajärven Sähkö Oy:n arkisto / selostus Alajärven Sähkö Oy:n toiminnasta ajalta 30.3.-29.10.1957)

Linjat asennettiin alkuaikoina kyllästämättömiin paaluihin. Nämä alkoivat olla 1950-luvun lopussa niin lahonneita, että käyttövarmuus heikkeni. Kyllästämistä oli keskijännitelinjoilla vuonna 1959 noin 62 %, 400 voltin linjoilla huomattavasti heikompi.

– Alkuperäinen verkosto on iältään noin 16 vuotta vanha ja pylvästyksen ja käytetyn teräsjohtomateriaalin osalta täysin loppuun käytetty, totesi yhtiön toimitusjohtaja vuonna 1959.

Tämän takia yhtiön rakennustoiminnassa pääpaino oli vuodesta 1959 pylväiden uusimisessa.

Painopiste linjojen uusimisessa siirtyi 1960-luvulla pienjännitelinjoihin. Tämän ohella täydennettiin rakennettua verkkoa.

Verkostoa laajennettiin erityisesti haja-asutusalueilla. Muualla tapahtuneet rakennustyöt tähtäsivät etenkin käyttövarmuuden lisäämiseen.

Monien sähköhäiriöiden takia yhtiöllä oli jatkuva häiriöpäivystys. Tätä tehtävää hoitivat 1960-luvulla Esko Asplund, Aimo Luoma, Erkki Mäkelä ja Paavo Rajala.

Teollisuuden ja jalostuksen osuus sähkön käytössä lisääntyi voimakkaasti 1990-luvulla ja 2000-luvun alussa. Mäkelä Alu Oy:n toiminnan laajenemisen ja Rannila Steel Oy:n uuden teknologiakeskuksen vuoksi Luoma-ahon sähkönkulutus kasvoi 1990-luvun lopulla. Tämän takia käyttövarmuuden parantamiseksi ja jännitteen alenemisen sekä häviöiden pienentämiseksi runkojohtoa vahvistettiin 1990-luvun lopulla välillä Hoisko–Luoma-aho. Muillekin suuremmille teollisuusyrityksille varmistettiin virransaanti. Esimerkiksi Finnlamellille rakennettiin oma puistomuuntaja 1998.

Sähkölinjojen rakentaminen oli kovaa työtä.

Moottorikelkka oli hyvä apuväline mm. lankojen vedossa. Uutta johtoa vedetään, vas. Markku Kariluoma, Yrjö Kujanpää ja Mikko Mannila. Kuva: Alajärven Sähkö Oy:n arkisto / Valokuvat

PARTA PALOI

Paikittuani ulkojohtoasentajan töitä 35 vuotta täytyy todeta, että työ oli kova. Kun koneita ei ollut vielä apuna, sähkötolpille oli kuopat kaivettava käsin ja tarvikkeet pylväitä myöten kannettava pitkiä matkoja.

Ensimmäiset linjat oli rakennettu huonosti. Pylväät olivat kyllästämättömiä ja ne lahosivat nopeasti. Kun yksi pylväk kaatui, yleensä myös viereiset menivät lakoon. Itse rupesimme myöhemmin kyllästämään sähkötolppia.

Huonojen linjojen takia ylitöihin joutui harva se päivä. Oli harvinaista, että sai nukkua yönsä rauhassa.

Kun sähkön parissa työskenteli, vaani vaara lähellä. Kerran sain pahan sähköiskun muuntajalla Kurejoella. Kyselin työtovereilta, onko virta katkaistu. Väitivät olevan. Mutta toisin oli. Saamani sähköisku oli niin kova, että parta paloi. (Olavi Isotalon haastattelu.)

Muitakin vaaroja oli vaanimassa sähkölinjoilla. Ilmavoimien Vin-ka-koulutuskone menetti kerran Menkijärvellä jyrkän kaaroksen vuoksi korkeutta, osui pellolla olleeseen pihlajaan, katkaisi sähkölangat ja putoasi grillin pihaan. Ennen putoamista lentokoneen siipi osui muuntajapylvääseen.

Yhtiö rakensi sähköenergian siirtoon tarvittavat linjat ja laitteet aina pienkuluttajan seinään saakka. Yhtiö huolehti myös niiden hoidosta ja kunnossapidosta. Ensimmäisen yhtiöjärjestyksen mukaan jokainen kuluttaja oli velvollinen hallituksen harkinnan mukaan osallistumaan häntä varten rakennettavan liityntäjohton kustannuksiin sekä luovuttamaan omistamallaan maalla korvauksetta käyttöoikeuden yhtiön linjoihin.

Sähkölinjojen veto sujui yleensä kivuttomasti. Myönteiseen suhtautumiseen vaikutti se, että maanomistajat pitivät sähkölaitoksen toimintaa tärkeänä yhteisenä asiana.

– Tässä yhteydessä saanee yhtiön johto kiittää kuluttajia ja etenkin maanomistajia siitä suuresta avusta ja myötämielisyydestä, jota yhtiö pylvästystöissään on saanut kokea pylväiden siirroissa ja pystytyksissä viljelyksille, pihoilille ja metsiin, kirjoitti yhtiön toimitusjohtaja Esko Asplund vuonna 1957.

Poikkeuksiakin oli. Vuonna 1961 eräs paalijärveläinen isäntä kielsi sähköpylväiden pystyttämisen maalleen. Hallitus muistutti, että kun kyseinen henkilö oli yhtiön kuluttaja, ei suunniteltu pylväsrasitus ollut yhtiöjärjestyksen mukaan liian suuri. ”Ellei ko. henkilö suostu tähän, katsotaan yhtiö vapaaksi virranjakeluvollisuudesta”, päätti hallitus.

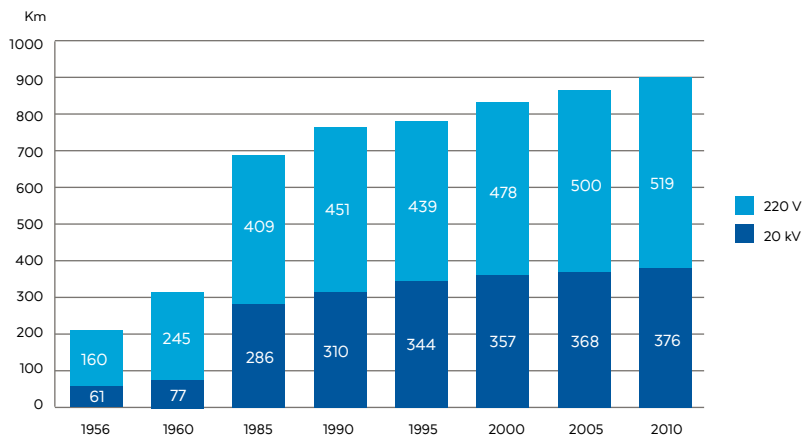
Allan Lahti nimettiin vuonna 1959 työnjohtajaksi yhtiön työmaille ja Erkki Aho vuonna 1966 linjatyöryhmän johtajaksi.

Linjojen suunnittelusta vastasi alkuaikoina ulkopuolinen konsultti, sittemmin yhtiön toimitusjohtaja. Hän sopi käytännön toimista maanomistajien kanssa. Korvauksia ei maanomistajille maksettu. Jos joskus syntyi pieniä kärhämiä maanomistajien kanssa, etenkin toimitusjohtaja Esko Asplundilla rauhallisena miehenä oli kyky ja auktoriteetti rauhoittaa tilanne. Keskustelua aiheuttivat lähinnä 20 kV:n linjat.

Korvauserusteet selkiytyivät, kun MTK ja sähkölaitosyhdistys antoivat myöhemmin yhtenäiset ohjeet. Sen jälkeen linjakorvaus makset-

Linjojen pituudet 1956–2010

Alajärven Sähkö Oy:n sähkölinjojen pituudet vuosina 1956–2010. Kuva: Jani Levijoki

Alajärven Sähkö Oy:n keskijänniteverkko vuonna 2015.

Kuva: Alajärven Sähkö Oy /Verkosto

Linjarakennuksissa oli apuna ensin jeeppi ja vuodesta 1960 Unimog. Tuore johtaja Esko Asplund ajeli pikku-fiiatilla. Kuva: Lyyli Asplundin kokoelmat

Johdonrakennusosaston miehiä Toyota-maasturin peräkäräryllä vuonna 1985, takana vas. Heino Käpyaho, Vesa Levijoki, Hannu Penninkangas, edessä vas. Heikki Rintala, Olavi Isotalo, Mauno Haapa-aho ja Mikko Mannila. Kuva: Alajärven Sähkö Oy:n arkisto/Valokuvat

Etelä-Pohjanmaan kauppakamarin ansiomerkin vuonna 1991 saaneet Alajärven Sähkö Oy:n linjaryhmän työntekijät vasemmalta Erkki Aho, Markku Kariluoma, Mauno Haapa-aho, Vesa Levijoki, Olavi Isotalo, Vesa Mannila, Hannu Penninkangas, Yrjö Kujanpää, Mikko Mannila, Heino Käpyaho, Aulis Heikkilä, Ilkka Koskela, Erkki Anttila ja Heikki Rintala. Kuva: Alajärven Sähkö Oy:n arkisto / Valokuvat

tiin kertasuorituksena, metsämaista hehtaarien mukaan ja peltoaukeilla pylväsluvun mukaan. Sänkiahon suurjännitelinjan vahinkoarviossa huomioitiin ensiksi vain puuston arvo. Metsänomistajien vaatimuksesta arvioon jouduttiin lisäämään myös linjojen tuomat rajoitukset maapohjan käytössä.

Linjojen rakentamisorganisaatiokin selkiytyi, kun insinööri Markku Kariluoma aloitti työnsä Alajärven Sähkö Oy:ssä linjojen rakennuspäällikkönä 1980-luvun alussa. Avukseen hän sai linjamiehiksi myöhemmin Erkki Anttilan ja Aulis Heikkilän. Sen jälkeen linjamiehet saivat käyttöönsä kirjalliset ja karttoihin merkityt työsuunnitelmat.

Sähköasemat Sänkiahoon ja Hoiskoon

Vuodesta 1970 vuoteen 2013 ulottuvaa aikaa sävytti toisaalta aikaisemmin rakennetun verkoston täydentäminen, toisaalta yhteistyö Etelä-Pohjanmaan Voiman ja Järvisseudun Sähkövoiman kuntainliiton kanssa Sissalassa, Sänkiahossa ja Hoiskossa.

Vuonna 1981 ostettiin Järvisseudun Sähkövoiman kuntainliitolta Sissalaan vuonna 1966 rakennettu sähköasema. Se kunnostettiin ja muutettiin läntisen jakelualueen 20 kV:n jakeluasemaksi.

Alajärven Sähkö Oy osti Alajärven kunnalta tontin Sänkiahosta, ja saman tien ruvettiin rakentamaan sinne kytkinlaitosta. Sissalasta syötetty 20 kV:n verkko oli epäedullinen käyttövarmuuden heikkouden takia, sillä koko sähköverkko oli suojattu vain yhdellä Kurejoen muuntoasemalla olevalla katkaisijalla. Sänkiahon muuntoasema valmistui vuonna 1970 ja kärsitti 45 kV:n ja 20 kV:n kytkinlaitoksen sekä muuntamon. Näin syntyi Sänkiahon sähköasema, jota täydensi Etelä-Pohjanmaan Voima Oy:n uusi muuntaja. Vuonna 2001 päämuuntaja uusittiin.

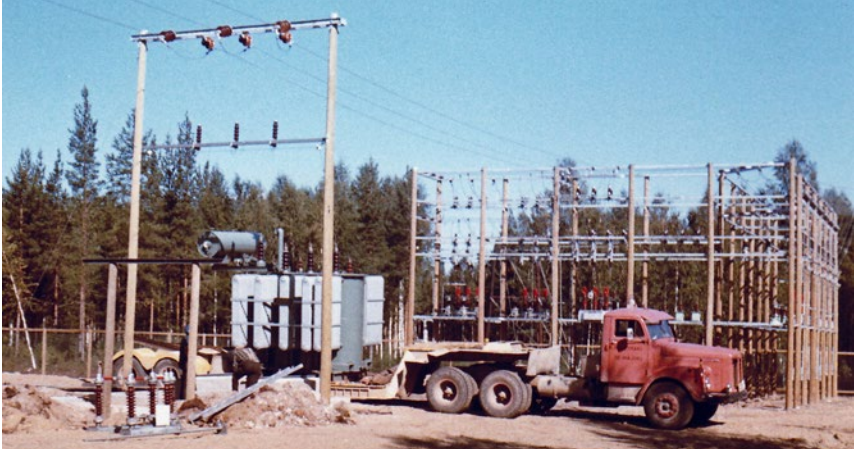
Energiansiirrossa tapahtui vuonna 1974 perustavaa laatua oleva parannus, kun Etelä-Pohjanmaan Voima sai valmiiksi 110 kV:n voimansiirtojohton Lapua-Alajärvi ja muuntoaseman Sänkiahoon. Asema ja johto kytkettiin käyttöön 15.12.1974, ja sieltä syötettiin myöskin Lappajärven, Vimpelin, Lehtimäen ja Kuortaneen sähkölaitokset 45 kV:n jännitteellä. Tätä varten valmistui vuonna 1974 Sänkiahon muuntoasemalle Järvisseudun Sähkövoiman kuntainliiton toimesta 45 kV:n kytkinlaitos.

Vuonna 1988 Sänkiahoon hankittiin Valmetin valmistama 1 600 hP/1 200 kW:ia kehittävä diesel-varavoimalaitos tehohippujen leikkausta varten.

Alajärven Sähkö Oy:n ja Imatran Voima Oy:n keskeisen sopimuksen perusteella rakennettiin vuonna 1979 20 kV:n yhteys Imatran Voima Oy:n Möksyn muuntoasemalle. Yhteyden tarkoituksena oli toimia varasyöttönä kumpaankin suuntaan.

Sähkön kulutuksen voimakkaan kasvun takia Etelä-Pohjanmaan Voima ja Imatran Voima rakensivat 1980-luvulla 110 kV:n yhteysjohton Sänkiahon ja Imatran Voiman Möksyn aseman välille.

Vuonna 1986 rakennettiin toinen 110/20 kV:n sähköasema. Tämän

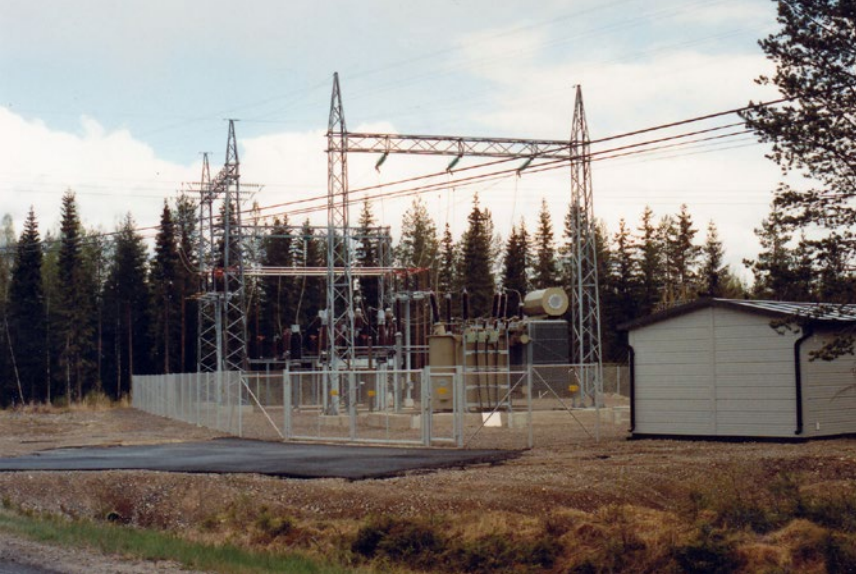
Muuntajaa siirretään paikoilleen Sänkiahon sähköasemalla. Kuva: Alajärven Sähkö Oy:n arkisto / Valokuvat

Markku Kariluoma (vas.) ja Erkki Aho tutkivat 200 kVA:n varavoimakonetta Sänkiahossa. Kuva: Alajärven Sähkö Oy:n arkisto / Valokuvat

Hoiskon sähköaseman rakentaminen alkamassa, vas. Väinö Järvi, Esko Asplund, Markku Kariluoma ja Erkki Mäkelä. Kuva: Lyyli Asplundin kokoelmat

Hoiskon sähköasema. Kuva: Alajärven Sähkö Oy:n arkisto / Valokuvat

Hoiskoon sijoitetun aseman rakentamisen mahdollisti EP:n Voiman ja IVO:n rakentama 110 kV:n johto Sänkiahon ja IVO:n aseman välille.

Tontti Hoiskon sähköasemaa varten ostettiin Esa Hoiskolta. Asemalle tuli kooltaan 16 kV:n muuntaja ja sitä voitiin syöttää häiriötapauksissa joko Sänkiahon asemalta tai Imatran Voiman suunnasta. Myöskin Sänkiahon asemalla voitiin korvata osa Hoiskon aseman kuormasta ja päinvastoin, jolloin saavutettiin suuri parannus käyttövarmuuteen. Hoiskon asema saatiin valmiiksi vuonna 1989. Hoiskon asemalta virtaa voitiin jakaa myös Vimpeliin.

Vuonna 1993 saatiin valmiiksi Sänkiahon sähköaseman 20 kV:n kytkinlaitoksen uusinta. Laitoksen toimitti Strömberg Sähkönjakelu Oy kokonaisurakkana. Omana työnä tehtiin perustus ja kytkinlaitosrakennuksen ulkopuoliset 20 kV:n verkostomuutokset. Samassa yhteydessä asennettiin uusi kaukokäyttöjärjestelmä, johon liitettiin Sänkiahon lisäksi myös Hoiskon sähköasema.

Vuosien 1960 ja 2010 välisenä aikana Alajärven Sähkö Oy laajensi verkostoa yhteensä 575 km. Vuonna 2010 oli 20 kV:n johtoja 376 km ja pienjännitejohtoja 519 km eli yhteensä 895 km.

Käyttövarmuus

Käyttövarmuus oli heikkoa Alajärven Sähkön toiminnan alkuaikoina. Sähkökatkoja sattui tuon tuosta. Useimmat suhtautuivat ymmärtäväisesti asiaan. Mutta kitkeriä puhelinsoittojakin tuli yhtiön toimistoon.

”PITÄISI SAADA HARJOITTA A MMATTIA”

Käyttövarmuus oli tärkeää mm. kauppiaille. Sähkökatkun sattuessa eräs kauppias soitti usein yhtiön toimistoon ja muistutti, että pitäisi saada harjoittaa ammattia tänäkin päivänä. Toisenlaisia tarpeita toi esille soittaja, joka valitteli, että sähkökatkon takia jää radion sinfoniaorkesterin konsertti kuulematta. (Erkki Mäkelän haastattelu.)

Käyttövarmuuteen kiinnitettiin huomiota vuoden 2013 sähkömarkkinalaissa. Lain mukaan jakeluverkko on rakennettava täyttämään jakelu-

Kuoleman erotinasemaa rakennetaan, alimpana Mikko Mannila. Kuva: Alajärven Sähkö Oy:n arkisto / Valokuvat

verkon haltijain käyttövarmuutta ja luotettavuutta koskevat vaatimukset, jotka astuvat voimaan vuoden 2029 alussa. Myrskyihin ja lumikuormiin varautuminen on laissa otettu erityisesti huomioon. Lain mukaan asema-kaava-alueella sallitaan enintään kuuden tunnin sähkönjakelukeskeytys. Muilla alueilla keskeytys saa olla enintään 36 tuntia.

Alajärven Sähkö Oy kiinnitti suurta huomiota käyttövarmuuden lisäämiseen jo vuosikausia ennen vuoden 2013 sähkömarkkinalain laatimista. Näin haluttiin parantaa palvelua. Samalla torjuttiin mahdolliset vahingonkorvausvaatimukset. Pieniä korvauksia oli jouduttu maksamaan. Esimerkiksi eräs maanviljelijä sai vuonna 1959 korvausta kananpoikien kuolemasta, jonka oli aiheuttanut sähköjen katkeaminen. Myöhempien säännösten mukaan tällaisia tapauksia ei tarvitse korvata.

Varsin merkittävä parannus oli Sänkiahon ja Hoiskon sähköasemien perustaminen sekä Etelä-Pohjanmaan Voiman linjanrakentamiset Alajärvelle.

Käyttövarmuuden lisäämiseksi ja verkoston siirtokyvyn parantamiseksi jaettiin muuntopiirejä pienemmäksi, vahvistettiin pienjännitejakelujohtoja ja uusittiin pylviä. 1980-luvun alussa pantiin alulle kaukokäyttäjärjestelmä rakentaminen. Vuonna 1998 asennettiin kauko-ohjatut erotinasemat Koskenvarrelle, Levijoelle, Menkijärvelle ja Ojajärvelle ja seuraavana vuonna Saukonkylään, Niskakankaalle ja Teerinevalle. Vuonna 2014 erotimia oli yhteensä noin 300, joista kauko-ohjattuja 20.

Uusien muuntajien rakentaminen ja muuntopiirien jakaminen lisäsivät käyttövarmuutta. Vuonna 1953 asennettiin ensimmäinen pylväsmuuntaja, kun Haukkalan muuntopiiri jaettiin kahtia. Vuonna 1948 muuntajia oli 11 ja vuonna 1956 yhteensä 22. Tämän jälkeen muuntajien luku lisääntyi keskimäärin sadalla kymmenessä vuodessa. Vuonna 1975 Mök-syn sähkösuuskunnan 19 pylväsmuuntajaa siirtyivät Alajärven Sähkö Oy:lle. Vuonna 2010 Alajärven Sähkö Oy:llä oli yhteensä 369 muuntajaa ja lisäksi kuusi osakkaiden omistamaa.

Erotinasemilla pystyttiin rajaamaan mahdolliset sähkön jakeluhäiriöt vain osalle talouksia. Ilman niitä esimerkiksi lumikuorman aiheuttamat häiriöt olisivat koskeneet paljon laajempaa aluetta.

Alajärven kirkonkylään syttyivät ensimmäiset katuvalot vuonna 1960.

Maakaapelin vetoa Alajärven keskustassa, vasemmalta puhelinyhtiön Arto Kytölä sekä Alajärven Sähkö Oy:n Mikko Mannila ja Mauno Haapa-aho. Kuva: Alajärven Sähkö Oy:n arkisto / Valokuvat

Tästä sai alkunsa maakaapelointi.

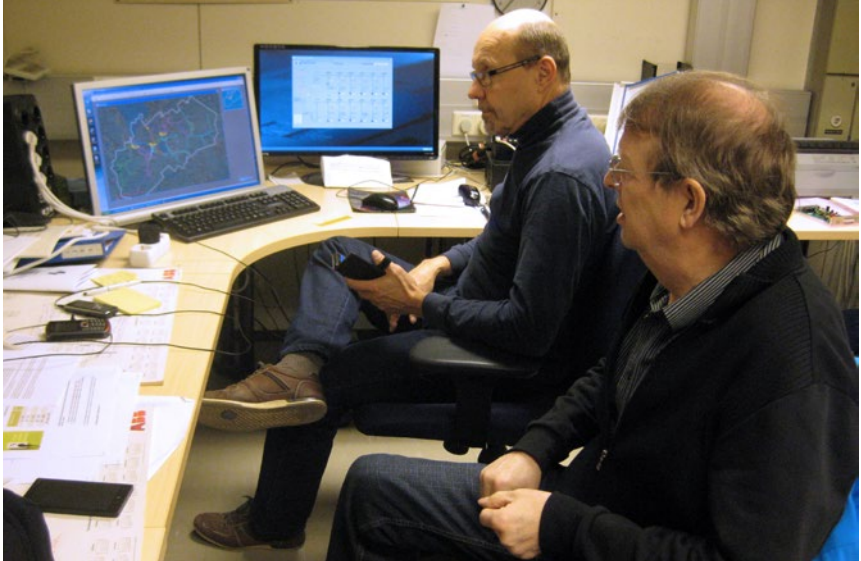
Kirkonkylän ulkopuolelle menevistä sähkölinjoista ensimmäiset maakaapelointi aloitettiin 2000-luvun alussa. Esimerkiksi 20 kV:n avojohto korvattiin maakaapelilla vuonna 2009 kaukolämpöputken rakentamisen yhteydessä. Silloin maakaapelia vedettiin 3,5 kilometriä.

Vuonna 2014 20 kV:n maakaapelia oli vedetty yhteensä 24 km ja 400 voltin kaapelia 161,8 km. Kun linjoilla oli vuonna 2014 20 kV:n avojohtoa 327,9 km ja päällystettyä johtoa 26,9 km sekä 400 voltin avojohtoa 3,5 km ja päällystettyä johtoa 407 km, oli maakaapelien ja johtojen yhteispituus 951,3 km.

Vuoden 1985 Manta-myrsky oli pahin 1980-luvun myrskyistä. Silloinkin keskeytykset olivat maksimissaan muutamia tunteja. Myrsky työllisti kuitenkin henkilökuntaa, sillä sen vahinkoja jouduttiin korjaamaan kolmen vuorokauden ajan.

Vuoden 2001 myrskyissä jakelukeskeytykset olivat korkeintaan pari tuntia.

Joulukuussa vuonna 2003 keskeytykset olivat pahimmillaan 11 tuntia. Vikatilastoinnin mukaan vuoden 2013 marraskuussa sähkötkö olivat poikki

Twoimitusjohtaja Erkki Ammesmäki (vas.) ja energiavastaava Heikki Rintala tevivät pitkiä päiviä valvontatiloissa tammikuun 2015 sähkökatkojen aikana. Kuva: Toivo Kivipelto

12 tuntia 42 minuuttia.

Syksyllä 2014 Alajärven Sähkö Oy avasi häiriöseurantapalvelun internetissä. Sen avulla asiakkaat voivat seurata sähkökatkojen laajuutta. Palvelu oli erittäin tarpeellinen jo muutamaa kuukautta myöhemmin.

– Alajärven Sähkö Oy:n tilanne uuden sähkömarkkinalain vaatimusten kannalta on erinomainen. Verkossa ei ole tapahtunut myrskyjen tai sääilmiöiden aiheuttamia keskeytysrajojen ylityksiä, sanoo Miika Pitkänen diplomityössään.

Tämän tutkimuksen ilmestymisen jälkeen luonto näytti kuitenkin voimansa. Kaikkien aikojen pahimmat jakelukeskeytykset alkoivat 3.–4.1.2015, jolloin tykkylumi kaatoi puita linjojen päälle. Häiriöt jatkuivat toista viikkoa. Apuun jouduttiin kutsumaan paitsi oma väki myös ulkopuolisia metsureita. Pisin keskeytys oli 24 tuntia.

LUONNONKATASTROFI

Sähkökatkos Alajärven Sähkön alueella alkoi kahden aikaan perjantain ja lauan-

tain välisenä yönä. Pahimmillaan tilanne vaikutti lauantaina noin 2 000 asukkaaseen.

- Tämä on Alajärven Sähkön historian pahin luonnonkatastrofi, toteaa Alajärven Sähkön toimitusjohtaja Erkki Ammesmäki.

Ammesmäen mukaan tilanne helpottui jo lauantaina iltapäivällä, mutta paheni iltaa kohden. Yhdeksältä illalla hän kuvaili tilannetta todella vaikeaksi.

- Tykkylumi on painanut puita linjoille. Kun puhutaan sadoista puista, korjaustyöt etenevät hitaasti, selventää Ammesmäki. (Ilkka 4.1.2015.)

Kaksi viikkoa jatkuneet ongelmat maksoivat Alajärven Sähkö Oy:lle 147 000 €. Tästä asiakkaille mennyt korvaus oli 18 500 €. Yhteensä 398 taloudelle maksettu korvaus edellytti yli 12 tunnin sähkökatkoa.

Alajärven Sähkö Oy:n tulkinta vuoden 2013 sähkömarkkinalain vaatimuksista on sellainen, että keskustan ympäristössä sijaitsevat asemakaava-alueet pyritään kaapeloimaan. Kaapelointia jatketaan runkolinjassa myös hiukan asemakaava-alueiden ulkopuolella. Yhtiön tarkoituksena on myös siirtää pitkät johtohaarat metsistä tienvarsiin. Kalliimpia ratkaisuja ovat uudet sähköasemat ja päämuuntajan vaihdot.

- Nykytilassa Alajärven Sähkö Oy:n verkon tila näyttää melko hyvältä, sanoo verkostoa tutkinut diplomi-insinööri Miika Pitkänen.

Hyväkään verkosto ei kuitenkaan ole pystynyt taltuttamaan luonnonkatastrofeja, joista pahimpia ovat Alajärven leveysasteella puihin tarttuva tykkylumi ja kesällä ukkonen.

KEHITYSSUUNNITELMAT

Syksyllä voimaan astuneen uuden sähkömarkkinalain edellyttämä sähköverkon pitkän tähtäimen kehityssuunnitelma valmistuu seuraavan vuoden kesällä. Lain vaatimusten mukaan vuoden 2028 loppuun mennessä on taattava, etteivät myrsky ja lumikuormat aiheuta yli kuusi tuntia kestäviä katkoja. Verkon kehittäminen etenee vaiheittain siten, että vuoden 2019 loppuun mennessä lain vaatimusten piirissä on oltava vähintään 50 prosenttia kuluttajista ja seuraavilla 25 prosentilla vaatimukset on täytyttävä vuoden 2023 loppuun mennessä. Energiavirasto seuraa suunnitelman toteuttamista. (Alajärven Sähkö Oy:n aristo/toimintakertomus 2013.)

TARIFFIT JA KULUTUS

Hehtaareista sulakevyöhykkeisiin

Liityntämaksun suuruuden määräsivät toiminnan alkuvuosina maatalouden harjoittajille viljellyn maan peltohehtaarit ja muille kotitalouksille lämmitettävien huoneiden lukumäärä sekä teollisuuden osalta harjinta. Vuonna 1945 markkamääräiseksi summaksi määrättiin 1 000 mk liityntäyksiköltä.

Maataloudessa vähintään kolmen hehtaarin talojen liityntäyksikkö määräytyi siten, että ensimmäisestä viljellystä hehtaarista tuli kaksi liityntäyksikköä ja muista viljellyistä hehtaareista yksi kustakin. Alle kolmen hehtaaria maata omistaville ensimmäisestä lämmitettävästä huoneesta tuli kaksi liityntäyksikköä ja muista lämmitettävistä huoneista yksi jokaisesta.

Jos kuluttaja halusi käyttää talouudessaan voimavirtaa tarvitsevaa kolmivaihemoottoria, teki yhtiö tätä varten voimalinjan haluttuun paikkaan niin pitkälle kuin kirkasjohtoa voi rakentaa. Vuonna 1950 maksu oli 5 000 mk ja lisäksi 300 mk talouden jokaiselta viljellyltä hehtaarilta. Tarvittavat ensimmäiset lisäpylväät hankki tarvitsija. Valovirtakulutukseen määrättiin kulutuksen lisäksi vuosimaksut.

Kunta, seurakunta, teollisuuslaitokset ja suuremmat liikkeet merkitsivät osakkeita heille erikseen asetettujen perusteiden mukaan.

Vuonna 1946 Oskari Tallbacka kehotti yhtiökokouksessa tarkistamaan osakemerkinnän ja myös liityntämaksun perustana olleet merkitsijäin pinta-alat väittäen, että kaikki merkitsijät eivät olleet ottaneet osakkeita koko viljeltyä pinta-alaa vastaavaa määrää.

Vuonna 1951 tariffia voimalinjan osalta muutettiin. Liityntämaksuksi määrättiin 8 000 mk ja sen lisäksi 500 mk/viljelty hehtaari.

Myös valoliityntämaksuja tarkistettiin vuonna 1951. Liityntämaksuksi

tuli 6000 mk ensimmäiseltä hehtaarilta tai huoneelta ja muilta hehtaareilta tai huoneilta 3000 mk.

Vuonna 1961 otettiin käyttöön kesätariffi. Asia oli ollut esillä Alajärven Sähkö Oy:n yhtiökokouksessa jo vuonna 1950. Halvan hinnan takia sähkön käyttö lisääntyi huomattavasti.

Vuonna 1965 ruvettiin myymään yö sähköä.

Vuonna 1975 tuli käyttöön uusi sähkönmyyntitariffi, ns. sulakevyöhyketariffi. Liittymismaksu määriteltiin vyöhykkeittäin sulakkeen koon mukaan. Vyöhykkeen I hintoja sovellettiin asema-kaava-alueella sijainneisiin, vyöhykkeen II asemakaava-alueen ulkopuolella enintään 600 metrin etäisyydelle muuntamosta rakennettuihin liittymiin ja vyöhykettä III vastaavasti 600–800 metrin etäisyydelle rakennettaviin liittymiin. Vyöhykkeiden ulkopuolisella alueella maksu määrättiin tapauskohtaisesti. Liittymismaksut olivat palautus- ja siirtokelpoisia sekä arvonlisäverottomia eli varsin asiakasystävällisiä.

Kulutuskassuissa olivat vaihtoehtoina yleistariffi, täyssähkötariffi, yö sähkö ja erikoistariffi, joka edellytti 200 A:n pääsulaketta, vuodesta 1993 lisäksi pien- ja suurjännitteisiin liittyvät pj-tehotariffi ja sj-tehotariffi. Kokemukset ovat olleet niin sähkön käyttäjien kuin yhtiönkin kannalta myönteisiä. Uusi tariffi ei ottanut huomioon aikaisemmin hankaluuksia tuottaneita tekijöitä, kuten huonelukua ja käyttötilapinta-aloja. Vaikeista tulkintaeroista päästiin näin eroon. Vuoden 1975 tariffipäätös oli voimassa vielä vuonna 2014.

Kulutus

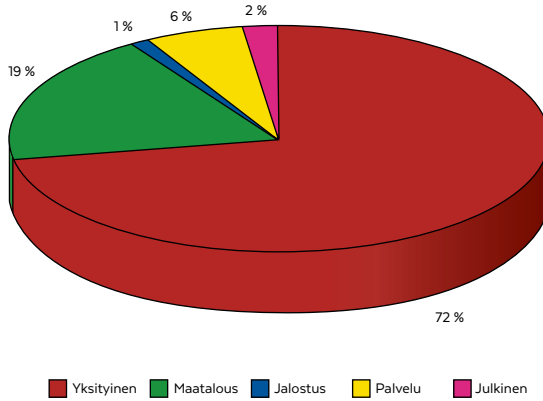
Yksi sähkön käyttöä lisännyt tekijä on ollut sähkön käytön monipuolistuminen.

Maassamme tulivat kotitalouksien pienet sähkölämpökojeet kuten silytsrauta, sähkökeitin ja pölynimuri käyttöön jo 1920-luvulla. Sähköliesien käyttöä alkoivat sähkölaitokset tariffipolitiikalla edistää 1930-luvulla.

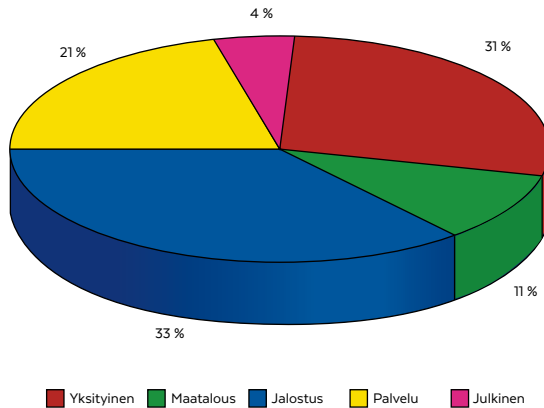
Ensimmäisinä vuosina Alajärvellä sähköä käytettiin yleensä vain vaistukseen. Yksi syy vähäiseen käyttöön oli korkea sähkön hinta.

Sähkömoottorit alkoivat yleistyä sotien jälkeen. Ne olivat yleensä

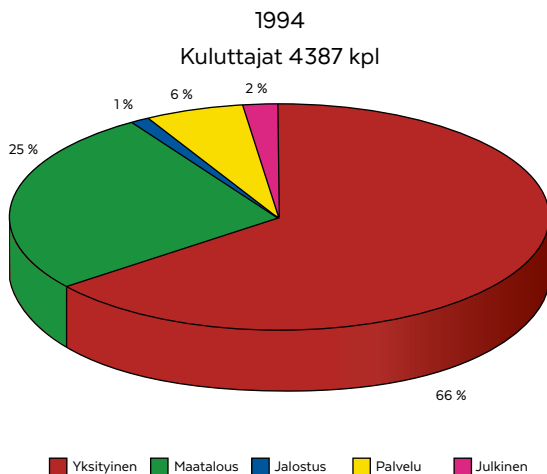
2013
Kuluttajat 5 123 kpl

Siirto 85 597 MWh

Alajärven Sähkö Oy:n kuluttajien eri ryhmät ja sähkön siirron määrä näille vuonna 2013. Kuva: Alajärven Sähkö Oy:n arkisto/toimintakertomukset

Alajärven Sähkö Oy:n kuluttajista oli vuonna 1994 yksityisten osuus 66 %.

Kuva: Alajärven Sähkö Oy:n arkisto / toimintakertomukset

useamman talon yhteisiä. Vain suurimmilla taloilla oli oma moottori pyörittämässä paitsi puimakonetta myös olkilietsoa ja sirkkeliä. Sähkö korvasi nopeasti puimakoneiden voimanlähteenä polttomoottorin.

Kun sähköyhtiöllä ei ollut mahdollisuutta rakentaa tarvittavia kolmi-vaihejohtimia, olemassa olevat puintiyhtymät rakennuttivat johdot itse. Osakkaat hankkivat johtimia jopa mustasta pörssistä. Puimalan lähelle päättyvän johdon viimeiseen pylvääseen asennettiin pistorasia suoraan johdosta, ilman mittaria ja usein myös ilman sulakkeita. Mittari oli siirrettävään kelkkaan asennetun moottorin yhteydessä.

Vesimyllyjen tilalle alkoi tulla Alajärvellä sähkömyllyjä 1950-luvun alussa. Esimerkiksi Valde Etulalla, Kalle Isoniemellä ja Edvard Myllyaholla oli Kurejoen Haukkalassa vuonna 1953 sähkömylly, jonka läheisyyteen Alajärven Sähkö Oy rakensi pitäjän ensimmäisen pylväsmuuntajan.

Pian alkoi tulla uusia sähkökäyttöisiä kotitalouskoneita ja laitteita. Ensimmäisiä olivat radio, pesukone ja silitysrauta. Kun sähkömittaria ei ollut kaikissa taloissa, vuonna 1946 Alajärven Sähkö Oy:n hallitus määräsi silitysraudan käyttömaksuksi 350 mk/kk ja keittolevyn 500 mk/kk. Silitysraudoista tuli suosittuja häälahjojakin. Niinpä kurejokelaisten Erkki

ja Toini Anttilan hääpöydälle vuonna 1955 ilmaantui viisi silitysrautaa. Jääkaapit yleistyivät vasta 1960-luvulla. Samoihin aikoihin taloihin alettiin ostaa sähköhelloja.

Koneellisten viljankuivaajien lisääntyminen nosti Alajärvellä kulutusta 1960-luvulla.

Painoveden yleistyttyä asennettiin sähkölämmitystaloihin usein lämminvesivaraaja, jossa lämpö tuotettiin sähköän avulla.

Lähes kaikki Alajärven talot lämmitettiin 1960-luvun alkupuolelle saakka puulla. Sähköä hyödynnettiin lämmitykseen ensiksi hankkimalla siirrettäviä lämmittimiä, joista saatiin lisälämpöä.

Syksyllä 1965 sähkölaitos ryhtyi markkinoimaan sähkölämmitystä taloihin. Porkkanana otettiin käyttöön yösähkö. Uuden tariffin mukaan sähkö maksoi päivällä seitsemän penniä ja yöllä kymmenen tunnin aikana vain 3,3 penniä/kWh. Jos talossa ei ollut käytössä yösähkötariffi, sähköän hinta oli 14 penniä/kWh. Lämmitystariffi myönnettiin anomuksesta.

YÖSÄHKÖ

Sähköän käytön moninaistuminen aiheuttaa kuormitushuippujen tasaantumista ja tämä puolestaan vaikuttaa kokonaisenergian keskihintaan alentavasti. Tämän vuoksi on pyritty löytämään sähköänkäytölle sellaisia taloudellisesti edullisia kulutusmuotoja, jotka käytön ajankohdaltaan osuvat lähinnä yöajoiksi. Eräs tällainen käyttömuoto on suoranainen lämmityssähköän myynti yöaikoina. Paitsi että tällöin lämmitykseen käytetään kotimaisempaa energiaa on huomattava lämmityksen hyvä kilpailukyky lämmityskustannuksissa ja halpuus perustamiskustannuksissa.

Sähkölämmitysenergian kilpailukykyinen hinta on kuitenkin niin alhainen, että sen välitys kuluttajalle ei saa siirtohäviöiden lisäksi aiheuttaa mitään investointeja sähkölaitokselle. Tämä johtaa siihen, että muuntopiireittäin voidaan sähköä myydä lämmitykseen vain tiettyyn tehorajaan saakka ja on kuluttajan tällöin oltava suhteellisen lähellä muuntajaa.

Yöenergian saannin kautta ja yllämainituin edellytyksin on yhtiöllemme avautunut myöskin mahdollisuus yölämmitysenergian toimittamiseen kuluttajillemme. (Alajärven Sähkö Oy:n toimintakertomus vuodelta 1965/yhtiökokous 28.3.1966.)

– Sähkölämmityksen määrällinen kehitys on ollut hyvin suotuisa. Sähkölämmitys on havaittu myös rivi- ja kerrostaloissa erittäin edulliseksi lämmitysmuodoksi, todettiin Alajärven Sähkö Oy:n vuoden 1984 toimintakertomuksessa.

Näihin aikoihin sähkölämmitys alkoi yleistyä nopeasti. Muutamassa vuodessa sähkölämmitteisten talojen määrä kohosi yli viidensadan. Alajärven Sähkö Oy:n vuoden 1985 toimintakertomuksessa todettiin, että ”sähkölämmityksen lisäys on säilynyt entisessä vauhdissaan ja jatkuu samanlaisena kuluvanakin vuonna riippumatta muiden energiamuotojen hintojen rajusta vaihtelusta”.

Vuonna 2014 yösähkön käyttäjiä oli Alajärven Sähkö Oy:n jakelualueella noin 800.

Sähkön käytön monipuolistumisen ohella sähkön käytön lisääntymiseen vaikuttivat monet muut tekijät. Öljykriisi 1970-luvulla vähensi kulutusta Alajärvelläkin. Nousukausi ja kylmä talvi taas nostivat. Niinpä esimerkiksi vuonna 1985 kulutus nousi Alajärvellä kylmän sään takia noin kuusi prosenttia ja koko maassa seitsemän prosenttia.

Sähkön siirron kasvu on ollut huikkea Alajärvellä. Vuonna 1946 virtaa ostettiin 166 632 kWh. Vuonna 1949 sähkön siirtomäärä oli 250 000 kWh, vuonna 2013 yhteensä 85 579 000 kWh eli siirto on kasvanut vuodesta 1946 yli 500-kertaiseksi. Käyttö on lisääntynyt tasaisesti joka vuosikymmenellä. Kaikkien aikojen voimakkain lisäys edellisvuoteen verrattuna tapahtui vuonna 1956, jolloin kasvu oli 21,1 %. Normaalivuosina sähkön lisäys oli vuosittain 4–7 %.

Sähköenergian kulutus kasvoi erityisen voimakkaasti 1970- ja 1980-luvuilla. Ensimmäisen 10 miljoonan kWh:n vuosikulutukseen meni aikaa lähes 30 vuotta, mutta 20 miljoonaa kWh ylittyi jo vuonna 1978, 30 miljoonan raja saavutettiin vuonna 1982 ja 40 miljoonan raja vuonna 1987.

Maatalous käytti Alajärven sähköstä vuonna 1949 65,2 %. Sen suhteellinen osuus on pudonnut vuosi vuodelta. Vuonna 2013 se oli sähkön siirrossa 11 %. Näin elinkeinorakenteen muutos on heijastunut sähkön kulutukseen. Teollisuuden osuus sähkön kulutuksesta oli vuonna 1949 34,8 % ja vuonna 2013 33 %. Eniten on lisääntynyt yksityisen kulutuksen osuus, joka oli vuonna 2013 noin 31 %.

Vuonna 1982 siirryttiin sähkön mittauksessa käyttämään yhtiön omia mittareita. Tähän oli syynä mm. se, että mittareiden kuntoa jouduttiin seuraamaan tarkasti ja niille oli suoritettava määräaikaishuollot. Näin vältyttiin kaksinkertaiselta asennustyöltä ja huomattavilta kustannuksilta. Mittarien huollon ja tarkistuksen kustannukset suoritti yhtiö, kun ne vuoteen 1982 saakka olivat asennuskustannuksineen sähkönkäyttäjän kannettavana.

Vuonna 2008 Alajärven Sähkö Oy teki päätöksen uusista sekä asiakaspalvelujärjestelmästä että sähkömittarit etäluettaviksi. Näiden hankkeiden tarkoituksena oli entistä parempi asiakaspalvelu.

Arvio- ja tasauslaskujärjestelmä jäivät historiaan. Lisäksi asiakkaille pystytään tarjoamaan palveluita internetin kautta. Laskutus perustui aina todelliseen kulutukseen ja asiakas sai tarkempaa tietoa omasta sähkönkäytöstään.

Sähkömittarit asennettiin omana työnä kolmen vuoden aikana. Sähkömittareiden uusimisen kustannukset lähentelivät miljoonaa euroa.

Vuonna 2014 Alajärven Sähkö Oy:llä oli yhteensä 5234 kuluttajaa. Nämä jakaantuivat pitäjittäin seuraavasti:

Alajärvi 5123

Kuortane 56

Kyyjärvi 24

Lappajärvi 1

Lapua 15

Soini 15

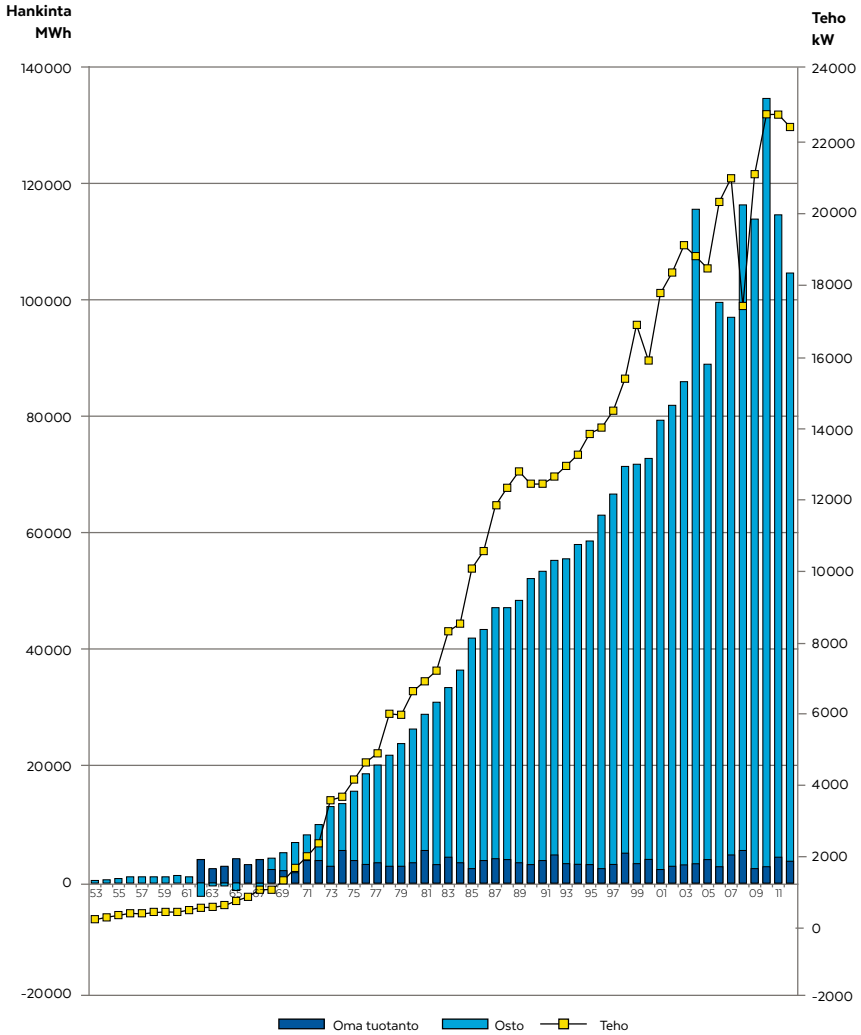
Yhteensä 5234

Kulutuksesta kolmannes ydinvoimaa

Alajärven Sähkö Oy on sitoutunut kahteen ydinvoimalahankkeeseen.

Alajärven Sähkö on mukana Teollisuuden Voima Oy:n ydinvoimalahankkeessa Etelä-Pohjanmaan Voima Energia Oy:n kautta, joka huolehtii ydinsähkön hankinnasta Alajärven Sähkö Oy:n osakekannan suhteellisuuden puitteissa. Tämä sähkö on oman kiintiön ansiosta halpaa ja edullista.

Sähkön hankinta ja huipputehot 1953–2012

Alajärven Sähkö Oy:n sähkön hankinta vuosina 1953–2012. Lähde: Alajärven Sähkö Oy:n arkisto / toimintakertomukset

Vuonna 2007 Alajärven Sähkö Oy sitoutui viidennen ydinvoimalaitoksen rakentamiseen Pyhäjoelle omalla suhteellisella osuudellaan. Fennovoiman suunnittelemassa atomivoimalassa ollaan mukana Voimajunkkarit Oy:n kautta. Muutamat eteläpohjalaiset sähköyhtiöt perustivat Voimajunkkarit Oy:n. Mukana olivat Seinäjoen Energia, Jylhän Sähköosuuskunta, Alajärven Sähkö, Lehtimäen Sähkö ja Äänekosken energia. Vimpelin Voima myi osakkeensa Jylhälle ja Lehtimäen Sähkölle.

Vuonna 2004 Alajärven Sähkö Oy teki päätöksen osallistua Norjan vesivoimahankkeeseen. Tämä hanke oli noussut esille Etelä-Pohjanmaan Voima Oy:n ja eräiden muiden sähköyhtiöiden piirissä.

– Alajärven Sähkön käyttöön saama osuus monipuolistaa sähkönhankintaamme ja vähentää kivihiilellä ja turpeella tuotetun sähkön tarvetta, selvitti toimitusjohtaja Tapio Keckman vuoden 2004 toimintakertomuksessa.

Vuonna 2006 yhtiö päätti lisätä tuulivoimasähkön osuutta liittymällä Kemiin rakennettavan tuulivoimapuiston osakkaaksi Etelä-Pohjanmaan Voima Oy:n kautta. Alkuvaiheessa osuus on pieni mutta kasvaa myöhemmin.

– Tässä vaiheessa osallistumisemme on nähtävä panoksenamme tuulivoiman kehittämiseen, totesi toimitusjohtaja Tapio Keckman päätöksen jälkeen.

Alajärven Sähkö Oy on Ruotsissa toimivan Voimapiha Oy osakkaana ja saa osakkeiden suhteessa vesivoimalla tuotettua sähköä sieltä. Voimapiha Oy:n vesivoimalaitos on Ruotsin kolmanneksi suurimman joen varrella.

Alajärven Sähkö Oy seuraa Etelä-Pohjanmaan Voiman energian hankintasuunnitelmia yhtiön jäsenenä tarkasti ja on tulevaisuudessakin eri hankkeissa mukana tapauskohtaisesti.

Sähkön hankinnasta väännettiin kättä eniten Alajärven Sähkö Oy:n 30 ensimmäisen toimintavuoden aikana.

Lapua pystyi tyydyttämään sähkön tarpeen vain kymmenen ensimmäisen vuoden aikana. Oman voimalaitoksen rakentamisen ansiosta sähköä pystyttiin jopa myymään. Mutta jo 1950-luvulla kaukonäköisimmät huomasivat, että tarvitaan maakunnallisia toimia koko ongelman ratkaisemiseksi. Myöhemmin sähkön hankinnassa katseet suunnattiin kauem-

maksi, jopa valtakunnan rajojen ulkopuolelle.

Vuonna 2011 Alajärvellä käytetyn sähkön tuottamisessa käytettiin 52 % fossiilisia energialähteitä ja turvetta, 16 % vesivoimaa ja peräti 32 % ydinvoimaa. Öljylampun ajasta oli siirrytty ydinvoiman aikakauteen.

Hinta

Aloitteleva yhtiö oli jatkuvasti rahanpuutteessa. Tämä tuntui myös sähkön hinnassa. Vuonna 1949 hintaa nostettiin vararahastojen kartuttamiseksi.

Talousahdinko alkoi helpottaa 1950-luvulla. Hinnat laskivat vuosina 1959–1966 10 pennistä /kWh viiteen penniin.

Hinnan suhteen suotuisa kehitys jatkui 1960-luvulla.

HINTA SAMANA YHDEKSÄN VUOTTA

Suurista investoinneista huolimatta on yhtiömme voinut pitää energian hinnan muuttumattomana yhdeksän vuoden ajan, ja lisäksi on kesäkuukausina voitu jakaa virtaa nk. kesätariffilla, jossa energian hinta on noin 43 % pienempi. Jos otamme huomioon vielä elinkustannusten nousun 1/3:lla tämän yhdeksän vuoden aikana, voidaan todeta energian kustannusten kuluttajille laskeeneen keskimäärin 40 %.

Jos tarkastellaan syitä siihen, mistä johtuu, että on ollut mahdollista pysyttää energian hinta ennallaan, voidaan todeta sen johtuvan lähes yksinomaan kulutuksen kasvusta. Rakennettua uutta verkostoa käytetään ja voidaan käyttää hyväksi riittävän tehokkaasti, jolloin kustannukset kilovattituntia kohden kulutuksen kasvaessa halpenevat. (Alajärven Sähkö Oy:n toimintakertomus v. 1964/ yhtiökokous 26.3.1965.)

Öljykriisi ja tuontihiilen nousu nostivat hintoja 1970-luvulla.

– Sähkön hinnat on voitu pitää ennallaan 1.11.1981 alkaen, mihin edellytykset löytyy vesivoiman suurehkosta tuotanto-osuudesta sekä atomi-voiman halvasta hinnasta ja erinomaisen hyvästä käyttövarmuudesta, todettiin vuoden 1982 toimintakertomuksessa.

Vuonna 1986 tuli käyttöön liikevaihtovero, joka nosti sähkön hintoja.

Sähkömarkkinoiden vapautuminen kilpailulle muutti oleellisesti energiayhtiöiden toimikenttää. Nyt sähkön käyttäjä saattoi vapaasti valita energiayhtiön, jolta osti sähkön. Sähkön siirtomaksu sen sijaan maksettiin edelleen oman alueen sähköverkoston omistajalle. Suomi oli ensimmäisten joukossa sähkömarkkinoiden avaamisessa Englannin, Norjan ja Ruotsin kanssa. Suomen sähkömarkkinalaki tuli voimaan vuonna 1995. Kilpailutaminen tuli mahdolliseksi kotitalouksille syksystä 1998 lähtien.

Päästöoikeuksien hinnat olivat alhaiset vielä 2000-luvun alussa. Tonni hiilidioksidia maksoi vain muutaman sentin. Mutta uuteen päästökaup-pajaksoon siirtyminen vuonna 2008 korotti tuntuvasti sähkön hankintahintaa.

Sähkön hintaan vaikutti veden saanti. Kun vuonna 2007 voimalaitosten käyttöaste oli hyvä, sähköä myytiin sähköpörssiin varsin kohtuullisella katteella. Sateisesta vuodesta johtuen käytettävissä oli aiempaa runsaammin edullista sähköä.

Alajärven Sähkö on pystynyt pitämään sähkön hinnan alhaisena. Vuonna 2014 yhtiö oli energiaviraston hintavertailussa kuudenneksi parhaalla sijalla koko maassa.

Vuoden 2005 alussa astui voimaan sähkön siirron hinnoittelun uusi valvontamalli. Viranomaisen tarkistaa jokaisen valvontajakson jälkeen kaikkien sähkön siirtoa harjoittavien yhtiöiden sallitun tuoton. Mikäli tuottoa on liikaa, se on palautettava asiakkaalle seuraavan valvontajakson aikana. Aikaisemmin viranomaisen vain velvoitti alentamaan sähkön siirron hintoja, mutta mahdollista ylituottoa ei veloitettu palauttamaan asiakkaalle. Alajärven Sähkö on aina pitänyt sähkön hinnan alhaisena ja kuluttajaystävällisenä. Tämän takia palautuksiin ei ole ollut tarvetta.

Rästit

Sähkömaksuja jäi asiakkailta rästiin Alajärven Sähkö Oy:n toiminnan alkuvuosista lähtien. Yhtenä syynä alkuaikoina liittymämaksujen osalta oli se, että yhtiöltä puuttui liittymämaksukirjanpito. Tämän takia yhtiökään ei aina tiennyt, keneltä oli liittymämaksu jäänyt suorittamassa.

Asiakkailla oli suurin rahapula 1950-luvulla, ja tämä näkyi myös saa-

tavien määrän lisääntymisenä. Kun rahamarkkinat kiristyivät vuonna 1953, virtamaksujen osalta jäi kantoajan päättyessä rästiin noin kaksi kertaa enemmän saatavia kuin edellisvuonna. Asennussaatavien kohdalla tilanne oli vielä pahempi.

SUHTEETTOMAN SUURET RÄSTIT

Rästiin jääneiden maksujen määrä on edelleen suhteettoman suuri. Vaikka maksut peritäänkin sitten pakkotoimenpitein yhtiölle, hankaloittaa se kuitenkin huomattavasti yhtiön toimintaa, sillä kiihkeimpänä syysasennuskautena annetaan tarvikkeita laskutukseen noin 0,5 miljoonan markan arvosta kuukaudessa. Ja kun tällaiset määrät viiptyvät maksamattomina vaikkapa vain 3 kk, seuraa siitä, että yhtiö joutuu rahoittamaan asennustöitä jatkuvasti noin 1,5 miljoonan määrällä. Tällainenkin määrä määrättyissä olosuhteissa aiheuttaa maksuvaikeuksia tavarahankinnoissa. (Alajärven Sähkö Oy:n yhtiökokouksen pöytäkirja 9.11.1950.)

Sähkölaskujen maksuun vaikutti taloustilanne. Vuonna 1953 tilanne rahamarkkinoilla oli huono. Virtamaksujen osalta jäi silloin kantoajan päättyessä rästiin maksuja noin kaksi kertaa normaalia enemmän. Asennussaatavien kohdalla tilanne oli vielä huonompi. Saatavia oli noin 1 450 000 mk. Suuri saatavien määrä vaikeutti hankintoja.

Vuoden 1955 tilinpäätöksen mukaan virta- ja perusmaksujen osalta rästit olivat 5 152 769 markkaa. Kun myös asennussaatavia oli yli kaksi miljoonaa markkaa, olivat tilisaatavat rästien osalta 7 653 435 mk. Saman vuonna koko tulostaseen loppusumma oli runsaat kuusi miljoonaa markkaa.

Vuoden 1955 tilintarkastuslausunnossa todettiin, että ”virta- ja perusmaksujen maksuunpano ja kanto ovat olleet riittävää kontrollia vailla maksuunpanoluettelon puuttuessa, mikä epäkohta kuitenkin poistuu, kun kantoluettelo otetaan käyttöön jo seuraavan kannon yhteydessä”.

RÄSTIEN PERUSSYYNÄ RAHATTOMUUS

Viisikymmentäluvun loppupuolella ja vielä kuusikymmentäluvullakin maksuja jäi paljon karhuttavaksi. Kun jouduin vastaamaan perinnästä, niin tulin tuntemaan myös syyt, mistä rästit johtuivat. Juuri koskaan syy ei ollut maksuhalut-

tomuus, leväperäisyys taikka unohtaminen, vaan yksinkertaisesti rahaa ei ollut. Paljon neuvoteltiin, odotettiin mullikan kasvamista teuraskuntoon, keväällä aukeavia työmaita ja mitä milloinkin. Joskus kuitenkin oli pakko käyttää sähkön katkaisua. Ne olivat ikäviä tehtäviä, jotka tuppasivat tulemaan joskus yöksi kotiinkin.

Usein nämä rästäpaikat olivat sivukylien mökeissä ja pienviljelmillä. Yleinen vaurastuminen lyhensi rästiluetteloita. Avautui neulomo- ja kutomotyöpaikkoja naisille ja viimein tuli toimeentuloturvalaki, joka turvasi keskeytymättömän sähkönsaannin lapsiperheille ja mm. romanien asuntoihin. (Erkki Mäkelän haastattelu.)

Vielä 1960-luvulla vuosittain jouduttiin muutamasta kymmenestä taloudesta katkaisemaan sähköt maksamattomien sähkölaskujen takia. Yhtiö oli maltillinen. Se yritti selvittää maksuasioita ensin neuvottelemalla. Oskari Tallbacka esitti kerran yhtiökokouksessa, että sähkövirta katkaistaisiin välittömästi maksurästien synnyttyä. Hänen esitystään ei kuitenkaan hyväksytty.

Asennus- ja liittymismaksuja oli rästissä vuonna 1963 yli 110 000 markkaa ja virtamaksuja lähes 27 000 markkaa.

– Hallituksen olisi käytävä rästiluettelot yksityiskohtaisesti läpi ja niissä tapauksissa, joissa edellytykset saatavien perimisiin olivat olemassa, ryhdyttävä ripeisiin toimenpiteisiin em. saatavien perimiseksi, koska ne ovat vakavana häiriönä yhtiön maksuvalmiudelle, totesivat tilintarkastajat.

Tämän johdosta rästeihin saatavien perintä keskitettiin vuonna 1963 Erkki Mäkelän hartioille. Hänelle annettiin oikeus tarvittaessa käyttää työvoima- ja asiantuntija-apua.

KARHUN MIELIPÄIVÄT

Allekirjoittaneen tehtäviin on kuulunut lähes parin vuosikymmenen ajan koetella alajärveläisten kärsivällisyyttä näitten viheliäisten maksukuittien lähettämisellä. Tässä ajassa ovat tulleet tutuiksi myös ne monet tavat, joilla me maksuihimme suhtaudumme.

Neljä – viisi haluaa maksaa laskunsa etukäteen jo ennen varsinaista maksuunpanoaikaa. ---

Kun viimeinen maksupäivä koittaa, ovat useimmat meistä onnistuneet palauttamaan maksulipukkeensa asianmukaisen suorituksen myötä lähettäjälle. Kuitenkin ovat eräpäivää seuraavat kaksi maksupäivää meille kaikkein mieluisimpia maksupäiviä. ---

Sääli karhun lähettäjää, jos hän onkin ”haukkunut väärään puuhun”, katsonut nimen väärältä riviltä tai muuten sotkenut paperinsa niin, että lähettää meille aiheettoman huomautuksen. Karhuilijan mainetta ei meidän silmissämme enää hevillä puhdisteta. (Erkki Mäkelä/Alajärven Joulu 1970 s. 35–36.)

Vuonna 1964 hallitus päätti, että virta katkaistaan jokaisessa tapauksessa, jos uuden mittariluvun aikana on entinen maksu suorittamatta. Päätös julkaistiin sanomalehdissä.

Kekseliäimmät reagoivat virrankatkaisuun kytkemällä omavaltaisesti itse virran uudelleen.

Virran katkaisijan työ ei ollut miellyttävimpiä. Joskus päästiin neuvottelutulokseen. Rahaa käytiin pyytämässä lainaksi naapurista ja näin päästiin pälkähästä. Kun talossa oltiin ilman sähköä muutama päivä, rahaa löytyi viimeistään silloin ja virta kytkettiin uudelleen. Mutta joskus kiukustunut isäntä antoi äkkilähdön virran katkaisijalle.

UHKASI ASEELLA

Minut lähetettiin usein katkaisemaan virtaa rästien takia.

Eräässä talossa ennätin kiivetä jo tolppaan, kun isäntä tuli paikalle ja uhkasi ampua, ellen tule nopeasti alas.

Oma henki tuntui niin tärkeältä, että jätin työn sikseen ja kerroin yhtiöllä, miten kävi. Erkki Mäkelä kimpaantui ja soitti poliisille. Tämän kanssa menttiin taloon uudelleen ja pian talo pimeni. (Aulis Heikkilän haastattelu.)

Rästeistä ei ole päästy eroon yhtiön 70-vuotisen historian aikana. Vuonna 2014 kuluttajista noin 10 prosentilta jouduttiin karhuamaan maksuja. Sähkö on ruvettu katkaisemaan herkemmin kuin takavuosina. Muutama talous oli vielä 2010-luvulla jopa vuoden ilman sähköä.

TAISTELU OSAKKEISTA JA KULUTTAJISTA

Nurkanvaltaajat

Suomen sähkömarkkinoilla alkoi kova vipinä 1990-luvun alussa ja sitä jatkui toistakymmentä vuotta. Nurkanvaltaajat olivat ahneena liikkeellä haalimassa sähköyhtiöiden osakkeita ja sähkömarkkinoiden vapauduttua alkoi kilpailu kuluttajista. Näinä vuosina etenkin pienet sähköyhtiöt olivat hyökkäysten kohteena ja moni menetti itsenäisyytensäkin.

Nurkanvaltauksen torjuntaan valmistauduttiin jo vuonna 1990. Keskustellessaan 18.4.1990 yhtiökokoukselle esitettävistä yhtiön toimintaa turvaavista keinoista Alajärven Sähkö Oy:n hallitus päätti käyttää konsulttia mahdollisten toimenpiteiden kartoittamiseksi. Toimitusjohtajalle annettiin valtuudet käyttää varatuomari Eeva-Liisa Rikkosta konsulttina. Tämän lisäksi harkittiin uuden osakeannin järjestämistä. Jako suunnattaisiin vanhoille kantaosakkaille ja liittyjille, jotka asuivat yhtiön toimialueella. Uusilla osakkeilla olisi äänimäärä 20-kertainen.

Tämän suuntainen esitys yhtiöjärjestyksen muuttamiseksi saatiin valmiiksi syksyllä 1990. Alajärven Sähkö Oy:n yhtiöjärjestyksestä muutettiin ja osakepääomaa korotettiin. Yhtiön osakkeet jakaantuivat A- ja B- osakkeisiin. A-lajin osakkeita oli 6500 kappaletta ja B-lajin 13000. A-osake tuotti kokouksessa yhden äänen, B-osake kaksikymmentä. Yhtiön B-osakkeita voitiin vastikkeellisella saannilla hankkia vain hallituksen suostumuksella, johon vaadittiin 4/5 ääntenenemmistö. B-lajin osakkeita voi yksi ostaja merkitä enintään 100 kappaletta. Yhtiökokouksessa kukaan ei voinut uuden yhtiöjärjestyksen mukaan äänestää enemmällä kuin viidennellä osalla kokoukseen osaa ottaneiden yhteenlasketusta äänimäärästä.

Uusien osakkeiden merkintään olivat oikeutettuja vain sellaiset Ala-

Alajärven Sähkö Oy:n hallitus vuonna 1995, edessä vas. Esko Mäkelä, toimitusjohtaja Erkki Vähätalo, Martti Siirilä, takana vas. Keijo Rintamäki, Tuomo Levijoki, Tapio Peltokangas ja hallituksen sihteeri Raimo Linnanmäki. Kuva: Alajärven Sähkö Oy:n arkisto / Valokuvat

järven Sähkö Oy:n osakkeenomistajat, joiden nimellä osakkeet oli merkitty yhtiön osaksluetteloon 19.11.1990 mennessä. Osakkeenomistaja oli oikeutettu merkitsemään yhdellä vanhalla osakkeella yhden uuden B-osakkeen. Ylimääräisiä osakkeita olivat oikeutettuja merkitsemään alajärveläiset sähköliittymän omistajat, jotka olivat Alajärvellä henkikirjoitettuna 1.1.1990. Kun osakkeiden merkintäaika päättyi 20.12.1990, vanhojen osakkeiden perusteella merkittiin 3 890 osaketta.

Yhtiöjärjestys muutettiin ylimääräisessä yhtiökokouksessa 19.11.1990.

Päätöstä seurasi kuitenkin kova kädenvääntö. Seinäjokelainen pankkiiiriliike KPPV-sijoitus Oy oli saanut haltuunsa Kurejoen Suksitehtaan nimissä olleet 100 osaketta, joita se pyysi rekisteröitäväksi 19.11.1990. Asiaa käsiteltäessä hallituksen kokouksessa asiantuntijana oli paikalla varatuomari Jyrki Karmavuo, joka totesi, ettei osakkeita voitu merkitä osakasrekisteriin, koska niistä mm. puuttui katkeamaton siirtoketju.

Tästä huolimatta KPPV:n ja Miiles Oy:n edustaja varatuomari Heikki

Kilpiö ilmaantui samana päivänä pidettyyn ylimääräiseen yhtiökoukukseen. Hän ehdotti monia muutoksia hallituksen esitykseen yhtiöjärjestyksen muuttamisesta, mm. sitä, että B-osakkeiden rekisteröintiin tarvittaisiin hallituksen päätös. Koeluontoisessa äänestyksessä hallituksen esitys voitti äänin 202–7.

Päätös jättää rekisteröimättä Kurejoen Suksitehtaan 100 osaketta oli mahdollista viedä käräjille. Haasteiden välttämiseksi ylimääräisen kokouksen puheenjohtajana toiminut varatuomari Jyrki Karmavuo kehotti hallituksen jäseniä välttämään julkisuutta.

PAKOMATKA

Olin ennättänyt ylimääräisen yhtiökokouksen jälkeen jo matkoille. Palatessani Vaasan lentokentällä odotti klein-bussi, josta ensimmäisenä syöksyi ulos toimitusjohtaja Esko Asplund. Tämä ilmoitti, että kotiin ei lähdetä, jottei mahdollinen haastemies tavoittaisi meitä.

Oleskelimme piilossa sen ajan, että haasteaika meni umpeen. Mukanamme oli myös ylimääräisen yhtiökokouksen sihteeri Raimo Linnanmäki. Toimitusjohtajan ja hallituksen jäsenten vaimotkaan eivät tienneet missä olimme yhtiön konttoriväestä puhumattakaan.

Haaste jäi saamatta ja yhtiökokouksen päätökset jäivät voimaan. (Esko Mäkelän haastattelu.)

Pakomatka auttoi vain vähän aikaa. Kesällä 1992 KPPV-sijoitus vaati viikon kuluessa Alajärven Sähkö Oy:n hallitukselta selvitystä, miksi osakesiirtoa ei ole hyväksytty Kurejoen Suksitehtaan osalta.

Toimitusjohtajan antama vastaus ei tyydyttänyt sijoitusyhtiötä, vaan se haastoi Alajärven Sähkö Oy:n käräjille. Oikeuden päätös oli Alajärven Sähkö Oy:lle langettava. Valitus hovioikeuteen toi ainoastaan sellaisen helpotuksen, että Alajärven Sähkö Oy vapautettiin korvausvelvollisuudesta ja KPPV velvoitettiin maksamaan Alajärven Sähkölle 1500 markan korvaus oikeudenkäyntikuluista hovioikeudessa. Alajärven Sähkö Oy:n hallitus päätti 23.3.1994 siirtää osakkeet KPPV-sijoitus Oy:n nimiin.

Muitakin nurkanvaltaajia oli liikkeellä. Lapuan Sähkö Oy hankki vuonna 1995 Alajärven Sähkö Oy:n osakkeita 50 kappaletta Kiinteistö

Oy Säästösammolta. Alajärven Sähkö Oy:n hallitus kieltäytyi uusitun yhtiöjärjestyksen 3 §:n perusteella antamasta suostumusta hankkeelle.

Samoilla perusteilla hallitus kieltäytyi vuonna 1997 antamasta suostumustaan 27 B-osakkeen merkitsemiselle osakasrekisteriin, koska ”hallituksen pyrkimys on kehittää yhtiötä sähkönkäyttäjiensä omistamana seutukunnallisena yhtiönä. Tätä tarkoitusta ei palvele osakkeenomistuksen merkittävät ja nopeat muutokset käyttäjäpiirin ulkopuolella”. Osakkeensierroanomuksen oli tehnyt KPPV-sijoitus Oy, jolla oli jatkuvasti Alajärven Sähkö Oy:n osakkeiden ostotarjouksia paikallislehdessä.

Valtakunnallisiakin sähkölaitoksia kiinnostivat Alajärven Sähkö Oy:n osakkeet. Talvella 1999 Vattenfall Oy yritti ostaa osakkeita paikallisen pankin välityksellä, mutta pankki kieltäytyi välitystehtävästä.

Samaan aikaan Seinäjoen Pankkiiriliike Oy lähetti Alajärven Sähkö Oy:n osakkeenomistajille kirjelmän, jossa se pyysi myyntitoimeksiantolomakkeen palauttamista allekirjoitettuna. Samanlainen kirje oli lähetetty myös Vimpelin Voima Oy:n osakkaille.

Alajärven Sähkö Oy lähetti hallituksen jäsenten ennakkosuostumuksella osakkaille kirjeen, jossa selvitettiin asiaa yhtiön näkökulmasta. Tämän jälkeen Alajärven Sähkö Oy:n osakkaat olivat varpaillaan, soittelivat yhtiön johdolle ja olivat yksimielisiä siitä, ettei osakkeita tulla myymään.

Muitakin suojautumiskeinoja käytettiin. Vuonna 1995 Alajärven Sähkö Oy päätti antaa osakassähköä. Sitä jaettiin korkeintaan 15 % vuosikulutuksesta. Osakassähkö tiesi osakkaille miellyttäviä lisäetuja. Uusi tariffi ankkuroi osakkaat entistä tiiviimmin Alajärven Sähköön. Osakassähköä jaettiin edelleen vuonna 2013. Osakassähkösopimuksia tehtiin 468.

Nurkanvaltaajien hyökkäyksen torjumiseksi Alajärven Sähkö Oy ja Vimpelin Voima Oy ostivat ristiin toistensa osakkeita pahojen päivien varalta. Vuonna 1990 Alajärven Sähkö osti Lapuan Osuuskaupalta 100 Vimpelin Voiman osaketta.

Alajärven Sähkön johto oli pakotettu miettimään muitakin suojautumistoimia. Keskusteluissa väläytettiin mm. sisaryhtiön tai säätiön perustamista. Myös Vimpelin Voiman kanssa pidettiin asian tiimoilta yhteisiä neuvotteluja. Eräs käytännön toimi oli päätös omien osakkeiden ostamisesta. Vuonna 2000 tehtiin myös päätös suunnatusta osakeannista, jolloin

myös muilla sähkökäyttäjillä kuin vanhoilla osakkailla olisi mahdollisuus saada osakassähköä. Mielenkiinto suunnattuun osakeantiin oli kuitenkin vähäistä, vain kolme henkilöä ilmoitti halukkuutensa siihen.

Nurkanvaltaajien huonosta menestyksestä yhtenä esimerkkinä oli vuoden 1999 yhtiökokous. Suurimman valtausyrittäjän eli KPPV-sijoitus Oy:n edelleen myytyjen osakkeiden kokonaisäänimäärä oli kokouksessa vain 2 169, joka oli 11,5 % paikalla olleiden osakkeenomistajien kokonaisäänimäärästä.

Hankkimansa osakkeet KPPV myi sittemmin Fortumille, joka tarjosi saamiaan 781 osaketta syksyllä 2004 Alajärven Sähkö Oy:lle. Ostotarjouksen jälkeen suurin osa näistä osakkeista palasi kotiin eli Alajärven Sähkölle. Näihin aikoihin päättyivät nurkanvaltausyrittäyksetkin.

Sähkömarkkinoiden vapautuminen

Kesäkuun 1. päivänä 1995 astui voimaan sähkömarkkinalaki. Tämä tiesi sähkömarkkinoiden asteittaista vapautumista.

Sähkömarkkinalain mukaan marraskuun alusta lähtien 1995 yli 500 kWh:n sähkönkuluttajat voivat vapaasti valita sähköntoimittajansa. Vuonna 1998 kilpailu vapautui kotitalouksille ja marraskuun alusta lähtien viimeisetkin sähkön käyttäjät eli maataloudet ja pienyritykset saattoivat kilpailuttaa sähkönhankintojansa.

Vapaa kilpailu kosketi vain energian hintaa mutta ei sähkön siirtoa.

– Sähkömarkkinalain seurauksena verkosto on vapaasti kaikkien käytössä. On mahdollista, että Alajärven Sähkö Oy jakaantuu kahteen yhtiöön, jolloin toiselle kuuluisi sähkön siirto, toiselle energian myynti, pohti Alajärven Sähkö Oy:n toimitusjohtaja Erkki Vähätalo vuonna 1995.

Näin ei kuitenkaan käynyt. Vain suurimmilla paikkakunnilla kehitys johti jakaantumiseen.

Muitakin uhkatekijöitä oli. Sähkön siirron suhteen suunniteltiin valtakunnallisesti sellaistaakin periaatetta, että yhtiön jakelualueella lähinnä päämuuntajaa olleet saisivat sähköä edullisemmin kuin muut. Tästä olisivat kärsineet sivukylät. Päätökseksi tuli, että yhtiön jakelualueella siirtohintana on yhtä suuri kaikilla.

Suurin uhkatekijä liittyi energian hintakilvoitteluun.

Pian sähkömarkkinalain voimaan tultua Alajärven Sähkö Oy:n toimitusjohtaja vaihtui. Vuonna 1996 työnsä Alajärvellä aloittanut Tapio Keckman oli optimistinen. Työskenneltyään muutaman kuukauden Alajärvellä hän oli pannut merkille, että Alajärven Sähkö Oy:n asiakkaat arvostivat oman paikkakuntansa sähköyhtiön kokonaisvaltaista palvelua avoimilla sähkömarkkinoilla.

– Sähköalalla on monia, jotka uskovat sähkömarkkinoiden avaamisen vievän elintilan pieniltä yhtiöiltä. Alajärven Sähkö osoittaa, että myös pieni voi olla tehokas ja säilyttää asiakkaansa, ennusteli Tapio Keckman.

Sähkönmyyjät kilpailivat asiakkaista alentamalla sähkön hintaa jopa investointeja vaarantavalle tasolle. Kuluttajien maksamassa sähkön verollisessa kokonaishinnassa alennusten vaikutus oli vain parin prosentin verran, mikä johtui sähköveron korotuksista. Hintakilpailun kohteeksi joutuivat ennen kaikkea pienkuluttajat. Alajärven Sähkön käyttäjistä näihin lukeutuivat paitsi yksityiset myös maatalous. Näiden osuus Alajärven Sähkön Oy:n energian myynnistä oli vuonna 1995 noin 91 %.

Alajärven Sähkö Oy kävi torjuntataistelua jo ennen sähkömarkkinalain säätämistä. Vuonna 1990 osakepääomaa korotettiin ja uusia osakkeita myytiin lähes 4 000 kappaletta. Näin omistus pohja laajeni. Syyskuun alussa 1995 otettiin käyttöön osakassähkötariffi, jonka perusteella yhtiön osakkaat saivat sähköä entistä edullisemmin.

Sähkömarkkinoiden vapautumisen alkuvaiheessa Alajärvellä oli vain kolme yli 500 kW:n kuluttajaa. Alajärven Sähkö Oy:n suurimpiin sähkökäyttäjiin kuulunut Myllyahon Saha Oy kilpailutti sähkönhankintansa ja päätti tämän perusteella edelleenkin hankkia sähköenergiansa paikalliselta sähköyhtiöltä.

– Sähköyhtiön paikallisuus on meille suuri etu. Tunnumme meitä palvelevat henkilöt ja saamme heiltä monipuolista tietoa. Mielestämme paikalliset laitokset pitävät sähkön hintatason vakaana. Meneillään oleva alan keskittyminen johtaa harvoin sähköyhtiöihin ja todellisen kilpailun vähenemiseen, mistä on pitkällä aikavälillä seurauksena hintojen nousu. Emme ole katsoneet tarpeelliseksi uudessakaan markkinatilanteessa lähteä etsimään uutta sähköntoimittajaa, koska olemme tyytyväisiä Alajär-

ven Sähkö Oy:n palveluun ja hinnoitteluun, totesi vuonna 1997 Myllyahon Saha Oy:n toimitusjohtaja Juhani Myllyaho.

Muutkin yli 500 kW:n alajärveläiset kuluttajat kilpailuttivat sähkön ostonsa. Toinen käytti konsulttipalveluita, toinen luotti omiin taitoihinsa, mutta kumpikin joutui toteamaan, että Alajärven Sähkö Oy:n hinta ja palvelun kokonaislaatutaso olivat sellaisia, ettei sähkön toimittajaa kannattanut vaihtaa.

Kilpailu vapailla sähkömarkkinoilla ei ollut kovin voimakasta Alajärven Sähkö Oy:n toimialueella. Vasta vuonna 1997 loppuvuodesta Alajärven Sähkön asiakkaat pyysivät mainittavassa määrin sähköntoimitustarjouksia kilpailijoilta. Tarjouspyyntöjen määrä kaksinkertaistui vuonna 1997.

– Alajärven Sähkö Oy:n tutkimusten mukaan asiakkaat arvostivat edullisen sähkön hinnan lisäksi erityisesti toimituksen luotettavuutta ja palvelun laatua, totesi toimitusjohtaja Tapio Keckman vuonna 1997.

Voimistuneesta kilpailusta ja suursähköyhtiöiden aktiivisesta markkinoinnista huolimatta vain pieni osa pienkuluttajistakin vaihtoi sähkön myyjää.

Vuonna 1994 eli vuosi ennen sähkömarkkinoiden vapautumista oli Alajärven Sähköllä kuluttajia yhteensä 4 387. Vuosi vapautumisen jälkeen oli kuluttajien määrä 4 453. Eikä lukumäärä pudonnut pitemmälläkään aikaperspektiivillä asioita tarkasteltaessa. Vuonna 2013 kuluttajien määrä oli 5 123. Kun asukasluku 1995–2013 laski, kertovat luvut selkeästi siitä, ettei sähkömarkkinoiden vapauttamisella ollut vaikutusta Alajärven Sähkö Oy:n kuluttajien lukumäärään. Vuosittain on sähkön toimittajaa vaihtanut muutama kymmen. Monet näistä ovat kuitenkin palanneet uudestaan Alajärven Sähkön asiakkaiksi.

Suurimpana kilpailun esteenä asiakkaat pitivät siirtohinnoittelua ja omistuksen keskittymisen pelkoa. Omistuksen keskittymisen pelättiin johtavan kartellisoitumiseen ja pitemmällä aikavälillä kilpailun väheneemiseen ja hintojen nousuun.

Valtakunnallisessa vertailussa ei suurten sähköyhtiöiden todettu olevan pieniä edullisempia tai tehokkaampia, pikemminkin päinvastoin.

– Pienillä paikallisilla laitoksilla onkin suuri merkitys kilpailun ja va-

kaan hintatason ylläpitäjänä. Vuoden mittaan suoritetuissa erilaisissa vertailuissa yhtiömme sijoittui säännöllisesti halvimman neljänneksen joukkoon Suomen yli sadan sähköyhtiön joukossa, kun vertailtiin sähkön myynti- ja siirtohintoja, kertoi Alajärven Sähkö Oy:n toimitusjohtaja Keckman vuonna 1997.

Sähkömarkkinoiden vapauduttua monet pienet sähköliikkeet epäilivät kilpailukykyänsä jatkossa ja luopuivat itsenäisyydestään. Näin kävi esimerkiksi Jyllinkosken, Lapuan, Evijärven ja Lappajärven Sähköjen suhteen. Alajärven Sähkö Oy ei uskonut pelotuspuheisiin. Se puolusti tiukasti omaa reviiiriään ja jatkoi kilpailukykyisenä eteenpäin.

Alajärven Sähkön viettäessä vuonna 2004 60-vuotisjuhliiaan yhtiön toimitusjohtaja saattoi huokaista helpotuksesta.

– Yhtiö on menestynyt markkinoilla erinomaisesti. Sähkömarkkinoiden vapauduttua väitettiin, että vapautuminen lopettaisi pienet yhtiöt. Kymmenen vuoden kilpailu on kuitenkin osoittanut, että pienillä paikallisilla yhtiöillä on omat mahdollisuutensa. Olemme lähellä asiakkaita ja tunnemme paikalliset olosuhteet, totesi toimitusjohtaja Tapio Keckman.

TALOUS JA OMISTUS

Vakaa talous

Alajärven Sähkö Oy:n talous on ollut vakaalla pohjalla alusta lähtien. Ensimmäiset toimintavuodet olivat raskaimmat, koska rakennettavaa oli paljon mutta kuluttajia vähän. Vuonna 1946 tuli silti voittoa 102 720 mk 75 p, mutta velkaa oli noin 7 400 000 mk, josta osakepääoman osuus 3 900 000 mk.

Vuonna 1949 anottiin valtionapua sähköistämiseen. Anomusta viemään saatiin kansanedustajat E.A. Turja Lapualta ja Väinö Rankila Vimpeleistä.

Vuonna 1952 taloudellinen asema todettiin jo tyydyttäväksi.

Vuoden 1955 tilinpäätöksessä yhtiön rahatilanne todettiin erittäin heikoksi. Syyksi mainittiin toimitalon rakentaminen ja pylväsvarasto.

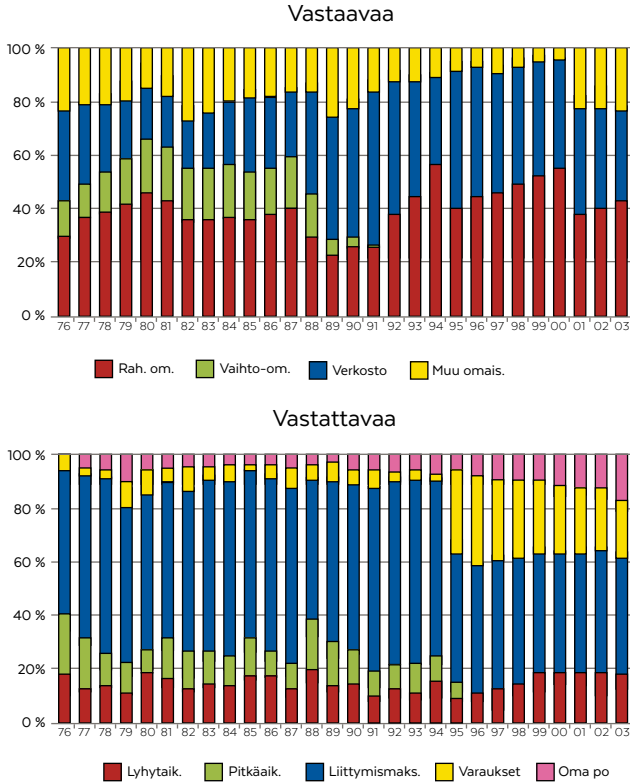
Investoinnit olivat 1960-luvulla suuret ja niinpä vuonna 1966 tilinpäätös osoitti lähes 27 000 markan alijäämää. Tämän takia yhtiö joutui ajoittain maksamaan viivästyskorkoa. Lainalyhennykset olivat kolminkertaistuneet aikaisempiin vuosiin verrattuna.

Alkuvuosi 1974 muodostui taloudellisesti raskaaksi, koska öljy- ja hiilikriisin takia sähkön tuottajahinta nousi mutta kuluttajamaksuja voitiin korottaa vasta 1.5. lähtien. Öljykriisin johdosta Alajärven Sähkö Oy:n kullutus kasvoi vain 13,4 %, joka oli pieni aikaisempien vuosien 20–30 %:n kasvuun verrattuna. Tämä rasitti taloutta.

Vuonna 1976 sähkön myynnin tuotto väheni tilapäisesti, kun vähittäismyyntihintojen nousu tapahtui kuukausia myöhemmin kuin tukkuhintojen.

Vuonna 1982 todettiin talouden olevan taas vakaalla pohjalla. Hintoja jopa laskettiin kaksi kertaa 1980-luvulla huolimatta sähköveron noususta. Velkojen määrä laski 1990-luvulla tulostaseessa yli 40 prosentista vajaaseen 20 prosenttiin.

Taseen rakenne % 1976–2003

Alajärven Sähkö Oy: omaisuustase vuosina 1976–2003.

Lähde: Alajärven Sähkö Oy:n arkisto / toimintakertomukset

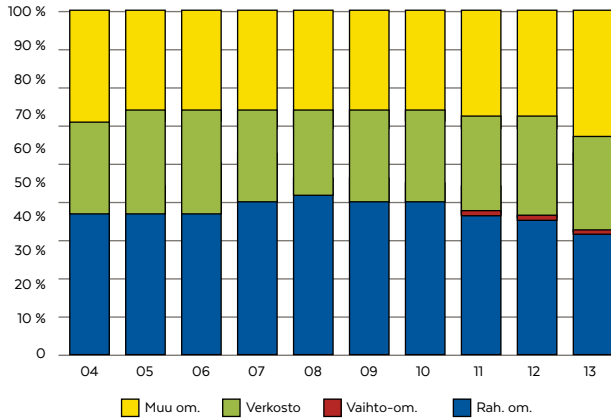
Tuloista sähkön myynti oli tärkein. Sen osuus liikevaihdosta vaihteli 1980–1991 välillä 80,2 % – 93,8 %. Tilapäisen laskun liikevaihtoon aiheutti myymälätoiminnan lopettaminen vuonna 1991.

Yhtiö tuotti voittoa vuonna 2013 yhteensä 520 800,75 euroa.

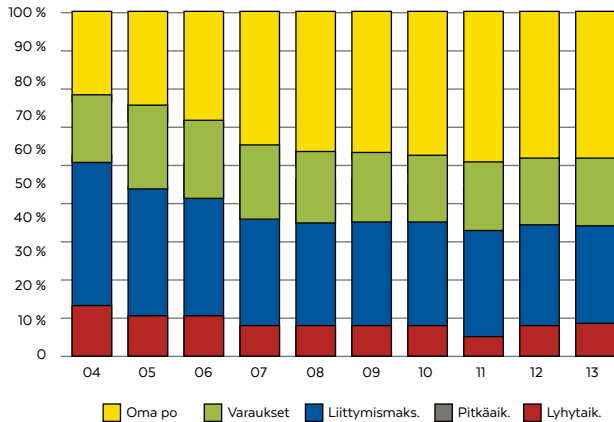
– Vaikean alun jälkeen yhtiö on kehittynyt niin, että nyt viisikymmenvuotiaana yhtiö on vakaa ja teknisesti hyvässä toimintakunnossa, kirjoitti toimitusjohtaja Erkki Vähätalo vuonna 1994.

Taseen rakenne % 2004-2013

Vastaavaa

Vastattavaa

Alajärven Sähkö Oy: omaisuustase vuosina 2004-2013.

Osakkaat

Alajärven Sähkö Oy:tä perustettaessa osakepääomaksi päätettiin 3 900 000 markkaa jaettuna 6 500:een 600 markan osakkeeseen. Osakkaaksi pääsy riippui johtokunnan harkinnasta. Yhtiön osakkaaksi pääsivät johtokunnan harkinnan mukaan kunnat, kuluttajayhtymät, teollisuuslaitokset ja yksityiset kuluttajat.

Osakemerkinnän tuli tapahtua johtokunnan määrämien perusteiden mukaan suhteessa kuluttajan sähköntarpeeseen, jota arvioitaessa käytettiin maataloudessa viljeltyä pinta-alaa, muissa kotitalouksissa lämmitettävien huoneiden lukumäärää ja teollisuudessa liityntäarvoa.

Yhtiökokouksessa oli osakkailla oikeus äänestää seuraavan asteikon määräämällä äänimäärällä:

- 1 – 10 osakkeen omistaja 1 äänellä
- 11 – 25 osakkeen omistaja 2 äänellä
- 26 – 50 osakkeenomistaja 3 äänellä
- 51 – 100 osakkeen omistaja 4 äänellä
- yli 100 osakkeen omistaja 5 äänellä

Vuonna 1944 suurimmat osakkeen omistajat olivat Alajärven kunta (500 osaketta), Alajärven seurakunta (250 osaketta), Yrjö Ala-Piirto (100 osaketta) ja Urho Niemi-Pynttari (43 osaketta).

Vuonna 1946 joutui osa osakkeista leimaamattomana valtiolle. Vuonna 1950 yhtiö lunasti nämä osakkeet takaisin ja tarjosi niitä entisille omistajille. Kaikki eivät lunastaneet määräaikaan mennessä. Lunastamatta jääneet osakkeet myytiin eniten tarjoaville.

Yhtiöjärjestykseen tehtiin myöhempinä vuosina monia pieniä muutoksia. Osakkaiden asemaan vaikutti eniten vuonna 1990 tehty uudistus, jossa osakkeet jaettiin yhden äänen antaviin A-osakkeisiin ja 20 äänen B-osakkeisiin.

Vuonna 1995 käyttöön otettu osakassähkötariffi paransi osakkaiden asemaa.

Vuonna 2014 Alajärven Sähkö Oy:n osakkeiden määrä oli 9 830, joista oli A-osakkeita 6 024 ja B-osakkeita 3 806. A-osake antoi yhden äänen ja B-osake 20. Näin ääniä oli yhteensä 82 144.

Vuonna 2014 yhtiön osakkeita omistivat eniten Alajärven kaupunki,

Alajärven seurakunta, Alajärven Osuuspankki ja Alajärven Lämpö. Omistajia yhtiöllä oli yli 1 300.

Alajärven Sähkö Oy rupesi maksamana osinkoa ensimmäisen kerran 1990-luvulla. Vuonna 1997 päätettiin jakaa osinkoa 75 markkaa sekä A-että B-sarjan osakkeelta ja vuonna 1999 100 mk sekä kummankin sarjan osakkeelta. Tämä lisäsi osakkaiden tyytyväisyyttä.

Osakkaiden asema parani merkittävästi, kun samaan aikaan ruvettiin jakamaan osakassähköä. Osinkoa jaettiin vuodelta 2012 yhteensä 294 900 euroa ja seuraavalta vuodelta 195 160 euroa.

Etenkin 2000-luvulla pienosakkaat vaativat lisää osinkoa. Asiasta jouduttiin kärjekkäiden puheenvuorojen jälkeen äänestämään varsinaisessa yhtiökokouksessa keväällä 2013, jolloin hallituksen esitys 20 euroa osakkeelta voitti esityksen 30 eurosta äänin 8 018–3 529. Seuraavana keväänä hallitus joutui yhtiökokouksessa alakynteen. Hallitus oli esittänyt osinkoksi 20 euroa osakkeelta. Yhtiökokouksessa määräksi esitettiin 25 euroa. Hallituksen esitys hävisi äänin 11 383–10 861, joten osinkoa maksettiin 25 euroa osakkeelta. Tämä oli 46,8 % tilikauden voitosta.

LAAJA ASIAKASPOHJA

Suomen sähköhuollon erittäin korkea laatutaso ja sähkön hinnan edullisuus perustuu mielestäni kahteen tekijään: asiakasomistukseen ja sähkölaitosten yhteistyöhön.

Suoraan tai välillisesti omistajan valtaa käyttäneiden asiakkaiden aktiivisuuden ansioksi voidaan lukea se, että suomalaiset sähkölaitokset ovat onnistuneesti välttäneet laajan ns. ”isännättömän rahan” houkutukset. Sähkölaitokset ovat lähes poikkeuksetta pitäneet sähkön laatua ja edullisuutta tärkeimpänä tavoitteenaan eivätkä ole sortuneet edes kasinotalouden houkutuksiin.

Suomen olosuhteisiin soveltuvan sähkön tuotanto- ja jakelutekniikan kehittyminen ei olisi ollut mahdollista ilman sähkölaitosten hedelmällistä yhteistyötä, jota on harjoitettu sekä järjestäytyneesti että vapaamuotoisesti.

Alajärven Sähkö Oy:n laaja asiakkaisiin sitoutunut omistus pohja on oman käsitykseni mukaan erinomainen vahvuus myös tulevaisuudessa. (Alajärven Sähkö Oy:n toimintakertomus 1994 / Simo Pikkusaari.)

JOHTO JA HENKILÖKUNTA

Toimitusjohtajat

Alajärven Sähkö Oy:n juoksevia asioita hoiti alkuvuodet isännöitsijäksi valittu Eino Niemi. Yhtiökokouksessa keväällä 1946 osakkeenomistajien taholta esitettiin toivomus toimitusjohtajan ottamista. Emil Aaltosesta käytettiin vuonna 1946 nimitystä toimitusjohtaja, todellisuudessa hän oli asentaja.

Eino Niemi pyysi vuonna 1948 eroa isännöitsijän toimesta ilmeisesti kyllästyneenä paitsi työtaakkaan myös hallituksen tiimoilla käytyyn tili-kiistoja koskevaan kinasteluun. Hänen eronsa nopeutti toimitusjohtajan toimen perustamista.

Hallitus päätti 20.12.1948 julistaa haettavaksi toimitusjohtajan toimen. Tämä oli viisas ratkaisu. Aloitteleva sähköyhtiö tarvitsi kipeästi asian-tuntijan.

Hallitus valitsi kokouksessaan 3.1.1949 yksimielisesti yhtiön toimitus-johtajaksi insinööri Esko Erkinheimon Pietarsaaresta.

Esko Erkinheimo oli kaukonäköinen johtaja, joka huomasi kasvavana ongelmana uhkaavan sähköenergiapulan. Sen ratkaisemiseksi tarvittiin hänen mielestään paitsi paikallisia myös maakunnallisia toimia. Hänen aikanaan perustettiin Järvisseudun sähkövoiman kuntainliitto ja ruvettiin suunnittelemaan omaa sähkölaitosta.

Alajärveltä hän siirtyi Kalajoen Sähkö Oy:n toimitusjohtajaksi toimit-tuaan kahdeksan vuotta Alajärven Sähkö Oy:n johtajana.

Vapautunutta toimitusjohtajan paikkaa haki mm. insinööri Esko Asp-lund.

– Minulla ei ole suuriakaan mahdollisuuksia tulla valituksi, hän kir-joitti Helsingissä opiskelemassa olleelle tulevalle vaimolleen.

Valintakokous kesti tuntikaupalla. Siellä puhuttiin välillä lujaakin.

Kun hallituksen jäsenet purkautuivat kokoushuoneesta, heillä oli kerrottavana uutinen, jonka mukaan uudeksi johtajaksi valittiin yksimielisesti Esko Asplund.

Keskikoulussa opettajana ollut Esko Asplund aloitti työnsä joulukuussa 1955. Paikkakuntalaisena hän tunsi asiakkaat ja nämä hänet. Tämä helpotti monien käytännön asioiden hoitoa. Esko Asplundin sydäntä lähellä olivat erityisesti Alajärven säännöstely, Koskenvarren voimalaitoksen rakentaminen ja koko Alajärven sähköistäminen. Esko Asplund jäi eläkkeelle vuonna 1991 toimittuaan 36 vuotta Alajärven Sähkö Oy:n toimitusjohtajana.

Johtajana hän osasi käsitellä hyvin työntekijöitä. Jos joku kaipasi ojenusta, sitä ei koskaan annettu toisten kuullen. Alajärven Sähkö Oy:n hallituksen puheenjohtaja Esko T. Mäkelä totesi lähtiäisjuhlassa, että Esko Asplundin kaudella yhtiön kehitys on ollut valtaisa.

Tasavallan presidentti myönsi Esko Asplundille yli-insinöörin arvonimen.

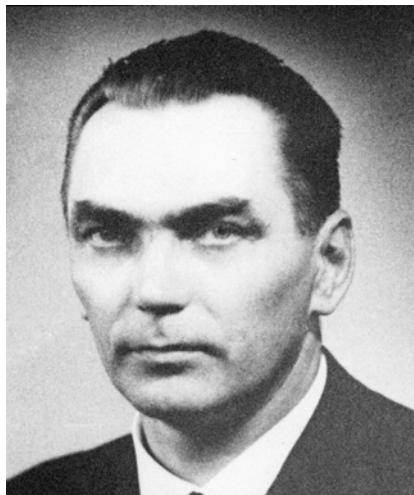
– Sähkölaitoksessa pitkäaikaisia työntekijöitä tarvitaan erityisesti teknisellä puolella, jossa tehdään tiivistä ryhmätöitä. Yhteistyön on sujuttava saumattomasti ja näin se on yhtiössämme tapahtunutkin, sanoi Esko Asplund jäähyväispuheessaan.

– Tästä olin vakuuttunut jo hakupapereita täytellessäni. Hyvä yhteistyö on hyvä lähtökohta tullessani työhön, totesi Esko Asplundin seuraaja Erkki Vähätalo.

Ikaalisissa syntyneen diplomi-insinööri Erkki Vähätalon toimikausi Alajärvellä kesti vain viisi vuotta (1991–1996). Hän siirtyi Alajärvelle nokiaisen Megavoima Oy:n teknisen osaston johtajan vakanssilta. Hänen aikanaan alkoi taistelu nurkanvaltaajia vastaan ja sähkömarkkinat vapautuivat. Valtaajat pantiin kuriin ja asiakas- ja osakasystävällisellä toiminnalla torjuttiin asiakkaiden karkaaminen. Vähätalo siirtyi Alajärveltä Forssan Energian toimitusjohtajaksi.

ABB:n palveluksessa ennen Alajärvelle tuloaan työskennelleen diplomi-insinööri Tapio Keckmanin toimikausi alkoi vuonna 1996. Hänen aikanaan jatkui osakasystävällinen toiminta. Toisaalta halvan energian saantiin kiinnitettiin huomiota ostamalla vesienenergiaa Ruotsista ja Nor-

ALAJÄRVEN SÄHKÖ OY:N TOIMITUSJOHTAJAT

Esko Erkinheimo. Kuva: Alajärven Sähkö Oy:n arkisto / Valokuvat

Esko Asplund. Kuva: Alajärven Sähkö Oy:n arkisto / Valokuvat

Erkki Vähätalo. Kuva: Alajärven Sähkö Oy:n arkisto / Valokuvat

Tapio Keckman. Kuva: Alajärven Sähkö Oy:n arkisto / Valokuvat

Erkki Ammesmäki. Kuva: Okacolor Tapani Tallbacka

Ahti Källi. Kuva: Ahti Källin kokoelmat

jasta sekä ydinvoimaa omasta maasta. Myös tuulivoiman hankintaan valmistauduttiin. Hänen aikanaan laadittiin sähkön toimitusvarmuuteen tähtäävä sähköverkon kehittämissuunnitelma, jota toteutetaan usean vuoden aikana. Tapio Keckman siirtyi eläkkeelle marraskuussa 2014. Työtä jatkoi insinööri Erkki Ammesmäki ja 11.4.2015 lähtien kauppatieteiden maisteri Ahti Källi, jolla on myös sähköalan koulutus.

Kaikki Alajärven Sähkö Oy:n toimitusjohtajat ovat toimineet myös Järvisseudun sähkövoiman kuntainliiton toimitusjohtajina.

He olivat alansa asiantuntijoita, jotka ratkaisevasti vaikuttivat Alajärven Sähkö Oy:n myönteiseen kehittymiseen.

Hallitus ja tilintarkastajat

Hallituksen ensimmäisenä puheenjohtajana toimi Toivo Kokko neljä vuotta. Hän joutui puurtamaan vaikeissa olosuhteissa tarvikepulan takia. Taakkaa lisäsi toimitusjohtajan puuttuminen. Hallituksen puheenjohtajana hän hoiti yhtiön juokseviakin asioita.

Pitkäaikaisin hallituksen puheenjohtaja oli Kalle Yli-Juuti, joka johti

loin tuli täyteen 30 vuotta. Yli 20 vuotta ovat istuneet hallituksessa Kalle Yli-Juuti, Martti Siirilä, Kalervo Myllykangas, Toivo Kultavuori ja Keijo Rintamäki.

Hallitustyöskentelyyn valitut olivat yleensä rauhallisia ja harkitsevia miehiä. Kalervo Myllykangas ansioitui erityisesti Koskenvarren voimalaitoksen rakentamisen yhteydessä.

Mutta esille tuli myös paljon vaikeita asioita, joista ei aina oltu yksimielisiä.

Yhtiön kevätkokouksessa 1948 kokous ei voinut myöntää tili- ja vastuuvapautta hallitukselle ilmenneitten tiliepäselvyyksien takia. Siksi valittiin erillinen toimikunta selvittämään asioita. Toimikunnan puheenjohtajaksi valittiin kansanhuollon johtaja Lauri Eskeli. Kiista koski palkkojen ja hankintojen kierrättämistä toisen yrityksen kautta. Tällaiseen menettelyyn hallitus oli antanut osittaisen luvan vuonna 1946.

Syyskokouksessa 15.12.1948 koko hallitus vaihtui jupakan johdosta. Myöskin isännöitsijä Eino Niemi pyysi eroa, ja tämä nopeutti toimitusjohtajan toimen perustamista.

Hallituksen jäsenistä kolme pyysi eroa ja lisäksi kahden erovuoroisen tilalle tuli uudet. Erovuoroisten tilalle valittiin Kalervo Myllykangas ja

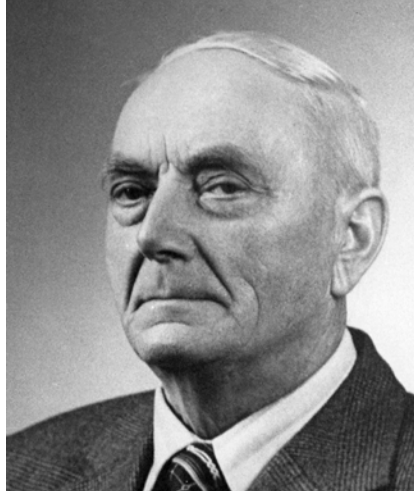

Alajärven Sähkö Oy:n tilintarkastajia vuosien varrelta, vas. Armas Ojajärvi, Onni Levijoki, Jorma Joensuu ja Pentti Hietala. Kuva: Lyyli Asplundin kokoelmat

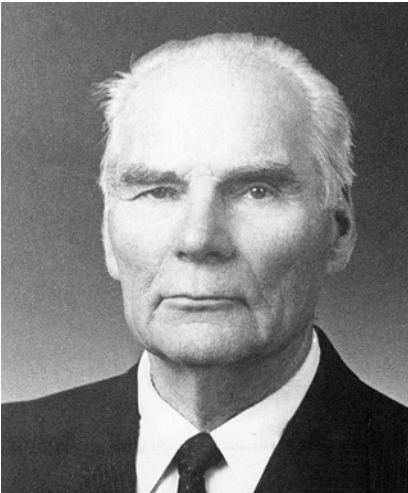
ALAJÄRVEN SÄHKÖ OY HALLITUKSEN PUHEENJOHTAJAT

Toivo Kokko. Kuva: Alajärven Sähkö
Oy:n arkisto / Valokuvat

Kalle Yli-Juuti. Kuva: Alajärven Sähkö
Oy:n arkisto / Valokuvat

Toivo Kultavuori. Kuva: Alajärven Sähkö
Oy:n arkisto / Valokuvat

Esko Mäkelä. Kuva: Alajärven Sähkö
Oy:n arkisto / Valokuvat

Pertti Väänänen.
Kuva: Tapani Tallbacka

Ari Autio.
Kuva: Tapani Tallbacka

Lauri Viitaniemi. Lisäksi eroa pyysivät Toivo Kokko, Oskari Joensuu ja Kalle Isoniemi, joiden tilalle valittiin Lauri Keltikangas, Valde Herrala ja Kalle Yli-Juuti.

Valitun toimikunnan mukaan ”ei mitään sovittamatonta rikosta ole tapahtunut”. Kuitenkin se esitti, että kierrättäneen liikkeen johtajan oli esitettävä ”pätevä selvitys” rahojen käytöstä omalta osaltaan. Se saatiin ja tilanne rauhoittui.

Hallinnon huipulla puhalsivat vinhat tuulet myös vuonna 1955, kun hallitus esitti sähkölinjojen luovuttamista Järvisseudun sähkövoiman kuntainliitolle.

– Erkinheimo ajoi voimakkaasti Järvisseudun sähkölaitoksen yhdistämistä ja sähkölinjojen luovuttamista. Tätä eivät kaikki hyväksyneet. Lisäksi yhtiön johtokunnassa oli kaksi jäsentä, joiden ”kemat” eivät lyöneet yhteen Erkinheimon kanssa, muisteli tähän aikaan Alajärven Sähkö Oy:n kirjanpitäjänä toiminut Jorma Joensuu.

Näihin aikoihin Alajärven Sähkö Oy:n hallituksessa istui useita savenalmiita isäntiä, jotka uskalsivat tuoda mielipiteensä esille. Parhaasta päästä tämän isäntävallan aikana oli pari Lauri Viitaniemi ja Lauri Kel-

tikangas. Lauri Viitaniemeä itseäänkin yritettiin savustaa sähköyhtiön hallituksesta sillä perusteella, ettei hänen nimissään ollut sähköyhtiön osakkeita. Ne olivat hänen Elsa-vaimonsa nimissä. Yhtiökokous keskeytettiin kerran ja tuomarilta jouduttiin kysymään, saako osakkeeton olla yhtiön hallituksessa. Sai olla ja Viitaniemi jatkoi mutta Erkinheimo lähti.

Räväköistä keskusteluista huolimatta yhtiön hallitus ajoi aina yhtiön parasta. Rauhalliset puheenjohtajat pitivät huolen siitä, etteivät keskustelun aallot nousseet liian korkealle.

Alajärven Sähkö Oy:n tilejä tarkasti Armas Ojajärvi 34, Jorma Joensuu 32 ja Onni Levijoki 27 vuotta. Myös maalaiskuntien liiton määräämä tilintarkastaja oli tarkastamassa tilejä oman yhtiökokouksen valitsemien kanssa.

Henkilökunta

Aloittelevalla yhtiöllä ei ollut varaa palkata ensimmäisinä vuosina työntekijöitä konttoripuolelle.

Vuonna 1948 julistettiin samassa kokouksessa haettavaksi toimitusjohtajan ja myös kirjanpitäjän toimi. Keväällä 1949 valittiin tilapäiseksi kirjanpitäjäksi Maija Rantala. Hän sanoutui irti toimestaan muutamaa viikkoa myöhemmin ja paikka julistettiin uudelleen haettavaksi. Maaliskuussa 1949 kirjanpitäjän tehtävät sai Mauno Vainio, mutta hänet vapautettiin tehtävästä vuotta myöhemmin, ”koska laskutustyöt ovat vähentyneet siinä määrin, että varsinaista laskuttajaa vakinaisesti ei enää tarvita”. Kirjanpidosta huolehti toimitusjohtaja toimen perustamisesta lähtien silloin kun kirjanpitäjää ei ollut.

Vuonna 1953 julistettiin kirjanpitäjän toimi jälleen haettavaksi. Palkkaukseen toivottiin saatavan apua Järviseudun Sähkövoiman kuntainliitolta korvauksena toimitusjohtajan luovuttamisesta kuntainliiton sivutoimiseksi johtajaksi. Kirjanpitäjän virkaan oli 17 hakijaa, joista valittiin rouva Erkinheimo äänin 5–2.

Pian huomattiin, että kirjanpidosta käytännössä huolehti edelleen Esko Erkinheimo, mutta hallitus hyväksyi tämän. Rouva Erkinheimo luopui sairastelun takia toimestaan ja se julistettiin haettavaksi vuonna 1955.

Sitä hoitivat ensin Sakari Tallbacka, Reino Peltokangas ja Erkki Mäkelä 18.3.1955 alkaen ja heidän jälkeensä Jorma Joensuu joulukuun alusta 1955.

Erkki Mäkelä siirtyi hoitamaan myymälää ja varastoa sekä huolehtimaan varastokirjanpidosta ja asennustarvikkeiden ulos antamisesta. Vuonna 1959 Jorma Joensuu pyysi eroa kirjanpitäjän tehtävistä, ja tilalle valittiin Erkki Mäkelä. Hänen jälkeensä kirjanpitäjinä toimivat Anna-Liisa Vähäpesola ja Mauno Matila. Raimo Linnanmäki tuli kirjanpitäjäksi 1.12.1964. Vuonna 1959 valittiin toimistoapulaiseksi 17 hakijasta Maire Pyhälähti, ja hänen työtään jatkoi Kaisa Höykinpuro.

Vuonna 1959 yhtiöllä oli yhteensä 11 työntekijää. Määrä nousi 1960-luvulla niin, että vuonna 1974 työntekijöitä oli 21. Henkilöstön määrä oli suurimmillaan vuonna 1980. Silloin palkkalistoilla oli 11 kuukausipalkkalaista ja 14 tuntipalkkalaista eli yhteensä 25 henkilöä. Tämän jälkeen työntekijäin lukumäärä lähti laskuun. Tähän vaikuttivat konttoritöiden automatiikka, linjatöiden koneellistuminen ja pätkätyöläisten määrän väheneminen. Konttoritöiden automatisointi aloitettiin v. 1978, jolloin tehtiin päätös laskentatoimeen liittyvien tehtävien siirtämisestä ATK-laitteistolle.

LASKUTUS TYÖLLISTÄVIN TOIMISTORUTIINI

Sähkölaskutus oli työllistävin toimistorutiini. Alkujaan laskutus tapahtui kaksi kertaa vuodessa ja aina mittareiden lukuun perustuen. Asiakkaille ei lähetetty laskuja, vaan kantoluettelot vietii Alajärven Säästöpankkiin sekä Kurejoen ja Paalijärven Osuuskassoihin. Kantoajoista ilmoitettiin lehdessä. Tietenkin myös yhtiön toimisto toimi maksupaikkana.

Myöhemmin siirryttiin kirjoittamaan käsin laskut tilillepanokorteille. Kanto-luettelo tuli hiilipaperijäljennöksenä.

Joskus 1960-luvulla saatiin ensin mekaaninen laskutus kone Olivetti Lexikon ja pian myös ryhdyttiin käyttämään ATK:ta. (Erkki Mäkelän haastattelu.)

Myöhemmin automatisoitiin mm. Koskenvarren voimalan valvonta ja siirryttiin mittarien etäluentaan. Vuonna 2013 yhtiön palveluksessa oli 17 vakinaista henkilöä ja lisäksi tilapäisessä työsuhteessa kaksi, joiden työ-aika vastasi noin yhtä henkilötyövuotta.

Vaihtuvuus työntelijäin keskuudessa on ollut vähäistä. Tämä viittaa sii-

Hallituksen puheenjohtaja Esko Mäkelä (vas.) ja toimitusjohtaja Erkki Vähätalo luovuttamassa Keskuskauppakamarin ansiomerkkiä Alajärven Sähkö Oy:n pitkäaikaisimmalle työntekijälle Erkki Aholle. Kuva: Lyyli Asplundin kokoelmat

Raimo Linnanmäki oli Alajärven Sähkö Oy:n palveluksessa 40 vuotta.
Kuva: Alajärven Sähkö Oy:n arkisto / Valokuvat

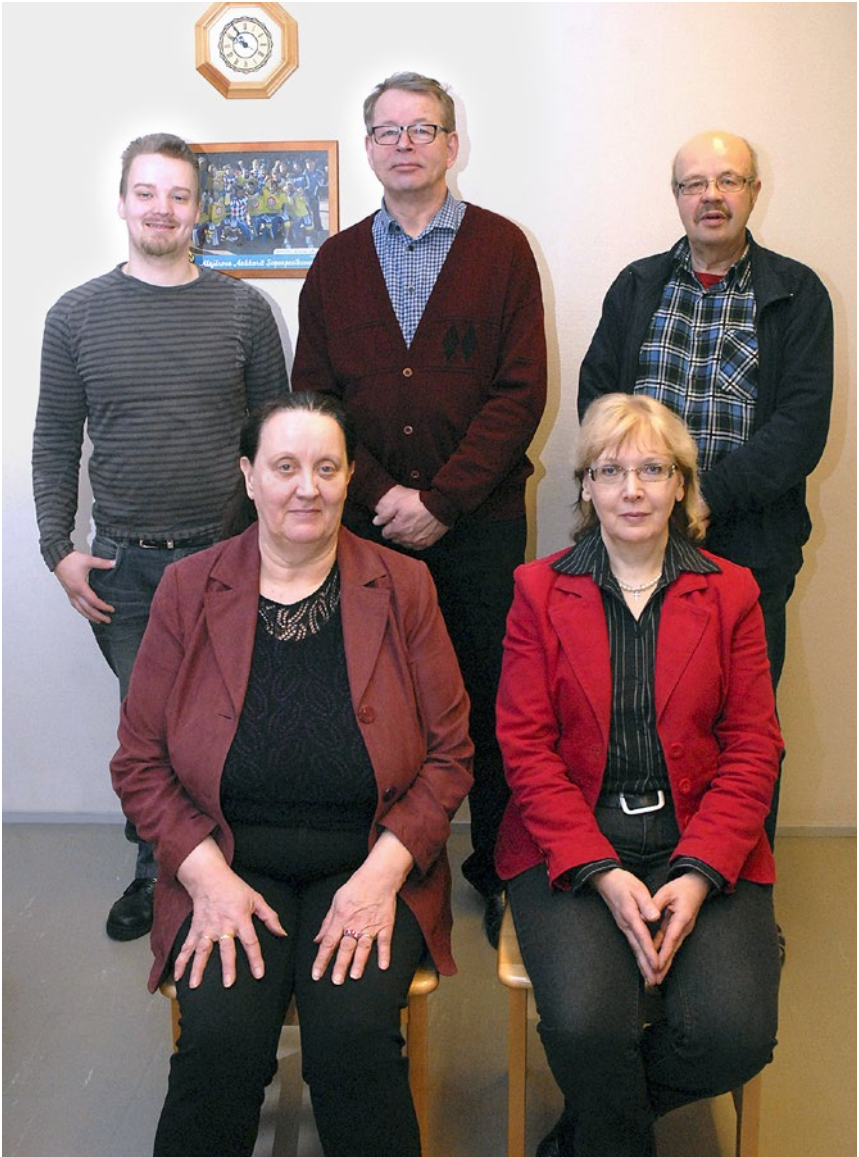
Työtoverit saattlemassa Erkki Mäkelää eläkkeelle, seisomassa vas. Aulis Heikkilä, Markku Kariluoma ja Raimo Linnanmäki. Kuva: Alajärven Sähkö Oy:n arkisto / Valokuvat

Risto Hannula valittiin Alajärven Sähkö Oy:n konttoripäälliköksi vuonna 2003. Kuva: Toivo Kivipelto

Alajärven Sähkö Oy:n työntekijöille jaettiin Etelä-Pohjanmaan kauppakamarin ansiomerkkejä vuonna 1991. Kuvassa vasemmalta toimitusjohtaja Erkki Vähätalo ja hallituksen puheenjohtaja Esko Mäkelä sekä merkkien saajat Liisa Peltokangas, Yrjö Kujampää, Heino Käpyaho, Esko Asplund, Markku Kariluoma, Hannu Penninkangas, Raimo Linnamäki, Raimo Koskela, Mikko Mannila, Olavi Isotalo, Aulis Heikkilä, Jorma Väliisaari, Ilkka Koskela, Erkki Aho, Mauno Haapa-aho, Paavo Rajala, Heikki Rintala, Erkki Mäkelä ja Erkki Anttila. Kuva: Alajärven Sähkö Oy:n arkisto / Valokuvat

Alajärven Sähkön konttorihenkilökuntaa vuonna 2015, edessä vas. Liisa Peltokangas-Kariluoma ja Marika Yli-Sikkilä, takana vas. Miika Pitkänen, Risto Hannula ja Raimo Koskela. Kuva: Toivo Kivipelto

hen, että Alajärven Sähkö Oy on pitänyt hyvää huolta väestään.

Eläkkeelle siirtyneistä pisimmän työuran ovat tehneet Alajärven Sähkössä seuraavat:

Erkki Aho, ulkojohtoasentaja	47 vuotta
Raimo Linnanmäki, konttoripäällikkö	40 vuotta
Mikko Mannila, ulkojohtoasentaja	37 vuotta
Esko Asplund, toimitusjohtaja	36 vuotta
Erkki Mäkelä, konttoripäällikkö	35 vuotta
Erkki Anttila, laitosmies	35 vuotta
Aulis Heikkilä, laitosuunnittelija	35 vuotta
Olavi Isotalo, ulkojohtoasentaja	35 vuotta
Markku Kariluoma, myyntipäällikkö	35 vuotta
Yrjö Kujanpää, ulkojohtoasentaja	32 vuotta
Paavo Rajala, varastonhoitaja	31 vuotta
Mauno Haapa-aho, ulkojohtoasentaja	30 vuotta

Yhtiöllä on ollut monia muitakin pitkäaikaisia työntekijöitä, jotka jatkoivat työtään vielä vuonna 2015. Pitkäaikaisimpia ovat olleet seuraavat:

Raimo Koskela, kirjanpitäjä	41 vuotta
Jorma Välisaari, radio- ja TV-huoltaja	40 vuotta
Liisa Peltokangas-Kariluoma, laskuttaja	38 vuotta
Ilkka Koskela, ulkojohtoasentaja	37 vuotta
Heino Käpyaho, ulkojohtoasentaja	36 vuotta
Heikki Rintala, energiavastaava	35 vuotta

Henkilökuntaa koulutettiin työn ohessa joka vuosi. Esimerkiksi vuonna 1985 koulutusta oli yhteensä 17 päivää. Vuonna 1986 henkilöstö osallistui maksullisiin koulutustilaisuuksiin 33 kurssipäivänä, vuonna 1993 26 päivän ajan ja vuonna 1997 36 päivänä.

Henkilökunta on ollut osaavaa ja uutterraa. Yhteishenkeä on puhallettu vuosittaisilla kesäretkillä. Kolmeen otteeseen hallitus joutui silti turvautumaan työntekijän irtisanomiseen.

Juhlia

Alajärven Sähkö Oy ei ole kovin paljon juhlinut, vaikka aihettakin olisi ollut. Aika on kulunut pääsääntöisesti työn merkeissä.

Ensimmäisen toimitusjohtajan lähtiäisiksi juotiin kahvit. Suuremmat juhlat olivat heinäkuussa 1962 Koskenvarren voimalaitoksen valmistuttua.

Yhtiön 50-vuotisjuhlia vietettiin rekisteröintipäivänä 30.6.1994. Päivään sisältyi vuosikokous, jossa juhlapuhujana oli Sähkölaitosyhdistyksen hallituksen puheenjohtaja Simo Pikkusaari. Juhlavuoden kunniaksi asiakkaille päätettiin palauttaa penni kilowattitunnilta vuosikulutuksesta laskettuna. Juhlabonus merkitsi noin 550 000 markan alennusta sähkömaksuihin. Yhteistyökumppaneiden juhlapäivän huomionsoitukset yhtiö pyysi suuntaamaan sotaveteraanien paikallisyhdistykselle.

Alajärven Sähkö Oy:n pitkäaikaisimman toimitusjohtajan Esko Asp-lundin eläkkeelle jääminen ja uuden toimitusjohtaja Erkki Vähätalon virkaanastuminen syyskuun alussa 1995 muodostui tavallista juhllisemmaksi sen takia, että samassa juhlassa jaettiin Etelä-Pohjanmaan kauppakamarin ansiomerkkejä pitkäaikaisille työntekijöille.

Alajärven Sähkö Oy:n täyttäessä 50 vuotta vuonna 1994 yhtiön johto oli tyytyväinen. Juhlavuonna kirjattiin käyttäjien määräksi 4387. Näille jaettiin juhlabonus 550 000 markan alennus sähkömaksuihin.

Alajärven Sähkö Oy vietti 60-vuotispäiväänsä järjestämällä avoimien ovien päivän ja antamalla asiakkailensa keskimäärin 0,3 snt/kWh alennusta koko vuoden sähköenergian laskutuksesta. Juhlan kunniaksi järjestettiin myös avoimien ovien päivä.

Yhtiön täyttäessä 70 vuotta asiakkaille annettiin alennusta sähkön myyntihinnasta 7 %. Yhtiö muisti 70-vuotispäivänään myös Alajärven Ankkureita kustantamalla vapaaliput yhteen superpesisotteluun.

Eläkkeelle siirtyneitä pitkäaikaisia työntekijöitä yhtiö on muistanut kiitettävästi.

KEHITYKSEN EDELLYTYKSIÄ PARANNETTIIN

Kehityksen vauhti on usein kiinni kokeilunhalusta, älyllisestä uteliaisuudesta ja rohkeista päätöksistä.

Nämä seikat ja käytännön tarpeet vaikuttivat myös Alajärven sähköistämiseen. Monet yksityiset koulutustakin saamattomat henkilöt kiinnostuivat sähköstä, rupesivat kokeilemaan rohkeasti ja saivat valot palamaan. Tämä innosti muitakin. Jos itse ei oltu valmiita kokeiluihin, haluttiin kuitenkin yhdessä kehittää sähköistämistä.

Valaistusongelmat pahenivat sota-aikana mm. käyttövoimaongelmien takia. Tulevaisuuden usko oli jatkosodan jatkuessa vuodesta toiseen niin suuri, että lopulta perustettiin Alajärven Sähkö Oy. Hartiat olivat nyt niin suuret, että pienet vastoinkäymisetkin kestettiin. Kun koko pitäjää ei voitu sähköistää yhtä aikaa, Möksyssä ja Menkijärvellä oltiin niin aktiivisia, että perustettiin oma sähköosuuskunta.

Tiukka säännöstely sota-aikana ja sen jälkeenkin vaikeutti kuitenkin vuosikausia sähköistämistä. Mutta periksi ei annettu. Kun rahasta oli puutetta, töitä tehtiin paljon talkoilla etenkin sähköosuuskuntien alueilla.

Alajärven Sähkö Oy:n saatua alalle kouluttautuneen toimitusjohtajan sähköistämiseen tuli ammattimainen ote. Keskeisiksi ongelmiksi todettiin odotettua suuremman sähkön kysynnän tyydyttäminen. Monia erilaisia ratkaisumalleja keksittiin sähköenergian saamiseksi. Kaukonäköisen toiminnan ansiosta energiaa saatiin ja hinta pystyttiin pitämään kohtuullisena, jopa halvimpiin kuuluvana koko Suomessa.

Ammattimainen ote näkyi myös pyrkimyksissä lisätä käyttövarmuutta. Työ tuotti tulosta. Kun alkuaikoina sähkökatkot saattoivat olla päivittäisiä olivat ne 2000-luvun alussa jo harvinaisia.

Alajärven Sähkö Oy:n hallinnossa oltiin hereillä myöskin alan lainsäädännön seuraamisessa. Kun sähkömarkkinat vapautuivat 1990-luvulla, hal-

linto pystyi toimenpiteillään estämään nurkanvaltaukset.

Alajärven sähköistäminen oli merkittävä virstanpylväs paikkakunnan kehitystä ajatellen. Kotitalouksissa työskentely helpottui sähkökäyttöisten koneiden yleistyttyä. Halvan energian saanti oli yhtenä tekijänä vaikuttamassa myös paikkakunnan yritystoiminnan kehitykseen ja teollistumiseen.

LIITTEET

Liite 1

Toimitusjohtajat:

Insinööri Esko Erkinheimo 3.1.1948–1955

Insinööri Esko Asplund 1.12.1955–1991

Diplomi-Insinööri Erkki Vähätalo 1991–1996

Diplomi-insinööri Tapio Keckman 1996–6.11.2014

Insinööri Erkki Ammesmäki 10.11.2014–10.4.2015

Kauppatieteiden maisteri ja sähkötekniikko Ahti Källi 11.4.2015–

Hallituksen puheenjohtajat:

Toivo Kokko 1944–1948

Kaarlo (Kalle) Yli-Juuti 1948–1972

Toivo Kultavuori 1973–26.6.1985

Esko T. Mäkelä 26.6.1985–2008

Pertti Väänänen 2008–2014

Ari Autio 2014–

Hallitus:

Toivo Kokko 1944–1948

Eeli Matila 1944–1946

Kalle Isoniemi 1944–1948

Jaakko Nelimarkka 1944–1948

Arvo Sillanpää 1944–1948

Oskari Joensuu 1946–1948

Valde Herrala 1948–1963

Lauri Keltikangas 1948–1955

Lauri Viitaniemi 1948–1959

Kalle Yli-Juuti 1948–1972

Kalervo Myllykangas 1948-1971
Esko Aplund 1955
Urho Takala 1956-1964
Ylitalo Urho 1960-1977
Reino Peltokangas 1964-1978
Toivo Kultavuori 1964-1985
Aarne Myllykangas 1971-1981
Esko T. Mäkelä 1973-2008
Esa Keski-Levijoki 1978-1983
Risto Peltokangas 1979-1994
Matti Kuhalampi 1982-1993
Tuomo Levijoki 1984-
Martti Siirilä 1985-2007
Tapio Peltokangas 1993-1998
Keijo Rintamäki 1994-
Pertti Väänänen 1998-2014
Ari Autio 2007-
Jukka Joensuu 2008-
Tapani Kotanen 2014-

Tilintarkastajat:

Urho Niemi-Pynttari 1944-1955
Matti Rajavaaran 1944-1955
Aarne Myllykangas 1955-1960
K.O. Palo 1955-1960
Jorma Joensuu 1960, 1973-2005
Sakari Tallbacka 1960-1969, 1996-2001
Armas Ojajärvi 1969-1975, 1977-2005
Taisto Kankaanpää 1976-85
Pentti Hietala 1981-1996 (Kunnallisliiton määräämä)
Onni Levijoki 1985-2012
Martti Matintupa 2002-

Liite 2

Jäsenyydet ja osakkuudet vuonna 2013

Omistus

Yhtiö	Osakkeita	Osuus %
EPV Energia Oy	89073	1,31
Voimajunkkarit Oy	8000	14,5
Voimapiha Oy	5883	1
Alajärven Lämpö Oy	40	40,0
Järvikartano Oy	220	

Jäsenyydet:

Alajärven Osuuspankki
Alajärven Puhelinosuuskunta
Alajärven Vesiosuuskunta
Alajärven Yrittäjät ry
Etelä-Pohjanmaan Kauppakamari
Etelä-Pohjanmaan Voima Oy
Energieateollisuus ry
Järviseudun Paikallisradio Oy
Järviseudun Tenniskerho Oy

EPV Energia Oy tunnettiin aikaisemmin nimellä Etelä-Pohjanmaan Voima Oy.

Voimajunkkarit Oy on ostanut osakkeita Fennovoiman Pyhäjoen ydinvoimalaitoksesta.

Voimapiha Oy omistaa vesivoimalaitoksia Ruotsissa Indalsälvs-joessa, joka on Ruotsin kolmanneksi suurin vesivoimaa tuottava joki.

Alajärven Lämpö Oy toimii Alajärven keskustassa ja Kurejoella ns. JAMI:n alueella. Yhtiö tuottaa toiminta-alueellaan lämpöä virastoille, laitoksille ja teollisuudelle sekä kerros-, rivi- ja omakotiasutukselle. Lämpölaitoksen teho on 9 MW. Tuotettu vuosienenergiamäärä oli vuonna 2009 noin 29 000 MWh. Turpeella ja puulla tuotetaan pääosa lämmöstä, kulutuksen huippuaikoina tuotetaan lämpöä myös öljyllä.

Kaukolämpöverkon pituus on noin 26,5 km. Lämpöyhtiö lämmittää noin 250 kiinteistöä, joiden yhteistilavuus on noin 650 000 m³. Lämpö tuotetaan lähes 100-prosenttisesti turpeella ja puulla. Öljyllä tuotetaan lämmöstä alle 1 %. Alajärven kaupunki omistaa yhtiöstä 60 % ja Alajärven Sähkö Oy 40 %.

LÄHTEET

Arkistolähteet

Alajärven kaupunginarkisto

Kunnanvaltuuston pöytäkirjat

Kansanhuoltolautakunnan arkisto

Kvalt. Khall. 1908–1956 / yksityisluontoisten yhteisöjen kirjeet

Taksoitusluettelot 1887–1920

Alajärven kotiseutuarkisto

Alajärvi-seuran arkisto

Urho Niemi-Pynttärin arkisto

Alajärven seurakunnan arkisto

Rippikirjat

Alajärven Sähkö Oy:n arkisto

Alajärven säännöstely

Hallituksen ja yhtiökokousten pöytäkirjat 1944–2014

Järviseudun sähkövoiman kuntainliiton liittovaltuuston

ja -hallituksen pöytäkirjat

Kirjeet ja laskut vuosina 1946–1948

Kurejoen Sähköosakeyhtiö, perustamisasiakirjat v. 1935

Möksyn Sähköosuuskunta

Toimintakertomukset 1973–2014

Yhtiöjärjestykset ja ohjesäännöt

Järviseudun Sähkövoiman kuntainliiton arkisto

Hallituksen pöytäkirjat

Liittovaltuuston pöytäkirjat

Oskari Vesalan arkisto (Pirkko Vesalan hallussa)

Kirjallisuus

Alajärven Joulu

Alajärven Sähkö Oy:n toimintakertomukset 1973–2013

Energianuutiset 5/1996.

Ilkka

Junnila Heikki: Alajärven historia, Jyväskylä 1999

Järviseutu-lehti

Keckman Tapio: Järviseudun sähkövoiman kuntayhtymä 1953–2003, Lappajärvi 2004

Kivipelto Toivo: Alajärven meijerilaitoksen 90-vuotisvaiheet, Alajärvi 1976

Kivipelto Toivo: Yhteisvastuun vuodet, Alajärvi sotavuosina 1939–1945, Keuruu 2014

Linnanmäki Raimo: Alajärven Sähkö Oy:n toimintahistoriaa, Alajärven Sähkö Oy:n vuosikertomus 1994

Mäkelä Erkki: Sähkö, Kahta puolta Kairapuron toim. Toivo Kivipelto, Saarijärvi 2004

Pitkänen Miika: Alajärven Sähkö Oy:n keskijänniteverkon nykytilan tarkastelu ja kehittämisuunnitelma, diplomityö, Tampereen teknillinen yliopisto 2014

Pänkälä Martti: Arvalla armeijaan, Alavus 1990.

Rantala Lauri: Alajärven myllyt, käsikirjoitus vuodelta 1983 Alajärven kaupungin-kirjastossa

Vuosisata sähköä Suomessa, toim. Osmo Simola, Espoo 1982

Tunkkari Matti: ”Kyllois pimiä jousei ois sähköä”, 85 vuotta sähkönjakelua Vetelissä, Kaustinen 1998

Turunen Harri: Jyllinkosken Sähkö Oy 1912–1992, Vaasa 1992

Uutisankkuri 1995

Vesala Antti: Mäkelän saha ja mylly sähköntuottajana, Koskenvarsi eilen ja tänään, Alajärvi 1995

Viitaniemi Matti: Elinkeinot, Järviseudun historia II toim. Toivo Nygård, Vaasa 1983

Haastattelut

Alapiirto Pertti

Ammesmäki Erkki

Anttila Erkki

Asplund Lyyli

Haapoja (o.s. Timmerbacka) Kerttu

Heikkilä Aulis

Ihamäki Heikki

Ihamäki Kalevi

Joensuu Jorma
Kankaanpää Yrjö/Erkki Seppälä/Menkijärven perinnepiiri
Kariluoma Markku
Peltokangas-Kariluoma Liisa
Peltomäki Eino
Keckman Tapio
Mäkelä Erkki
Mäkelä Esko T.
Mäkelä Pentti
Rintamäki (o.s. Kivipelto) Aino
Vesala (o.s. Tuuri) Pirkko
Vesala Toini
Välisaari Jorma
Yli-Juuti Ville

SÄHKÖÄ LÄHES 100 VUOTTA

Alajärvellä on tuotettu sähköä tämän kirjan ilmestyessä lähes 100 vuotta. Uranuurtaja oli Kustaa Peltomäki, joka aloitti sähkön tuotannon Koskenvarrella vuonna 1917. Hänen työtään jatkoi Oskari Vesala.

Mäkitupalainen ja sittemmin kauppias Kustaa Peltomäki oli itseoppinut maallikko. Oskari Vesalalla oli hieman kokemusta myllylalta ennen kuin hän aloitti Koskenvarren sähköistämisen. Vuonna 1944 perustettiin Alajärven Sähkö Oy, jonka ansiosta vähitellen koko pitäjä siirtyi sähkön aikakauteen. Samalla sähköistämiseen tuli ammattimainen ote.

Tämä kirja on tehty Alajärven Sähkö Oy:n 70-vuotisen toiminnan kunniaksi.

Aineistoa käsiteltäessä on kiinnitetty erityistä huomiota Alajärven sähköistämisen uranuurtajiin, sotien vaikutukseen sähköistämisessä, virran hankinnan monein erilaisiin ratkaisumalleihin, kulutuksen kehitykseen ja lainsäädännön vaikutukseen Alajärven Sähkö Oy:n toiminnassa.

ISBN 978-952-93-5485-6
92.884

Alajärven Sähkö Oy
www.alajarvensahko.fi
Kansi: Jani Levijoki